

3988

491-99-8

U-23

1907

2010

2002

ՌԻԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

Q. 548

64	հատուած	բարոյագիտական
75		գիտական
118	ոտանաւոր	
167	նրահանգ	

معارف نظارت جلیله سنک ۵۷ نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولمشده
فی ۱۱ نisan ۱۳۲۱

Հայաթիս, Գուրշուկը իսկ Թ. 7

491.99-8

5-23

1907

31

17-23

55րդ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԴԱԻԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

Գ. ՏԱՐԵ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

معارف نظارت جلیله سلف لاہور نمبر ۱۳۲
۱۳۲۰

Հանրապետական գրադրուստեղի
ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆ ԽՅԱՆ ԹԻՒՆ 30
Սյրիճի, Կ. Պոլիս

1906

ՏՊԱՐԱՆ
ԵՒ
ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
“ԾԱՂԻԿ,,
ԿԱԼԱԹԱ

481 39-8
U-23

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

—*—

Ներկայ հրատարակութիւնը մեր Մայրենի Լեզուի Երրորդ Տարին կը կազմէ: Այս դասագիրքը որուն մէջ ամփոփած ենք բարոյական, գիտական, պատմական և այլ պիտանի ծանօթութիւններով լի գանազան հաւաածներ, տղոց դիւրահասկանալի լեզուով մը խմբագրուած ըլլալով՝ կոչուած է ծառայել ոչ միայն իբրեւ Գիրք Ընթերցանութեան, այլ և իբր օժանդակ տղոց մտաւոր բազմակողմանի զարգացման:

Աւելորդ կը համարինք թուել մեր գործին բաղմաթիւ առաւելութիւնները, ինչու որ նոյն իսկ վերի վերոյ ակնարկ մը անոր պարունակութեանը վրայ, բաւական է ցոյց տալ անոր օգտակարութիւնը:

Կարեւոր կը սեպենք, սակայն, խնդրել պատ. Ուսուցիչներէն որ բարեհաճին դուն գործել այս դասագիրքին պարունակած դասերը, մանաւանդ հրահանգները բացատրել և լուծարանել ա'յնպիսի հարցումներով որ աշակերտներուն միտքը կրթելու օգնեն:

Մենք կը հաւատանք որ բանիմաց և ուշիմ ուսուցիչներուն ջանքերով այս Ընթերցարանն ալ այնքան արագ ինքնաւոր և օգտակար պիտի ըլլայ որքան անոր առաջին երկու Տարիները, որոնք, չնորհիւ իրենց լաւագոյն մեթոտին, խիստ քիչ ժամանակի մէջ ունեցան այնքան մեծ սպառում:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶԸ

—•••••—

1290-87

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ ԴԱԽԹԵԱՆ

Գ. ՅԱՐՆ

1. ՍԻՐԵՑԷ՛Ք ԶԵՐ ԾՆՈՂԲԸ

Պատուեցէ՛ք, սիրեցէ՛ք ձեր հայրը որ իր կեանքը տուած է ձեզի, և ձեր մայրը՝ որ իր ծոցին մէջ սնուցած է ձեզ:

Դուք ձեր ծնողքին հոգածութեան միակ առարկան էք. միթէ անոնք չե՞ն որ միշտ իրենց աչքին առջեւ ունին ձեր ամէն տեսակ պէտքերը, զորս հոգալու համար կը յոգնին անդադար: Դիչեր ցորեկ անոնք ձեզի համար՝ կ'աշխատին. շատ անգամ՝ երբ դուք կը քնանաք, անոնք կը հսկեն և կ'աշխատին որպէս զի ձեզ կերակրեն ու կրթեն:

Եթէ դուք չէք կրնար անոնց աշխատութիւններուն մասնակցիլ, գէթ ջանացէ՛ք հաճոյակատարութեամբ մեղմացնել զայնս, և օգնեցէ՛ք անոնց՝ որդիական սիրով՝ որչափ որ ձեր կարողութիւնը կը ներէ: Դուք տակաւին փորձառութիւն և բաւական խելք չունիք. ուստի պէտք է որ անոնց

խելքն ու փորձառութիւնը ձեզի առաջնորդեն : Արդ՝ հնազանդեցէ՛ք անոնց և հլուծեամբ ականջ դրէ՛ք անոնց խրատներուն և դասերուն : Բայց նո՛յն խի կենդանիներուն ձագերն ալ չե՞ն հնազանդելը իրենց հօր և մօր. ուրեմն դուք պարտաւանութեամբ կատարեցէ՛ք ինչ որ անոնք կ'ընեն ընազդումով :

Օր մը կուգա՝ որ ձեր ծնողքը կը ծերանան, անոնց մարմինը կը տկարանայ, և կարողութիւնները կը չիջանին. տղա՛ք, այն ատեն դուք պարտական էք հատուցանելու ձեր ծնողքին այն խնամքները զորս ընդունեցիք իրենցմէ ձեր տղայ հասակին մէջ :

Սիրեցէ՛ք ձեր ծնողքը. — Ա՛յս է ձեր Ուսուցիչին առաջին խրատը :

1. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Հետեւեալ բառերուն սկիզբի գիրերը փոխելով՝ կազմեցե՛ք ուրիշ բառեր եւ տուե՛ք անոնց նշանակութիւնը :

Տուն	Գարի	Հաստ	Նպատակ
Բերան	Խրամ	Նկար	Դունաւոր
Թեւ	Խունկ	Բաւիղ	Դաւանիլ
Բայ	Խորշ	Ճահիճ	Թողութիւն
Դառն	Ծեր	Ռեալիս	Բժաւոր

2. ՍԻՐԵԼԻ ՔՈՅՐՍ ՏԻՐՈՒՅԻ

Քոյրս, Տիրուհի, գեղեցիկ չէ, և սակայն միշտ կ'ուզեմ տեսնել զայն : Հասակը շատ երկայն չէ, քալուածքը չնորհալի չէ, դէմքը սիրուն չէ թէեւ՝ բայց գեղեցիկ աչքեր ունի և քաղցր ու անմեղ նայուածք մը, և երբ խնդայ ու բերնին մէջ երեւան սպիտակ ականները, ա՛յնքան բարութիւն ու անկեղծութիւն կայ իր խնդուածքին մէջ, որ՝ ճշմարիտն ըսելով՝ ինծի համար անկէ աւելի սիրուն և հաճելի մէկը չկայ : Տիրուհի երբեք ինքզինքը չի գովեր, ուրիշները չի դատաւարտեր, միշտ պատրաստ է աղէկ խօսելու իր բացակայ բարեկամուհիներուն վրայ, երբ ուրիշներ զանոնք կը պարսաւեն : Տիրուհի միշտ ուրիշները կը մտածէ և երբեք ինքզինքը : Իր հաճոյքը ուրիշին երջանկութեան մէջ կը գտնէ : Ահա՛ թէ ինչու այնչափ կը սիրեմ զինքը, հակառակ իր նուազ գեղեցկութեան :

2. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Գտե՛ք երեք անուն

Ծաղիկի, պտուղի, բանջարեղէնի, երկրագործական գործիքի, քժագործական գործիքի, կօշկակարի գործիքի, դերձակի գործիքի, պտղատու ծառի, վայրի ծառի, ըմպելիքի, ընտանի կենդանիի, վայրի կենդանիի, թռչունի, սողունի, ձուկի, արհեստաւորի, քաղաքի, չէնքի, ուտելիքի, հագուստի, դասագիրքի, մետաղի, գոյնի, դրամի :

3. ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՕԴԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐԿԱԻՈՐ Է

Ինչ տեսակ ալ ըլլան մեր բնական տուները, փոքր թէ մեծ, համեստ թէ ճոխ, պէտք է որ մեծ և լայն պատուհաններ ունենան, որպէս զի լոյսը, զօւարթ արեւը, մաքուր օդը ներս թափանցեն: Լոյսը և օդը միակ ճոխութիւնն են զոր ամենէն խոնարհ խրճիթն իսկ կրնայ ունենալ: Բայց պէտք է գիտնալ թէ այս ճոխութիւնը կը գերազանցէ բոլոր միւսները, վասն զի ա՛ն է որ կը պահպանէ առողջութիւնն ու կեանքը: Հոն ուր լոյսը չի մտներ, բժիշկը կը մտնէ: Պշտիկ ծաղիկները, դաշտերուն խոտերը, ամէն տեսակ տունկերը չեն մեծնար ստուերին մէջ, ասոնք աճելու և ծաղկելու համար պէտք ունին Արեւին: Մարդկային տունկն ալ ստուերին մէջ կը տխրի, կը թառամի ու կը կորսուի:

Տուներուն պատուհանները պէտք է միշտ բանալ, մանաւանդ ննջասենեակներու պատուհանները, որպէս զի ապականած օդը դուրս ելլէ ու տեղը մաքուր օդ մտնէ:

3. Հ Ր Ա. Հ Ս. Ն Պ.

Ի՞նչ քաներու մասը կը կազմեն հետեւեալները.

Սողնակ, նժար, սանձ, փղոսկր, կէս, էջ, բիւր, առաստաղ, սպիտակույց, երդիք, օթեակ, խածի (կամ կոնառք), խեփոր (կամ խեցի), ճղուղ (կամ ճախրակ), զանգակատուն, ոստ, արմուկ, առագաստ, կոուց, առէջ, ածու, աւան:

4. Մ Ե Մ Հ Ա Յ Ր

«Սիրելի մեծ հայրիկիս ականջները խուլցած են, բայց ես անոր բարձր կը խօսիմ և անիկա կը լսէ երբ անոր ըսեմ թէ զինքը սրտանց կը սիրեմ»:

«Ան գրէթէ կոյր է, անոր թեւերէն կը բռնեմ և կը տանիմ ուր որ երթալու փափաք կը յայտնէ: Ամէն օր լրագիր կը կարդամ անոր և ես իրմէ աւելի երջանիկ եմ՝ տեսնելով որ իրեն հաճոյք կը պատճառեմ»:

«Ան ինծի պատմութիւններ կը պատմէ. ա՛նոնք միշտ միեւնոյն են, վասն զի ա՛լ յիշողութիւն չունի մեծ հայրս: Ես անոնց մօտիկ կ'ընեմ ուշադրութեամբ, իբր թէ անոնք նոր ըլլան»:

Այսպէս կը խօսի և կը գործէ պղտիկ Պետրոսը որ իր հաւին սիրական թոռնիկն է:

4. Հ Ր Ա. Հ Ս. Ն Պ.

Հետեւեալ քառերուն մեջին գիր մը փոխելով ուրիշ քառեր կազմեցե՛ք եւ տուե՛ք անոնց նշանակութիւնը:

Արատ, դէր, խորան, մամուկ, մատաղ, նախորդ, բարակ, խղիկ, կանաչ, մեղ, պիտակ, սակառ, ցօրեկ, կարճ, կարագ, կորով, ձաւար, ճաղատ, վարք, կոհակ, աւաղակ, հոգի, աշտարակ, հաղուստ, պարտէզ, հարսանիթ, մարախ, նուաղ, պաճար, ծոպ, դաւառ, ճահիճ:

ՕՐԻՆՍԿ. — Արաւ-խրաւ, գեր-գիր, խորան-խաւան, եւայլն:

5. ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ՝ ԴՊՐՈՑԻ ՏՂՈՅ

Ամէն առաւօտ, արեւուն լուսով
Իսկոյն անկողնէդ դուրս պիտի ցատքես,
Երեսդ ու ձեռքերդ՝ առատ պաղ ջուրով
Պիտ' անհրաժեշտ լուսա ու սրբես.
Նոյն օրուան դասերդ՝ ուշագիր միաքով
Պիտի վերստին հեգես ու սերտես.
Յետոյ անդանդաղ և ուրախ դէմքով
Ուղղակի պիտի դպրատուն վազես.
Հոն, ակնածանքով և անկեղծ սիրով,
Պիտի վարժապետդ յարգես ու պատուես.
Հնազանդութեամբ, անդուլ, անխռով՝
Անոր պատուէրներն պիտի կատարես:
Եւ բնաւ երբեք ձայնով ու խօսքով՝
Չը պիտի դասին խանդարում առթես
Տեարակ ու գիրքերդ ալ՝ մեծ խնամքով

5. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Հետեւեալները կենդանիե՞, բոյսե՞ րե՞ մետադե առաջ եկած են:

Կարագ, մեղրամոմ, խեցի, բուստ, ալիւր, հերձաքար, կեր, կանեփ, աղամանդ, կաւիճ, փայտածուխ, հանքածուխ, խաւիչ, եղջիւր, սեր, երկաթ, խունկ, ափիոն, ապակի: շոքոլա, բամպակ, սպունգ, բուրդ, մեղր, ձէթ, ձիւթ, աճառ, ոսկի, կաշի, փղոսկր, հաւկիթ, թուղթ, մարգարիկ, գրչածայր, մարմարիոն, ծծումբ, մետաքս, շաքար, աղ, բրինձ, գինի, մագաղաթ, կաթ, սնդիկ, թէյ, ճարպ, խէժ, քրքում, գաճ, քափուր, լեղակ, մուշկ, սունկ, պղպեղ, յախճաղակի, ծխախոտ:

Պիտի անաղարտ ու մաքուր պահես.
Եւ քեզ բարեկամ լաւ որոշելով՝
Բարի տղոցմէ միայն պիտ' ընտրես.
Ամէն իրիկուն՝ լռիկ ու շուտով
Դպրոցէն չիտակ տուն պիտի դիմես:

6. Ծ Ո Յ Լ Ը

Տղայ, տե՛ս սա թռչունը, որ չի թռչիր, ձուկը՝ որ չի լողար: Միթէ ասոնք անպիտան արարածներ չե՞ն, քանի որ Աստուծոյ տուածը չեն գործածեր:

Ծոյլ տղան ալ այս թռչունին ու ձուկին կը նսանի:

Տե՛ս սա՛ աղօրեպանն ալ, իր աղօրին հովէն կը դառնայ, բայց ցորեն չի դներ որ աղայ:

6. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն:

1. Ի՞նչ նիւթեր կը գործածեն տան մը շինութեան համար: — 2. Տան մը զանազան մասերը որո՞նք են: — 3. Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խոհանոցը: — 4. Ի՞նչ կ'ընեն ճաշարանին մէջ և ի՞նչ կարասիներ կան հոն: — 5. Գիշերը ո՞ւր կ'անցընեն: — 6. Ի՞նչ բանի կը ծառային կրակարաններն ու ծխնեկոյղը: — 7. Մառանը ո՞ւր կը գտնուի: — 8. Տանը վրան ի՞նչ բանով կը ծածկեն: — 9. Ի՞նչով կը շինեն կղմիւտը: — 10. Լուսամուտները ի՞նչ բանի կը ծառայեն: — 11. Ի՞նչ են օդամուտ ըստած ծակերը: — 12. Տախտակամածը ի՞նչ է: — 13. Ձեղունը ի՞նչ է:

Ի՞նչ կ'ըսես, անմիտ չէ՞ այս աղօրեպանը։ Աւելի լաւ պիտի ընէր թէ որ աղօրին խորտակէր և անոր հանած անօգուտ աղմուկը չլսէր։

Ծո՛յլ տղայ, թէ որ դուն ալ միտքիդ ու սրբտիդ աղալու բան մը չտաս, այն անմիտ աղօրեպանին պիտի նմանիս։ Քու միտքդ այն աղօրին է որ պարապ տեղը կը դառնայ ու կը մաշի։ Քեզի ձայն կուտայ այն և սնունդ կ'ուզէ, տո՛ւր անոր այդ սնունդը։

Եթէ տեսնէիր մարդ մը որ նաւակով բաց ծովը գտնուէր, առանց թի քաշել ուղեւու, ի՞նչ պիտի ըսէիր։— Այս մարդը չ'ուզեր ցամաք հասնիլ ու փոթորիկէն աղատիլ, պիտի խղդուի։

Այն տղան որ չ'աշխատիր սնունդը հանելու համար, փոթորիկէն կը բռնուի և կ'ընկղմի, այսինքն անօթի կը մնայ։

Զ. Հ Ր Ա Հ Ս Ն Գ

Զանազանեցե՛ք բնական եւ արուեստական առարկաները։

Քար, խեցի, մեղան, ջուր, ասեղ, ապակի, բալ, բաղարջ, բոկեղ, բողկ, գրամ, կոճակ, կօշիկ, դամբիւղ, թէյ, մարմարին, զանգակ, ածուխ, երկաթ, կաթ, փայտ, ձեռնոց, խարաղան, լեզակ, սանձ, կասկարայ, կառան (կամ մալուխ), սեխ, սպունգ, ժամացոյց, թուղթ, ձէթ, մոմ, պողպատ, ծաղիկ, շաքար, ձւաղ, ոսպ, մեղր, տակառ, մատանի, պանիր, հոդ։

7. ԲԱՐԵԿԱՍՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑԻՆ ՄԷՋ

Տղա՛քս, դուք ձեր հիմակուան տարիքին մէջ միամիտ էք, և միշտ պատրաստ՝ ուրիշներու հետ բարեկամանալու։ Բայց մէկու մը հետ բարեկամութեամբ կապուելէ առաջ, լաւ մը մտածեցէ՛ք։ Նայեցէ՛ք ձեր ընկերներուն գործին։ Եթէ անոնք կոշտ են, ստախօս են, կեղծաւոր են, անոնցմէ հեռու կեցէ՛ք։ Նոյնպէս՝ հեռացէ՛ք անոնցմէ որ աղքատ տղոց հետ գէշ կը վարուին և պէտք եղած յարգանքը չեն ընծայեր մեծերուն։ Այնպիսիներու հետ կարելի չէ բարեկամանալ։

Փնտռեցէ՛ք այն տեսակ տղոց բարեկամութիւնը, որոնք աշխատող, հլու, պարկեշտ են և հետեւաբար հաճելի։ Այսպիսի տղաքներ միշտ բարի օրինակ կուտան ձեզի, և դուք անոնց բարեկամը ըլլալով՝ միշտ շահաւոր կ'ըլլաք։

Ց. Հ Ր Ա Հ Ս Ն Գ

Որոշեցե՛ք հազուստի, կարասիի եւ ուտելիքի աւուրները։

Հաց, կաթ, միս, կօշիկ, սեղան, աթոռ, թիկնաթոռ, բաճկոն, հայելի, սեղան, շապիկ, ֆէս, խորոված, հաւկիթ, գլխարկ, հողաթափ, գիշերաճոց, դաշնակ, խաւիժ, վառարան, չրջաղգեստ, փողկապ, մահճակալ, ապուր, կրծկալ, տափատ։

8. ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒՆ ՎԷՃԸ

Օր մը Շուշանն ու Վարդը իրարու հետ կը վիճաբանէին գեղեցկութեան մասին: Առաջինը կը հպարտանար իր ճերմակութեանը վրայ, իսկ երկրորդը կ'ըսէր թէ իր անուշ հոտին ու գեղեցկութեանը համար ամէն մարդ պէտք է իրեն յարգընծայէ: Այս կերպով Վարդը երկինքի տակ իրմէ աւելի հաճելի բան մը չէր գտներ: Քիչ մը անդին կը գտնուէր Մանիշակը՝ որ լռիկ մնչիկ կը զարգարէր գետնին կանաչները: Սա թէպէտեւ անոնց վէճը կը լսէր, բայց բոլորովին անտարբեր ու անխօսուկ՝ անուշահոտութիւն կը բուրէր իր բոլորովոր:

Վերջապէս հոն՝ մօտը գտնուող ծերուկ թմբի մը անհամբեր սապէս կը խօսի «Ես Մանիշակը ձեր ամէնքէն ալ վեր կը դասեմ, ինչու որ ամէն տեղ անուշ հոտ կը բուրէ և միանգամայն համեստ է»:

9. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն:

1. Որո՞նք են երկրագործին գործիքները: — 2. Արօրի մը զանազան մասերը որո՞նք են: — 3. Բահով ի՞նչ կ'ընեն: — 4. Բրիչը ի՞նչ է, և ի՞նչ բանի կը ծառայէ: 5. Ի՞նչ տեսակ գործիք է սղոցը, և ի՞նչ կ'ընեն անով: — 6. Ի՞նչ է ձագարը և ի՞նչ բանի կը գործածեն: — 7. Ի՞նչ բանի կը գործածեն մականը: — 8. Ի՞նչ կ'ընեն մաղով: — 9. Ի՞նչ կ'ընեն հեծանոցով: — 10. Ի՞նչ է ծփոցը (կամ խնոցին): — 11. Երկրագործը ի՞նչ տեսակ աշխատութիւններ ունի: — 12. Ի՞նչ է կամօնասայլը:

9. Բ Ն Ա Ձ Դ

Ո՞վ սորվեցուց փոքրիկ Թռչնոյն Մամռով, փետրով բոյն մը շինել, Ո՞վ սորվեցուց իրեն՝ խնամով Ձագերն անոր մէջ ամփոփել:

Ո՞վ սորվեցուց ճարտար մեղուին Ծաղիկներուն մէջ թռչչոտել, Ու ձմեռուան իբրեւ սնունդ, Փեթակին մէջ մեղր համբարել:

Ո՞վ սորվեցուց մրջիւններուն Գետնի տակէն ծակեր փորել, Եւ ամառուան տաք օրերուն՝ Չմրան համար կեր պատրաստել:

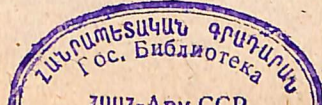
Աստուած անոնց ցուցուց ճամբան իրենց պէտքերը հոգալու,

10. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Հետեւեալ քառերուն միջմկի հումանիշ գտե՛ք:

Ուղեւոր, գոյն, հովիտ, սար, ցեխ, օժիտ, փափաք, վերջ, տերեւ, արմատ, պոչ, մաշկ, սանձ, դերեղման, փարախ, ծուղակ, ախտ, ծխոր, ճանկ, բերք, գոյք, ուրախութիւն, չլաս, ակումբ, հովիւ, հովանի, ընծայ, փոթորիկ:

ՕՐԻՆԱԿ. — Ուղեւոր — ճամբորդ, գոյն — երանգ:

Ինքն է որ խելք ու շնորհ կուտայ
Աշխատասէր տղաքներու:

10. ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Մեր բոլորտիքը շատ տեսակ մարմիններ կը տեսնենք. ասոնք երեք կարգերու կը բաժնուին. ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ, ԲՈՅՍԵՐ և ՀԱՆՔԱՅԻՆՆԵՐ:

Կենդանիներէ առնուած մարմինները կենդանացի կըսուին. օրինակ՝ կաթ, մեղր, ոսկոր, մորթ: Բոյսերէ հանուած մարմինները բուսացի կըսուին. օրինակ՝ փայտ, դինի, բամպակ, ձէթ: Հանձնացի մարմիններն են քարերը, մետաղները, հանքածուխը, քարիւղը, շուրը, օդը:

Կենդանիները և բոյսերը կեանք ունին, իսկ հանքայինները կեանք չունին:

11. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ ածականներուն մէջմէկ հոմանիշ գտե՛ք:

Շատակեր, չքեղ, իմաստուն, հպարտ, կարճահասակ, աղնուական, տկար, չար, բերրի, աղտողի, ծոյլ, խոնարհ, ազա՛ն, կատաղի, հմուտ, անմիտ, հիւանդ, շատախօս, անպիտան, հարուստ, փայլուն, հպարտ, խարխուլ, խաբեբայ:

ՕՐԻՆԱԿ. — Շատակեր — որկրամոլ:

Կենդանիները կ'ապրին գործարաններու միջոցաւ. ստամոքս, թորք, սիրտ, աչք, ականջ, և ըն: Բոյսերն ալ գործարաններ ունին. արմատ, տերեւ, ծաղիկ, և այլն, որոնց միջոցաւ կ'ապրին: Կենդանիները և բոյսերը կը կոչուին գործարանաւոր մարմիններ:

Հանքայինները ո՛ր և է գործարան չունին, ուստի ապրող չեն, ասոնք անգործարան մարմիններ կը կոչուին:

Ըօինք թէ կենդանիները և բոյսերը գործարանաւոր մարմիններ են: Բայց այս երկու տեսակ մարմիններուն մէջ մեծ տարբերութիւն կայ, կենդանիները կը զգան ու կը շարժին, մինչդեռ բոյսերը չեն զգար ու չեն շարժիր:

Կենդանային, բուսային ու հանքային մարմիններու վրայ խօսող գիտութիւնը Բնական Պատմութիւն կը կոչուի:

12. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ քառերուն մէջմէկ տարսեւ կամ հակառիշ գտե՛ք:

Շուայութիւն, առատութիւն, ծնունդ, աղքատութիւն, կարճատեւութիւն, ուղղութիւն, յառաջդիմութիւն, ուրախութիւն, արեւելք, հիւսիս, յառաջաբան, մթութիւն, լայնութիւն, ծանրութիւն, խաղաղութիւն, բարութիւն, զեղեցիկութիւն, հրեշտակ, վարձատրութիւն:

ՕՐԻՆԱԿ. — Շուայութիւն — ազանութիւն:

11. ԻՆՔԶԻՆՔԸ ՍԻՐՑՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍԸ

Ինքզինքը սիրցնելու համար պէտք է միշտ հաճելի ըլլալ։ Առանց ասոր, ուրիշներէ բարեկամութիւն պահանջելը խիստ ծիծաղելի բան է։ Անոնք որ ինքզինքնին չեն սիրցուցած, պէտք է իրենք զիրենք յանցաւոր նկատեն։ Մարդիկ եթէ միշտ արժանիքի յարգ չեն ընծայեր, գէթ անտարբեր չեն կրնար մնալ սիրելի յատկութիւններու դէմ և անոնք որ ունին այն յատկութիւնները, միշտ բարեկամներ կ'ունենան։

Ի՞նչ են ուրեմն այն յատկութիւնները որ մարդը սիրելի կ'ընեն ամենուն։ Ատկէ դիւրին բան չկայ։ Խելացի, գիտուն, գեղեցիկ, բարեձև և հարուստ ըլլալը բաւական չէ սիրելի և հաճելի ըլլալու համար, ինչու որ այս ամէն յատկութիւններով օժտուած շատ մարդիկ կան որոնք հակակրօնի են ամենուն։ Չոր օրինակ չի սիրուիր երբեք հարուստ մը որ ազահ է, խելացի մը որ հպարտ է։ Ան միայն կրնայ սիրցնել ինքզինքը, որ բարի է և այնպէս ալ կ'երեւայ։

13. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ

Հետեւեալ ածականներուն մէջմէկ հակամիջ զտե՛ք.

Ազահ, սեւ, կարծր, բարձր, ամուլ, ջրարբի, գեղանի, համեստ, խոհեմ, ծանր, նօթի, հարուստ, մեծ, նեղ, հսկայ, չոր, հեռատես, ուղիղ, ճշմարիտ, սխալ, լուսաւոր, գեղեցիկ, ապերախտ, սուր, թթու, ծուռ, ներկայ, կանուխ, աւողջ, կենդանի, թերի, բարեկամ։

ՕՐԻՆԱԿ. — Ազահ — շոքայ, սեւ — ճերմակ։

12. ԳԵՐԱՆԻՆ ՎՐԱՅ ԳԱՄԵՐ

Երկրագործ մը զաւակ մը ունէր, որուն անունն էր Օհան։ Անհոգ և թեթեւամիտ տղայ մըն էր։ Շատ անգամ հայրը զինքը կը խրատէր, բայց անօգուտ տեղը։ Վերջապէս օր մը զանի կանչեց ու ըսաւ։

— Մտիկ ըրէ՛, տղա՛ս, մտածեցի որ երբ չարութիւն մը ընես՝ այս գերանին վրայ դամ մը պիտի գամեմ, երբ որ խելօք կենաս՝ գամ մը պիտի հանեմ։ Այսպէս՝ գերանը տեսակ մը գիրք կ'ըլլայ քեզի համար. անոր վրայ վարքդ պիտի տեսնաս։

Երկրագործը ըսածին պէս ըրաւ։ Տղան չարութիւնն աւելցուց։ Հայրը ամէն օր մէկ հատ և երբեմն մէկ քանի հատ կը գամէր գերանին վրայ։ Շատ քիչ անգամ գերանին վրայէն գամ կը հանէր։ Վերջապէս Օհան դիտեց որ գամերը ծածկեր

14. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ

Ի՛նչ կ'ըսեն

Հեռուն չտեսնողին, վարքը չշտիող աշակերտին, մեռնելու մօտ հիւսնդին, աչքը չտեսնողին, խօսելու կարողութենէ՛ դուրի եզողին, ականջը չսողին, գլուխը մագ չունեցողին, մէկ ոտքը կարճ եզողին, անգամները բնական վիճակի մէջ չեզողին, ձեռքերը՝ ոտքերը չբռնողին, գուարճալի խօսքերով ուրիշները զբօսցնողին, ամուսնացեալ չեզողին, չուտ մը բարկացողին, ինքզինքին հաւնողին, զաւակը կորսնցնողին, պարապ պատողին, պարապ տեղը դրամ վատնողին։

ՕՐԻՆԱԿ. — Հեռուն չտեսնողին կ'ըսեն կարճատես։

են գերանը, և սկսաւ ամէնալ այնչափ սխալմունքին վրայ: Ուստի՝ միտքը դրաւ իր վարմունքը շտկել: Այն օրէն այնքան խելօք ու հլու ընթացք մը բռնեց որ հայրը շատ մը դամբեր հանեց: Եկաւ ժամանակ մը որ գերանին վրայի բոլոր դամբէն հատ մը միայն մնաց: Այն ատեն երկրագործը կանչեց Օհանն և անոր ըսաւ:

— Տղա՛ս, նայէ՛, այս վերջին գամն է և այս ալ հիմա պիտի հանեմ նետեմ, դո՛հ չե՞ս:

Օհան գերանին դարձուց աչքը, բայց ուրախութիւն յայտնելու տեղ, ինչպէս որ հայրը կը յուսար, սկսաւ լալ:

— Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ կուլաս, հարցուց հայրը: Ես կը կարծէի թէ մեծ ուրախութիւն պիտի զգաս տեսնելով որ բոլոր դամբերն աներևոյթ եղեր են:

— Այո՛, ըսաւ Օհան հեծկլտալով, գամբն աներևոյթ եղեր են, բայց ծակերը կը մնան:

15. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Ի՞նչ կ'ըսուի

Տան մը այն մասը որ հողին մէջն է. երկու լեռներու մէջ գտնուած խոր տեղը. ապառաժներու մէջ փորուած տեղ մը. գետինն տակէն փորուած ջուրի ձամբայ մը. արտերու եղերքը գտնուած նեղ ձամբայ մը. շատ բոյսեր հասցնող հող մը. բուսաբանութեան անյարմար հող մը. ջուր չունեցող հոր մը. հերկուած հողի տարածութիւն մը. կենդանիները արածելու դաշտ մը. ոչխարներ սրահելու տեղ մը. խոտի համբարանոցը. կապուած ցորենի խութը:

ՕՐԻՆԱԿ.— Տան մը այն մասը որ հողին մէջն է կ'ըսուի հիմ:

13. ՍՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Անկեղծութիւնը առաջին յատկութիւնն է այն տղուն որ չուզեր երբեք ամօթահար ըլլալ՝ նոյն խակ ինքզինքին քով: Ան տղան որ սուտ կը խօսի, չի կրնար երբեք գլուխը շիտակ բռնել և նայիլ ուղիւ իր դէմը, ուրիշի մը երեսը: Կան տղաք որ անափառութեան համար սուտ կը խօսին, և իրենց արժանիք մը տալու համար իրենց անձին կը վերագրեն այնպիսի քաջագործութիւններ զորս բնաւ չեն ըրած: Ասոնք կը մտածեն թէ, այս կերպով, մէկու մը անիրաւութիւն ըրած չեն ըլլար: Բայց չեն մտածեր թէ ասանկով իրենց անձին դէմ մեծ անիրաւութիւն ըրած կ'ըլլան, որովհետեւ ամէն մարդ կը հասկնայ վերջապէս իրենց ստախօս ըլլալը, և այլեւս ոչ որ կ'ուզէ հաւատալ ըսածներնուն: Ոմանք ալ կը ստեն յանցանքին գոցելու և պատիժէ խուսափելու համար. այդպիսիները վատ են: ԲՏղայ մը պէտք է անկեղծութեամբ խոստովանի իր յանցանքը, այդ

16. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն:

Ի՞նչ կ'ըսեն այն մարդուն որ խորհածին պէս կը խօսի: — Ի՞նչ կը կոչուի դիւրին խաբուող մարդ մը: — Ի՞նչ կ'ըսուի այն տունը ուր յանցաւորները կը դառնան: — Ի՞նչ կ'ըսեն խոտ ուտող կենդանիներուն: — Ի՞նչ կ'ըսեն այն կենդանիներուն որ կերածին դարձեալ բերանին բերելով վերստին կը ծամեն:

ՕՐԻՆԱԿ.— Այն որ խորհածին պէս կը խօսի, անկեղծ է:

տեսակ տղայ մը գովելի է, և արժանի է ներողութեան: Խոստովանուած յանցանքը կէս մը ներելի է: Արդարեւ, երբ մարդ իր յանցանքը կը խոստովանի, արդէն ինքզինքը պատժած կ'ըլլայ: Անգամ մը երբ մէկը ստախոս ճանչցուի, այլ ևս ան՝ խուլ համրի մը պէս է, բանի մը չի՛ ծառայեր, ինչու որ ալ ո՛չ մէկը անոր մտիկ ընել կ'ուզէ:

14. ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԴՐԱՄԸ

Անգղիացի աղնուական մը օր մը ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ տղու մը որ բան մը կը փընտըռէր և կ'արտասուէր:

— Ի՞նչ ունիս, կը հարցնէ տղուն:

— Ո՛հ, պարո՛ն, մայրս դահեկան մը տուաւ որ կաթ գնեմ, բայց կորսնցուցի:

— Է՛հ, ուրեմն, զաւա՛կս, այդ կորուստիդ դարմանը կայ: Ա՛ռ քեզի ուրիշ դահեկան մը և մի՛ լար:

17. ՀՐԱ ՀԱՆԳ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն՝ քերականացի եւ գրաւոր.

1. Որո՞նք են տղու մը՝ իր ծնողքին հանդէպ ունեցած պարտականութիւնները: — 2. Ձեր ծնողքին վրայ ունեցած սէրերնիդ ի՞նչպէս կը յայտնէք անոնց: — 3. Ինչո՞ւ համար պէտք է որ հնազանդ ըլլաք ձեր ծնողքին: — 4. Ի՞նչ կը մտածէք այն տղուն վրայօք՝ որ ինքզինքը իր ծնողքէն դեր ի վեր կը դասէ, անոնցմէ աւելի ուսեալ ըլլալուն համար: — 5. Երբ դուք մեծնաք ի՞նչ պէտք է ընէք ձեր ծնողքին:

Ա՛յս ըսելով աղնուականը դրամը տուաւ և հեռացաւ:

Բայց հազիւ յիսուն քայլ առած էր, լսեց որ ետեւէն մէկը կը վազէ: Ետին դարձաւ և տեսաւ տղան որ վազելով իրեն կուգայ:

— Պարո՛ն, ըսաւ տղան ուրախութեամբ, դրամս գտայ, ահա՛ առէք ձերինը:

— Շա՛տ լաւ, տղա՛ս, կ'ըսէ Պարոնը, դուն ուղորմութիւն չես ուզեր, իրաւունք ունիս, միշտ այդ փափուկ և հպարտ ուղղամտութիւնը պահէ՛ և ամէն ատեն պիտի յարգուիս, ի՞նչ դիքքի մէջ ալ գտնուիս:

15. ԵՐԿՈՒ ՄՈՍԵՐ

Պատանի մը հարցուց օրին մէկը իր հօրը՝ որ շատ հարուստ էր. — «Հա՛յր, ի՞նչ կերպով այդչափ հարստութիւն դիզեցիր: Ես հազիւ կարող եմ

18. ՀՐԱ ՀԱՆԳ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն՝ քերականացի եւ գրաւոր.

1. Ի՞նչ կ'ըսուի այն տունը որմէ հաց կը պատրաստեն: — 2. Յորևնը ի՞նչ գործիքով ալիւրի կը վերածեն: — 3. Ջուրով չաղուած ալիւրը ի՞նչ կը կոչուի: — 4. Խմորը թթուեցնելու համար մէջը ի՞նչ կը դնեն: — 5. Հացը ի՞նչ բանի մէջ կ'եփեն: — 6. Ի՞նչ բանով կը տաքցնեն փուռերը: — 7. Նոր եփուած (թարմ) հացը ի՞նչպէս կ'ըլլայ: — 8. Մնացած (օթեկ) հացը ի՞նչպէս կ'ըլլայ:

Ժայրը ծայրին բերել՝ մինչև տարուան վերջը, և միշտ պարտքի մէջ կը մնամ:

Հայրը պատասխանեց. — «Շատ դիւրին բան է, որդե՛ս, հարուստ ըլլալը: Բաւական է միայն պէտք եղածով գոհ ըլլալ, և մոմ մը միայն վառել երբոր երկու հատ վառելու հարկ չկայ:»

Եւ այս ըսելով հայրը մարեց երկու մոմերէն մէկը որ նոյն միջոցին սենեակին մէջ կը վառէին:»

16. ԵՐԳ ԳԵՂՁԿԱԿԱՆ

Լուսնակն անուշ, հոփն անուշ,

Շինականի քունն անուշ,

Ծագեց լուսնակ երկինքէն,

Հովուին սրբինգն էր անուշ:

Հօտաղն եղներ կ'արածէ,

Մաճկալ պառկեր քունն անուշ:

Քաղցրը զեփիւռ կը շնչէ,

19. ՀՐԱ, ՀԱՆԳ

Հետեւեալ հարցումներուն պատասխանեցի՛ք բերանացի եւ գրաւոր.

1. Գրելու ճամբար ի՞նչ բաներ կը գործածենք: — 2. Ի՞նչ կը կոչուի այն ամանը որուն մէջ մեկան կը դնենք: — 3. Քանի՞ տեսակ գրիչ գիտէք. տուէ՛ք անոնց անունները: — 4. Մատիտը ի՞նչ բանի կը ծառայէ: — 5. Ի՞նչ բանով կը տաշեն մատիտը: — 6. Մատիտը ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ: — 7. Մատիտով գրուած գիրը ինչո՞վ կ'աւրուի:

Ծովային հոփն էր անուշ:

Դաշտեր, ձորեր ցանուած են,

Ջրեր գլգլան՝ ձայն անուշ:

Թռաւ թռչունը իր բոյն,

Սոխակին ձայնն էր անուշ:

Անմահական հոտ բուրէր,

Կարմիր վարդի հօտն անուշ:

Հասուն պտղով լի ծառեր,

Որոյ տակ քունն էր անուշ:

17. ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆ

Մարդկային մարմինը երեք մասերէ կը բաղկանայ. — գլուխ, իւրան և անդամներ: Գլուխը իրանին վրայ կը կանգնի և անոր կցուած է վիզ՝ կոչուած նեղ մասով մը, որուն ետեւի կողմը ծոծրակ կ'ըսուի:

20. ՀՐԱ, ՀԱՆԳ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի եւ գրաւոր.

1. Ի՞նչ կը կոչուի այն կտաւն կտորը որով տակաւածները կը ծածկենք: — 2. Ի՞նչ կը կոչուին թասարաններուն մէջ դանուած խցիկները: — 3. Ի՞նչ կ'ըսուին խանութներու աղակիով գոցուած մասերը որոնց մէջ վաճառքները կը ցուցադրեն: — 4. Ի՞նչ կ'ըսուին այն տունիկերը որ ուրիշ տունիկերու վրայ կ'աղւորին: — 5. Ի՞նչ կ'ըսուի անասուններու հիւսնողութիւնը: — 6. Ի՞նչ կ'ըսուի շաբաթը անգամ մը հրատարակուող թերթին. իսկ ամէն օր հրատարակուողին:

Գլուխը երկու մասերէ կը բաղկանայ. գանկ
և դէմք: Գանկը կը պարունակէ ուղեղը: Գանկին
վրայի մօրթը մազերով ծածկուած է: Դէմքը գլու-
խուն առջեւի մասն է և այսպէս կազմուած է.
ճակատ, յօնքեր, աչքեր, փրք, բերան, կզակ, այտեր
և ականջներ:

Իրանը երկու մասի բաժնուած է, շանջփ
(կամ կուրծք) և որովայն (կամ փոր), ասոնց
մէջքեղ կը գտնուի մէջք ըսուած տեղը. իրանին
ետեւի մասը քիկունք կամ քաւակ կը կոչուի:

Չորս անդամներ ունինք, երկուքը կը կոչ-
ուին վերին անդամներ, և միւս երկուքը՝ ստորին
անդամներ:

Վերին անդամը չորս մաս է, ուս, քաղուկ,
նախաքաղուկ և ձեռք: Բազուկը և նախաքա-
ղուկը իրարու միացած տեղը արմուկ կ'ըսուի:
Չեռքը երեք մասերէ կը բաղկանայ. դասակ,
ափ և հինգ մասներ: Մատներուն վրայ կան
եղունակներ: Մատներուն անուններն են քորսանաս,
ցուցանաս, միջնանաս, մասնեանաս և ձկոյր:

21. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցե՛ք եւ գրեցե՛ք:

1. Ինչո՞ւ համար բարութիւնը քան զգեղեցկու-
թիւն նախամեծար կը համարուի: — 2. Ինչո՞ւ համար
սուտ խօսիլը գէշ բան է: — 3. Աղէ՞կ բան է դադանի
կերպով ուրիշներու խօսակցութիւնը մօտիկ ընել: — 4.
Ուրիշի մը նամակը կարդալը ներելի՞ է: — 5. Ինչո՞ւ
համար տղաք քար նետելու չեն: — 6. Ինչո՞ւ համար
բարկանալը աղէկ բան չէ:

Ստորին անդամը չորս մաս է, զիւս, ազդր,
արունք և ոտք: Ազդրին և արունքին իրարու միա-
ցած տեղը ծունկ կ'ըսուի: Ոտքը երեք մասերէ
կը բաղկանայ. — գարշապար, ներքան և հինգ
մասներ: Ոտքին մատներն ալ եղունգ կը կրեն:

18. Բ Ա Ր Ե Ս Ի Ր Տ Ա Ղ Ք Ա Տ Ն Ե Ր

Ծովեղբերայ գիւղ մըն է: Գիշեր է: Ձկնորս
Յակոբի կինը կրակին քով կ'աշխատի: Տղաքը կը
քնանան: Մայրը մօտիկ կ'ընէ փոթորիկը՝ որ կը գո-
ռայ, և կը մտածէ ամուսինը որ ծովուն վրայ է:

Գովի խրճիթին մէջ լոյս մը կը տեսնէ. հոն
խեղճ ու հիւանդ այրի մը կը բնակի՝ իր երկու
ղաւակներովը:

Ձկնորսին կինը ներս կը մտնէ. հիւանդն իր
անկողինին վրայ պառկած է տոգոյն. տղաքը կը
քնանան անկողինին քով. դեռ փոքր են և չեն
գիտեր թէ մայրերին մեռած է:

22. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Որոշեցե՛ք անձ, անասուն եւ իր ցուցնող բառերը
եւ իւրաքանչիւրը զատ զատ սիւնակի մէջ գրեցե՛ք:

Կով, ձի, աթոռ, հայր, գրասեղան, սագ, փայտ,
ճամբուղ, գայլ, ածուխ, աղջիկ, հովիւ, մատանի, կա-
տու, բաղ, կաղամարար, գիւղացի, կացին, վարժա-
պետ, հարս, մուկ, մուրճ, աշակերտ, քահանայ, քա-
նակ, քաքաղաղ, որթ, խնձոր, հացագործ, երիտասարդ,
ծիծեռնակ, [սալ, դանակ, ճնճուկ, շուշան, սղոց:

Եւ ձկնորսին կինը կը գլթայ անոնց վրայ, զանոնք
Հ'առնէ տուն կը տանի և իր անկողինին մէջ կը
պառկեցնէ: Եւ մինչդեռ հօվը կը դուռայ դուրսը,
կինը ինքնիրեն կ'ըսէ. «Էրիկա ի՞նչ պիտի ըսէ, խեղճ
մարդը հազիւ կը հասնի մեզ կերակրելու:»

Յանկարծ դուռը կը բացուի և ձկնորսը ներս կը
մտնէ թրջած: «Բան մը չկրցի բռնել» կ'ըսէ ու կը նստի:

Բայց կինը կը վարանի և չի համարձակիր ը-
րածը խոստովանելու: «Մեր դրացի այրին մեռաւ,
կ'ըսէ կամաց մը, տղաքը ի՞նչ պիտի ընեն:» «Խեղճ
տղսք, կ'ըսէ ձկնորսը:» Յետոյ՝ վարանելով՝ կար-
ծես վախճալով որ կինը կը մերժէ՝ կ'ըսէ. «Ինձի
նայէ՛, կնի՛կ, արդէն չորս զաւակ ունինք, եթէ
երկու հատ ալ աւելնայ՝ բան մը չէ: Ասկից դատ
եթէ պէտք ըլլայ՝ քիչ մը քիչ կ'ուտենք: Ի՞նչ
կ'ըսես, սա տղաքը մեր տունն առնե՞նք:» Այն ա-
տեն կինը ոտք ելաւ՝ աչքերը արցունքով լեցուած,
անկողին վարագոյրները բացաւ ու ըսաւ. «Տե՛ս,
արդէն հոս են:»

Նայէ՛, ետքը ի՞նչ եղաւ: Աստուած օրհնեց
ձկնորսը, որ շատ հարստացաւ:

23. Հ Ի Ս. Հ Ա. Ն Գ.

Սահմաններուն համապատասխանող բառերը գտե՛ք:

1. Այն դուռնայ որուն վրայ մենք կը բնակինք,
կ'ըսուի...: 2. Երկիրը հերկողը, մշակողը՝...: 3. Երկ-
րին պատահական սատարիկ շարժումը՝...: 4. Երկրի
վրայ եղած կամ երկրի վերաբերող բան՝...: 5. Եր-
կիր, գետին չափող մարդը՝...: 6. Երկրի վրայ սողա-
ցող որդ մը՝...:

19. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԾՈՎԵՐՈՒ ԵՒ ԾՈՎԵՋԵՐՔՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

ԾՈՎ կը կոչուին ջուրի ընդարձակ տարածու-
թիւնները:

ՈՎԿԻԱՆՈՍ կը կոչուին խիստ մեծ ծովերը:

ԾՈՅԸ ծովուն մէկ մասն է որ ցամաքին մէջ
մտած է: Փոքր ծոց մը խորշ կ'ըսուի: Նաւա-
հանգիստ կը կոչուին այն փոքր խորշերը ուր նա-
ւերը կը մտնեն ու կը սպասեն փոթորիկներու դէմ
պատասպարուելու համար:

ՆԵՂՈՒՅԸ երկու ցամաքներու մէջ սեղմուած
ծովու մաս մըն է, որ իրարու հետ հաղորդակ-
ցութեան մէջ կը դնէ երկու ծովեր:

ԳԼՈՒԽ կամ ՀՐՈՒՄՆԴԱՆ մը ծովուն մէջ
երկարած ցամաքի մաս մըն է:

ԿՂԶԻՆ փոքր ցամաք մըն է ամէն կողմէն
ջուրով շրջապատուած:

ԱՐՇԻՊԵՂԱԳՈՍԸ կղզիներու խումբ մըն է:

24. Հ Ի Ս. Հ Ա. Ն Գ.

Իճէ կը կոչուի

1. Այն որ տան մը փայտէ մասերը կը շինէ ու
կը դաժէ:— 2. Այն որ տան մը որմերը կը շինէ:— 3.
Այն որ պատուհաններուն շրջանակները կը շինէ:— 4.
Այն որ տան մը երկաթէ կղպարները, բանալիներն ու
ծխնիները կը շինէ:— 5. Այն որ տունը կը ներկէ:—
6. Այն որ պատերու եւ ձեղուններու վրայ զանազան
նկարներ կը յօրինէ:— 7. Այն որ պատուհաններու ա-
պակիները կ'անցընէ:— 8. Այն որ պատերը կը ծեփէ:

ԹԵՐԱԿԴՋԻՆ գրէթէ կղզի մըն է, այսինքն
ցամաքի մաս մը որ ամէն կողմանէ ջրով պատած
է և միայն մէկ կողմէն ցամաքին կցուած է:

ՊԱՐԱՆՈՅՐ ԹԵՐԱԿԿՂԻՆ ու ցամաքը միացնող
մասն է, երկու ծովերու մէջ սեղմուած: — Պա-
րանոցը նեղուցին հակառակն է:

20. ՃՇՄԱՐԻՏ ԳԹԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Օր մը սպասաւորը գալով Սողէ Եպիսկոպո-
սին, որ Պօրտօ քաղաքին ժողովրդապետն էր, ըսաւ:

— Տէ՛ր իմ, խեղճ մուրացկան կին մը գուռը
կեցեր է՝ ողորմութիւն կը խնդրէ, ի՞նչ կ'ուզէ
չնորհել անոր: — Քանի՞ տարեկան է, հարցուց
Եպիսկոպոսը: — Եօթանասուն տարեկան է: —
Միթէ շատ թշուառ է: — Այո՛, կ'ըսէ որ շատ
թշուառ է: — Պէտք է խօսքին հաւատալ, ուրեմն
քսան և հինգ փրանք տուր անոր: — Քսան և

25. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն:

1. Ի՞նչ է եկեղեցին: — 2. Հոն ի՞նչ տեսակ խոր-
հուրդներ կը կատարուին: — 3. Որո՞նք են հոն գտնու-
ող պաշտօնեաները: — 4. Քահանան ի՞նչ հագուստ-
ներ ունի: — 5. Որո՞նք են եկեղեցական մատենանե-
րը: — 6. Ի՞նչ է Սուրբ Հաղորդութիւնը: — 7. Ի՞նչպէս
պէտք է պատրաստուիլ հաղորդուելու համար: — 8.
Որո՞նք են եկեղեցիի մը զանազան մասերը: — 9. Ի՞նչ
առարկաներ կը տեսնէք հոն:

հինգ փրանք... , Տէ՛ր իմ, ատիկա չափէն աւելի
մեծ գումար մըն է: Ասկէ զատ մուրացկան կինը
մեր կրօնքէն չէ, հրեայ է: — Հրեայ է, Տէ՛ր
Աստուած իմ, գուցէ ժողովրդապետը: — Այո՛,
Տէ՛ր իմ, հրեայ է: — Ա՛հ, այն ատեն խնդիրը
կը փոխուի, ուրեմն յետոյ փրանք տուր և շնոր-
հակալ եղիւր անոր այցելութենէն:

Սպասաւորն ամօթապարտ մնալով՝ Եպիսկո-
պոսին հրամանն անմիջապէս կատարեց:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ. — Բոլոր մարդիկ, ի՞նչ կրօնքէ
ու ազգէ ալ ըլլան, եղբայր են՝ ճշարիտ զթասէր
մարդուն առջեւ:

21. ԱԴԱՄԱՆԴԷ ՄԱՏԱՆԻՆ

Հայր մը երեք որդի ունէր: Օր մը զանոնք
կը քով կանչելով՝ սապէս խօսեցաւ: «Զաւակ-
ներս, անշուշտ օր մը պիտի մեռնիմ, բայց մեռ-
նելէ առաջ, կ'ուզեմ իմ՝ ձեռքովս իսկ կարգադրել
ձեր ժառանգութեան խնդիրը, որպէսզի մահու-
նէս վերջը ձեր մէջ ո՛ր և է ժառանգական վէճ

26. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն:

1. Մենք քնդհանրապէս ի՞նչ տեսակ կերակուրներ
կ'ուտենք: — 2. Ո՞ր կենդանիներուն միտք կ'ուտուի: —
3. Որսի կենդանիները որո՞նք են: — 4. Հաւնոցներու
մէջ ի՞նչ տեսակ թռչուններ կը պահենք: — 5. Ամէն
ձուկի միտք կ'ուտուի: — 6. Մեր կերած ձուկերուն մէկ
քանիին անունները տուէ՛ք:

չծագի : Հարստութիւնս երեք հաւասար մասերու բաժնեցի՝ իւրաքանչիւրը ձեր ամէն մէկին տալու համար : Բայց միայն աղամանդէ մատանի մը ունի՞մ որ անբաժանելի է : Շատ գեղեցիկ մատանի մըն է զոր (եթէ Աստուած ինձի աղջիկ զաւակ մը պարգեւած ըլլար) անշուշտ անոր պիտի տայի : Հիմա կ'ուզեմ զայն ձեզմէ անո՛ր տալ որ մէկ տարուան ժամանակամիջոցի մէջ լաւագոյն գործը պիտի ընէ : »

Տղաքները մեկնեցան և տարի մը վերջը, որոշեալ օրը, դարձեալ հաւաքուեցան իրենց հօր շուրջը և սկսան կարգաւ պատմել իրենց ըրած գործը :

Առաջինն ըսաւ. « Հարուստ օտարական մը որ ճամբորդութիւն պիտի ընէր, ոսկիով լեցուն քսակ մը յանձնեց ինձի՝ պահելու համար. բայց վերագառնալէ առաջ մեռնելով՝ քսակը քովս մնաց : Եթէ ուզէի, կրնայի պահել զայն, ինչու որ մէկը չէր զիտեր. սակայն չուզեցի վար դնել զայն և տարի յանձնեցի իր այրի կնոջ : Հայրը պատասխանեց. « Ատիկա թէպէտեւ բարի գործ մըն է, բայց արդէն քու պարտքդ էր, ինչու որ ուրիշին ստացուածքը պահելը անպարկեշտ բան է : »

ՅԷ. ՀՐԱՀԱՆՊԻ

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն :

1. Ո՞րն է այն տունը զոր կը մշակեն դինիի պատրաստութեան համար : — 2. Այդ տունկին պտուղը ի՞նչ կ'ըսուի : — 3. Տարիին ո՞ր եղանակին մէջ կը հասունանայ անոր պտուղը : — 4. Ի՞նչ է այգեկութիւնը :

Երկրորդ որդին ըսաւ. « Օր մը երբ մեծ լիճի մը եզերքէն կ'անցնէի, տեսայ որ պղտիկ տղայ մը ինկած էր հոն և խեղդուելու մօտ էր. անմիջապէս լիճը նետուեցայ և աղատեցի զայն մահուընէ : »

— Գու գործդ, տղա՛ս, ըսաւ հայրը, իրաւ է որ խիստ գովելի է, բայց ատով հետեւած եղար Յիսուսի այն խօսքին որով մեզի կը պատուիրէ բարի սիրտ ունենալ :

Վերջապէս կրտսեր տղան սապէս խօսեցաւ. — Իրիկուն մը տեսայ որ մէկ ամենամեծ թշնամիս կը քնանար ահագին տնդունդի մը եզերքը, այնպէս որ փոքր շարժումով մը անգունդին մէջ պիտի դահալիւծէր : Ամէն վտանգ աչքս առնելով՝ կամաց մը գացի, զինքը արթնցուցի և փախայ : — Ո՛հ, սիրելի զաւակս, գոչեց այն ատեն հայրը, եկո՛ւր դրկէ՛ զիս, և տո՛ւր ձեռքդ ինձի, մատանին քուկդ է. թշնամիին բարիք ընելը առաքինութիւններուն գերագոյնն է :

Չարիքի դէմ բարիք, ահա՛ Աստուծոյ հաճելի գործը : »

ՅԸ. ՀՐԱՀԱՆՊԻ

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն :

1. Մտա մը ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ : — 2. Մտերն ալ կեանք ունի՞ն : — 3. Տեքեաները ի՞նչ բանի կը ծառայեն : — 4. Ի՞նչ է արևատը և ի՞նչ է անոր պաշտօնը : — 5. Մտերը ընդհանրապէս ե՞րբ կը ծաղկին : — 6. Պաղատու ծառ որո՞նց կ'ըսուի : — 7. Քանի մը պաղատու ծառի անուն տուէ՛ք : — 8. Քանի մը վայրի ծառեր յիշեցէ՛ք :

22. ԿԵՆՑԱՂԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կոշտութիւնը խոտերի բան է : Ո՛չ որ կ'ուզէ գործ ունենալ այնպիսի մարդոց հետ, որոնք չունին հեղութիւն, քաղաքավարութիւն և լաւ կենցաղավարութիւն : Դուք կանուխէն ջանալու էք իրարու հետ քաղաքավարութեամբ վարուիլ սորվիլ, որպէս զի ամէն մարդու հետ պատշաճ վարմունք ունենալ գիտնաք :

Քաղաքավարութիւնը պէտք է անբաժան ըլլայ ձեր ամէն արարքէն և գործերէն : Ձեր խօսակցութեան, նայուածքին և շարժումներուն մէջ քաղաքավարութիւնը միշտ անպակաս պէտք է ըլլայ : Ինչ որ ալ ընէք, զգուշացէ՛ք որ չըլլայ թէ ուրիշները վշտացնէք կամ անհանգիստ ընէք : Միանգամ ընդ միշտ լաւ մը ձեր միտքը դրէ՛ք թէ որչափ ալ առաքինի, արժանաւոր, տաղանդաւոր և լաւ յատկութիւններով օժտուած ըլլաք, եթէ չունիք լաւ կենցաղավարութիւն, անտանների կ'ըլլաք ամէն պարկեշտ մարդոց :

29. ՀՐԱՆՈՒՄ

Ի՞նչ բաներ կրնան ըլլալ

Կառայոյտ, դեղին, գորշ, սպիտակ, անգոյն, թափանցիկ, սև, մեծ, փոքր, բարակ, թանձր, երկայն, կարճ, նեղ, լայն, թեթեւ, կոր, ուղիղ, կաղ, փխր, զուարթ, դառն, անուշ, լեզի, թթու, տաք, սառ, բարի, թարմ, օթեկ, հիւսիսային, հարաւային, ջրային, ձովային, դաշտային, երկրային, երկնային :

ՕՐԻՆԱԿ.— Երկինքը եւ շէղակը կապոյտ են :

23. ԹՂԹԱՊԱՆԱԿԸ

Օր մը, Յակոբ՝ չուկայէն վերադարձած ատեն՝ ձամբուն վրայ թղթապանակ մը գտաւ, որ շատ մը ոսկեղբամ և թղթագրամ կը պարունակէր : Սիրաբ ուրախութեամբ ընցում այս անակնկալ հարստութեան վրայ՝ «Դտածս գտած է» ըսելով՝ թղթապանակը դրպանեց և տուն գնաց : Մարդու բան չըսաւ, այլ միայն մեծ խնամքով պահեց զայն գաղտուկ տեղ մը : Դանի մը օր ետքը, իրենց զիւղին հրապարակին վրայ, մունետիկ մը՝ թղթապանակին կորուստը բարձրաձայն ծանուցանելով, կը յայտնէր թէ անոր տէրը, հարուստ վաճառական մը, գոհացուցիչ պարգև կը խոստանար թղթապանակը գտնողին, եթէ բերէր : Յակոբ մտածեց թէ այս աղբարարութիւնն ընդհանուրին համար էր, և թէ՛ քանի որ ուղղակի իրմէ չէին պահանջեր, կրնար հանգարտ խիղճով պահել գտած գանձը : Գնաց խառնուիլ ամբոխին մէջ : Հոն ա-

30. ՀՐԱՆՈՒՄ

Ի՞նչ արարքներու ունին իրարմէ

1. Ամառը և ձմեռը :— 2. Գիշերը և ցորեկը :— 3. Արշալոյսն ու վերջալոյսը :— 4. Ծովուն ու աղբիւրին ջուրը :— 5. Արեւն ու լուսինը :— 6. Հարուստն ու աղքատը :— 7. Մերն ու երկասարկը :— 8. Գիտունն ու սգեւորը :— 9. Շաքարը և պղպեղը :— 10. Շողկնաւը և առադաստանաւը :

ՕՐԻՆԱԿ.— Ամառը տաք, իսկ ձմեռը ցուրտ կ'ըլլայ :

մէն մարդ այս կորուստին վրայ կը խօսէր և շատ
դէշ խօսքեր կ'ըսէին անոնց համար որ գտածնին կը
պահեն. նոյն իսկ դու կ'անուանէին այնպիսիները:

Այն ատեն Յակոբ սարսուռ մը զգաց: Ո՛չ
միայն իր խիղճը զինքը կը տանջէր, այլ կը կար-
ծէր տէսնել, իբրև երազի մէջ, ռատիկաններ,
դատարան, բանտ, և այլն, և սաստիկ վախցաւ:
Անմիջապէս տուն գնաց, առաւ պահած տեղէն
թղթապանակը, և իրիկուան մութը վրայ հասնե-
լուն՝ տարաւ յանձնեց զայն քաղաքապետին որ
տիրոջը վերադարձնէ զայն:

Յակոբ այն զիշեր կրցաւ խաղաղ քուն մը
քնանալ և հասկցաւ թէ ուրիշին ինչքը իւրացնե-
լը գողութիւն է:

31. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն. Դ.

Խօսիմ իմաստը շրջեցէ՛ք շեղագիր բռտերուն տեղ
իտեմց հակառիշը դնելով:

Աղիաստրիւնը մոլորիւն չէ: — Աղիաստրիւնը շը-
ռայրութեան դուստրն է: — Դիտրիւնը բարիքներու
մեծագոյնն է: — Ապերախտրիւնը կը նուսասցնէ
մարդս: — Ծոլորիւնն ու շոպրիւնը կ'աղիասա-
ցրեն: — Դիտրիւնը լիաքին խաւարն է: — Յիշե՛ ըն-
դունած ծառայութիւնդ: — Արդարին ազօթքը հանելի է
Աստուծոյ: — Անպարկեշտ մարդոց երջանկութիւնը վա-
ղանցիկ է: — Դասարկութիւնն ու անժուժկայութիւնը
վնասակար են առողջութեան:

ՕՐԻՆԱԿ — Հարստրիւնը առաքինութիւն չէ:

24. Խ Ա Ղ Ո Ղ Ը

Տերեւներուն մէջէն բարակ,
Որք սընդուսի կը նմանին,
Կուռ ողկոյններ սև ու ճերմակ
Վար կը կախեն հատիկներնին:
Ոմանք երկայն, ոմանք կըլոր,
Մանրիկ, փայլուն և լուսանցիկ,
Տերեւներուն վրայ խոշոր՝
Կը կարծուի բանուած ծաղիկ:
Արցունք են թէ շաղի կաթիլ,
Ամպին ցանցէն ցողուած չիթ չիթ,
Զմրուխտ արդեօք, վա՞րդ նորածիլ
Կամ երկինքէն ինկած ժըպիտ:
Անոնք արծաթ չեն, ո՛չ գոհար,
Ո՛չ ալ ծաղիկ, ո՛չ ալ կիտուած.
Անուշ խաղող են զովարար,
Միրգ, զոր միայն օրհնեց Աստուած:

32. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն. Դ.

Ըսէ՛ք ինչո՞վ կը կասարեն հետեւեալ գործողութիւն-
ները:

Դիրքը կը ապին... (ինչո՞վ): — Մշակը կը հնձէ...:
— Կերակուր կ'ուտենք...: — Հօրէն ջուր կը քաշենք...:
Որմնաղէրը պատ կը շինէ...: — Զկնորսը ձուկ կը բըռ-
նէ...: — Ծովու վրայ կը ճամբորդենք...: — Երկաթա-
գործը երկաթը կը ծեծէ...: — Հողը կը փորեն...: —
Մազը կը սանտրեն...: — Ծրագը կը վառեն...: — Սա-
ռին վրայէն կը սաշին...: — Ծառերը կը կտրեն...: —
Տակառէն գինի կը քաշեն...: — Ապակին կը կտրեն...:

Զայն շինեցին լոյս հրեշտակներ
Նուրբ մատներովն իրենց ճարտար,
Այգիներուն աշնան նուէր,
Սիրո՛ւն տղաք, ձեզի համար:

25. ԿՄԱԽՔ ԵՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ

Մեր մարմինն մէջ կարծր նիւթեր կան ու
րոնք ոսկոր կ'ըսուին և իրարու հետ կապուելով
կը կաղմեն բազմաթիւ յօդուածներ: Ոսկորներուն
ամբողջութիւնը կրնախ կը կոչուի: Կմախքն է որ
մեր մարմինն ձեւ կուտայ և զայն կանգուն կը
բռնէ ամէն դիրքի մէջ:

Իրանը երկու մեծ խոռոչի բաժնուած է. մէկը
շանջին է և միւսը որովայնը: Լանջքին մէջ գլու-
նուող գործարաններն են սիրտը, երկու րոխտը,
շնչափողը և ստուգը (որկոր): Որովայնին մէջ կան
ստամոքս, աղիք, լեարդ, երիկամներ, փայծաղ:

33. Հ Ր Ս. Հ Ս. Ն Պ.

Որոշեցե՛ք տեսանելի կամ նիւթական և անտեսա-
նի՛ կամ մտաւոր քաներու անունները:

Տուն, Աստուած, մարդ, գառուկ, հրեշտակ, կա-
ւիճ, սլաք, խելք, միտք, սուլիչ, աշխատութիւն, ճա-
հիճ, սէր, սեր, ճանճ, կրիայ, սնդիկ, ապրուստ, մե-
լան, ուսանող, փափաք, թափիչ, սատանայ, լոյս, կամք,
առիւծ, զգացում, ծուլութիւն:

Սիրտը արիւնի շրջաններուն կեդրոնն է: Ա-
րիւնը անկէ մեկնելով կ'երթայ մեր ամբողջ մարմի-
նին մէջ կը տարածուի և անոր զանազան մաշած
մասերը նորոգելով՝ վերստին սիրտը կը դառնայ:
Սիրտը միշտ շարժումի մէջ է. երբ կեանքը դադ-
րի, ա՛յն ատեն միայն սիրտին շարժումն ալ կը
դադրի:

Երկու թոքերը շնչառութեան գործարաններ
են. անոնց մէջն է որ մեր շնչած օդը կը մտնէ և
հոն ազոտաւած սև արիւնին խառնուելով՝ կը մտնէ
զայն և կարմիր արիւնի կը վերածէ: Երկու թոքե-
րուն մէջ զետեղուած է սիրտը: Թոքերը կոկորդին
մէջ կը բացուին շնչափող անուն խողովակի մը մի-
ջոցաւ:

34. Հ Ր Ս. Հ Ս. Ն Պ.

Հետեւեալ կետերուն տեղ մեյմեկ յարմար քսոն որե՛ք
եւ գրեցե՛ք սպաս. Բանաստեղծի աղօթքը, եղն.

Եկեղեցին մէջ	Տունին մէջ	Մարգագետին մէջ
... աղօթքը	... դուռը	... մայիւնը
... զօղանջը	... անկիւնը	... բաւաջը
... քարոզը	... ապակին	... հաշիւնը
... շապիկը	... ծխիւքը	... զախնը
... գաւազանը	... խորշերը	... խրտինջը
... ուրարը	... ճօճումը	... խոխոջը
... կրակը	... տախտակները	... երգը
... ճրագները	... մարմարները	... ուլը

Շնչափողին վերի ծայրը փոքր գործիք մը կայ
որ կը կոչուի խոչակ: Ասիկա ձայնի գործարանն է:

Ստամոքսը պարկ մըն է որ վերի կողմէն ստու-
գին կամ որկորին միջոցաւ կոկորդին մէջ կը բաց-
ուի և վարի կողմէն միացած է աղիքներու հետ:
Կերուած կերակուրներն այս գործարանին մէջ կը
դիզուին, և մասամբ հոն մարսուելով՝ կ'անցնին
աղիքին մէջ, ուր բոլորովին մարսուելով արիւնին
մէջ կ'անցնին: Ուրեմն մարսողութեան գործարան-
ներն են բերան, կոկորդ, ստուգ, ստամոքս և աղիք:

Մարդկային կմախքը մկաններով, այսինքն
միսի կտորներով ծածկուած է, իսկ մորթը կը
պատէ ամբողջ մարմինը:

35. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն. Պ.

Ի՞նչ կը կոչուի

1. Ծաղիկ մը որ գարունը կը փթթի: — 2. Եկե-
ղեցիի վերաբերեալ պատմութիւնը: — 3. Երաժշտութիւնը
որ առանց գործիքի, միայն ձայնով կը կատարուի: —
4. Փայտէ կամ տաղձէ չինուած տուն մը: — 5. Մար-
միններ որ երկինքին երեսը կը դառնան: — 6. Մարդ մը
որ միայն մէկ աչք ունի: — 7. Ճահճներով ծածկուած
երկիր մը: — 8. Դասագիրքը մը որ պատկերներով զար-
դարուած է: — 9. Հեղուկ մը որ գոյն չունի:

ՕՐԻՆԱԿ. — Ծաղիկ մը որ գարունը կը փթթի, կ'ըսուի
գարնամայիկ:

26. ՍՈԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ

Օրին մէկը երբ դիտնական մը ծառաստանի
մը մէջ նստած կը դասախօսէր իր աշակերտնե-
րուն, այս վերջինները հարցուցին իրեն թէ ի՞նչ
պէս պէտք է մարտնչիլ մուլութիւններու դէմ:
Դիտնականը սա կերպով պատասխանեց: Իր ա-
շակերտներէն մէկուն փոքրիկ ծառ մը ցոյց տա-
լով՝ հրամայեց անոր որ զայն արմատախիլ ընէ:
Աշակերտը՝ անմիջապէս, մէկ ձեռքով և առանց
ճիգ մը ընելու՝ ծառը տեղէն հանեց: Յետոյ դիտ-
նականը երկրորդ ծառ մը ցոյցուց որ քիչ մը
աւելի մեծ էր: Աշակերտը զայն ալ տեղէն հանեց
քիչ մը աւելի ճիգ ընելով և միանգամայն երկու
ձեռքը միասին գործածելով: Յետոյ երրորդ ծառ
մը, որ ա'լ աւելի մեծ էր, հանելու համար պէտք
եղաւ որ իր ընկերներէն մէկը իրեն օգնէ. այս-
պէս երկու հոգի մեծ աշխատութեամբ, հաղիւ
կրցան ծառը գետնէն խլել: Վերջապէս դիտնա-
կանը անոնց ցոյց տուաւ ուրիշ ծառ մը որ խիստ

36. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն. Պ.

Հետեւեալ բառերուն սահմանները տուի՛ք:

1. Ծով. — 2. Առուակ. — 3. Կղզի. — 4. Եկեղե-
ցի. — 5. Տարի. — 6. Արեւ. — 7. Երկիր. — 8. Վար-
դապետ. — 9. Աստուած. — 10. Կոկին. — 11. Լարա-
խաղաց. — 12. Մատուռ. — 13. Դրամատուն:

ՕՐԻՆԱԿ. — Ծովը աղի ջուրի ընդարձակ սարա-
ծութիւն մըն է:

մեծ էր. Բոլոր աշակերտները միանալով և մեծ ճիգեր թափելով Հյաջողեցան ծառը տեղէն հանել:

«Սիրելի տղա՛քս, ըստ այն ատեն գիտնա-
կանը, մեր մոլութիւններն ալ այսպէս են. ի
սկզբան, երբ տակաւին չեն արմատացած, քիչ մը
ջանքով, կարելի է զանոնք ջնջել, բայց երբ ա-
նոնք երկար սովորութեամբ մեր սիրտին ու հոգիին
մէջ խոր արմատներ են թողած, այլ եւս անկա-
րելի է բառնալ զանոնք:»

27. ԻՆՁ ՈՐ ՑԱՐԵՍ, ԱՆ ԿԸ ՇՆՁԵՍ

Երիտասարդ մը որ ամուսնանալու վրայ էր,
որոշեց իր հայրը-տունէն դուրս հանել և գիւղ
մը գրկել. կը վախնար որ մի գուցէ իր ծեր հօր
ներկայութիւնը տան մէջ անհաճոյ երեւի իր գե-
ռաւոր կնոջ: Հայրը հարիւր տարեկան հասակին
մէջ ըլլալով՝ չկրցաւ դէմ դնել իր տղուն, որ զայն
կառքի մը վրայ դնելով տարաւ գիւղի մը մէջ
ունեցած իր մէկ ագարակը, ուր պիտի թողուր
զայն առանձին:

27. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն:

1. Ինչո՞ւ պզնձէ ամանները կ'անագին: — 1. Ինչո՞ւ
փայտաշէն տունները կը ներկեն: — 3. Ինչո՞ւ փողոցները
կը ուղարկեն: — 4. Ինչո՞ւ ձիերուն ոտքը կը լուսնեն: —
5. Ինչո՞ւ կանգնողին մէջ պատրոյգ կը դնեն: — 6. Ին-
չո՞ւ կը խուզեն ոչխարները: — 7. Ինչո՞ւ կը յօտեն ծա-
ռերը: — 8. — Ինչո՞ւ իւզով կ'օծեն մեքենաները:

«Տղա՛ս, ըստ ծերունի հայրը, կը տեսնեմ
ինչ որ ընել կ'ուզես. բայց քեզմէ բան մը պիտի
խնդրեմ. ինծի սա հեռուն դանուած քարէ սե-
ղանին քով տար:» Տղան մինչև ան սեղանը ա-
ռաջնորդեց հայրը: Երբ հոն հասան. «Հիմա կըր-
նաս զիս հօս թողլով երթալ, ըստ ծերուկը, հոս
էր որ ես ալ ժամանակ մը հայրս բերի և թո-
ղացի:» — Ա՛յ, հայր իմ, աղաղակեց երիտասար-
դը, եթէ ես ալ տղաքներ ունենամ, միթէ անոնք
ալ զիս պիտի բերեն հօս:»

Այս ըսելով՝ առաւ հայրը և վերստին քա-
ղաք բերաւ: Անիկա, այն վայրկեանէն սկսեալ, իր
տանը ամէնէն գեղեցիկ սենեակը և իր սեղանին
վրայ լաւագոյն տեղը հօրը յատկացուց: Աստուած
ալ զանի օրհնեց և խոր ծերութեան հասցուց:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ. — Երե կ'ուզե՛ք Սասունոյ օրհնու-
րեան արժանաւալ, պատմեցի՛ք մեր ծնողքը:

28. ՎԵՇԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ

Այն մարդիկ որ հնչին բաներով կը գրապին,
փոքրոգի կ'ըստին. փոքրոգի մարդը միշտ ուրիշին
ըրաժը գէշ կը գտնէ, ամէնուն վրայ արատ կը

28. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Ձանգաւեցի՛ք վայրի ու պտղատու ծառերը ~

Նարնջենի, բալի, կաղնի, կնձնի, սալսենի, կնձա-
սենի, կաղամախի, ուռի, նոսնի, հոնի, հացի, սեր-
կելի, տանձենի, խնձորենի, քնկուզենի, արնուենի,
փեկոն, թթենի, ծիրանի, մարմենի, բարաթի, թզենի, լա-
րի, բունջի, զիւռի, չաղանակենի, նշենի, պիստակենի:

տեսնէ, ամէն բան ծուռ կը մեկնէ: Թէ որ խօսիս
ու խնդաս, կը կտրծէ թէ իր վրայ կը խօսիս ու
կը խնդաս: Նախանձոտ է, ուրիշին բարիքը չ'ուզեր,
չ'ուզեր որ ուրիշ մէկն իր արհեստը բանի. ծուռ
աչքով կը նայի իր գրացիին յաջող վիճակին: Եթէ
թեթեւ թշնամանք մը կրէ՝ սիրտին մէջ ոխ կը պահէ:

Բայց մեծահոգի մարդն այնպէս չէ, շուտով
ուրիշին խօսքէն չ'առնուիր, չի բարկանար, ուրիշին
աղէկութիւնը կ'ուզէ, թէև ինքը դժբաղդ ըլլայ:
Միշտ բարի նախանձով կ'աշխատի որ իր վիճակը
բարւոյնէ: Անզգուշութեամբ եղած սխալմունքի աչք
կը գոցէ, թէև այդ սխալմունքը իրեն վնաս պատ-
ճառած ըլլայ: Մեծահոգի ու վեհանձն մարդը
բնաւ դէշ միջոցներ չի գործածեր իր նպատակին
հասնելու համար: Բնաւ չ'արհամարեր և վար չի
ղարներ ուրիշները՝ իր պատիւը աւելցնելու մտքով,
և բնաւ փոյթ չ'ըներ երբոր չարասիրտ մարդիկ
զինք կը բամբասեն ու կը նախատեն:

39. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցէ՛ք հետեւեալ հարցումներուն:

1. Բանի՞ տեսակ նուազարան գիտէք:— 2. Որո՞նք
են հողմաւոր նուազարանները:— 4. Ո՞ր ձայնը նուա-
զաւոր է, ո՞րը աղմկային:— 5. Ի՞նչ է արձագանգը:—
6. Ի՞նչ կըսուի այն գործիքը զոր խուլները կը գործածեն
լսելու համար:— 7. Ձայնը ի՞նչ բանի միջոցաւ մեր ա-
կանջին կը հասնի:

29. Ը Ն Կ Ե Ր Ա Կ Ց Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Դպրոցին մէջ, բնական է որ դուք կը փնտը-
ռէք այնպիսի ընկերներ որոնք ձեզի հաճելի են և
գաղափարակից: Թերեւս հոն՝ անոնց մէջ պիտի
գտնէք այնպիսիներ որոնց հետ ամբողջ՝ կեան-
քերնուդ մէջ, բարեկամութեամբ կապուած պիտի
մնաք: Չկայ բան մը աւելի քաղցր և հաստատուն՝
որքան մանկութեան ժամանակի մէջ և դպրոցա-
կան գրասեղաններու վրայ վաստկուած բարեկա-
մութիւնը: Բայց գիտցէ՛ք թէ ձեր ընկերներուն
մէջ ընտրութիւն ընելու իրաւունքը երբեք չի ներեր
որ ձեր բոլոր ընկերներուն հանդէպ հաւասարա-
պէս բարեացակամ չըլլաք: Անոնցմէ և ո՛չ մէկուն
հետ պէտք չէ խիստ վարմունք մը ունենաք: Ե-
թէ ձեզմէ ծառայութիւն մը պահանջեն, սուէ՛ք
անոնց բարեկամաբար ձեր ձեռքը: Արդարեւ միև-
նոյն դասարանի աշակերտներ, մէկ ընտանիքի զա-

40. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Կեսերուն ճեղ պատշաճ բառեր գրէ՛ք:

Արեւը կը լուսաւորէ...: Հողագործը կը հերկէ...:
Լաւ գիրքերը ... կը զարդարեն և ... կը կրթեն: Քո-
չոմպոս գտաւ...: Կիւթթէմպերի գտաւ...: Արծիւը կը
կերակրէ...: Պարտիզպանը կը խլէ...: Նաւը կը ձեղքէ
...: Փայտահարը կը կտրէ...: Թռչունը կը չինէ իր
...: Մայրը կը խնամէ իր...:

ւակներու պէս են, անոնք պէտք է որ միշտ իրա-
րու օգնեն դասերնին սերտելու համար:

30. ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ԽՐԱՏՆԵՐ

Անգործութիւնը, ժանգին նման, կը մաշեցնէ
մարդը, մինչդեռ աշխատութիւնը կը նորոգէ զայն:
Գործածուած բանալին միշտ փայլուն կը մնայ:

Եթէ կը սիրես կեանքը, ժամանակդ ազէկ
գործածէ, ինչու որ ժամանակը այն կերպասն է
որով շինուած է կեանքը:

Եթէ ժամանակը ամէն բանէ աւելի թանկացիւ
է, զայն պարտաւոր տեղը վատնելը ամէնէն մեծ շտա-
յութիւնն է, որովհետեւ կորսուած ժամանակը չէ կա-
րելի երբեք ձեռք անցընել, և ինչ որ շատ ժա-

41. ՀՐԱ. ՀԱՆԳ.

Հետեւեալ խօսքերը ամբողջացուցե՛ք:

Որքին կը հաղանդի...: Մայրը կը խորհի...:
Հայր մը կ'աշխատի...: Բարձր լեռները ծածկուած են
...: Մայր մը դիւրաւ կը ներէ...: Մենք կը տեսնենք
... և կը լսենք...: Արեւը կը ծագի...: Գարունը կը
յաջորդէ...: Գետերուն մեծ մասը կը բլլիսին...: Հա-
ւասարի՛մ եղի՛ր...: Աշակերտներն հաղանդ պէտք է
ըլլան...: Մաթոսաղա... ապրեցաւ: Աշխարհիս ըս-
տեղծագործութիւնը... տեսց:

ՕՐԻՆԱԿ. — Որդին կը հնազանդի իր ծնողիին:

մանակ կ'անուանենք, գիտցէ՛ք որ խիստ կարճ
միջոց մըն է:

Օգտակար կերպով անցուցած այս օրդ եր-
կու վաղը կ'արժէ:

Ան որ առտուն ուշ կ'ելլէ, ամբողջ օրը
պտտելէ վերջ, հազիւ գիշերը գործ կը գտնէ:

Դատարկութիւնը ա՛յնչափ կամաց կը քալէ
որ աղքատութիւնը չուտով կը հասնի ետեւէն:

Առտուն կանուխ ելլել և իրիկունը կանուխ
պառկիլը առողջութիւն, հարստութիւն և իմաս-
տութիւն կուտայ մեզի:

Առանց յողնութեան վաստակ չկայ:

Ո՛վ որ արհեստ մը ունի, հողի մը տէր է.
ո՛վ որ տաղանդ ունի, հարստութիւն մը ունի
որ իրեն պատիւ և շահ կը բերէ:

Անօթութիւնը՝ աշխատող մարդուն դռնէն
ներս կը նայի, բայց չի համարձակիր ներս մտնել:

Աշխատութիւնը պարտքեր կը հատուցանէ,
մինչդեռ ծուլութիւնը կը շտոցնէ զանոնք:

42. ՀՐԱ. ՀԱՆԳ.

Ո՞ր կենդանիներուն ձագերն են հետեւեալները:

Գառնուկ. ուլ. թոթիւն. հորթ. կորիւն. վառեակ.
մորուկ. քուռակ. խոշորակ. եղնորթ:

ՕՐԻՆԱԿ. — Ոջխարին ձագին կ'ըսեն զառնուկ:

Գ. Մ. յ. Լէլլ. Դ. Բ. Դ.

31. ՆԱՊԱՍՏԱԿ

Յից ականջներդ ուղղած ի վեր,
Վար կախած զոյգ կարճուկ թեւեր,

Մացառին մէջ, շուքին տակ,
Ըսէ՛, այդ քու վառ սե աչեր
Ինչե՞ր կ'ուզեն տեսնել, ինչե՞ր . . . :

Փոքրիկ, կայտա՛ռ նապաստակ,
Թեթեւ, փափկիկ, ճարպիկ, արթուն՝
Այլ կարճամիտ էակ մ'ես դուն,

Կը սիրես խաղ ու կատակ.
Եւ անառակ արդոյ նրման՝
Անդադար հոս ու հոն գաս ման,
Անհող, անգործ, անվաստակ:

32. ԳՈՅՆԵՐ

Շատ գոյներ կան. ամէնէն ծանօթները մաս-
նաւոր անուններով կ'ըսուին. ճերմակ. սեւ, կար-
միր, կապոյտ, շէկ, դեղին, կանաչ, գորշ, թուխ:

43. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Հետեւեալ նմանաձայն բառերուն նշանակութիւնը
տուէ՛ք եւ մէյմէկ խօսքի մէջ գործածեցե՛ք:

Գայլ-քայլ. շաղաղ-շաղախ. հարկ-յարկ. թոյլ-դոյլ.
հոտ-հոտ. յարդ-հարթ. համր-յամր. թիակ-դիակ. սէր-
սեր. դեւ-թեւ. ձող-ցող. դամիւլ-քամիւլ:

Կան գոյներ ալ որ մասնաւոր անուններ չունենա-
լով՝ առարկաներու անունով կը կոչուին, ինչպէս՝
նարնջագոյն, վարդագոյն, մանիշակագոյն, մոխ-
րագոյն, լեղակագոյն, երկնագոյն, շառագոյն, եւն:

Հինգ մայր գոյներ կան. սեւ, ճերմակ,
կարմիր, կապոյտ, դեղին: Մնացեալներն ամէնքն ալ
այս հինգ գոյներով կրնան բաղադրուիլ: Կապոյտ
և դեղին խառնելով՝ կ'ունենանք կանաչ. կապոյտ
և կարմիր խառնելով՝ կ'ունենանք մանիշակագոյն.
կարմիր և դեղին խառնելով՝ կ'ունենանք նարն-
ջագոյն, եւ այլն: Գոյներու բաղադրութիւնը նկա-
րիններն ու ներկարարները գիտեն, միայն հինգ
պարզ գոյներն ունենալով՝ կրնան անհամար ներ-
կեր պատրաստել:

Միեւնոյ՛, գոյնը կրնայ շատ տեսակներ ու-
նենալ: Նախ՝ աւելի բաց կամ աւելի մութ կրնայ
ըլլալ: Երկրորդ կը պատահի որ գոյն մը իր վը-
րայ ուրիշ գոյնի մը նմանութիւնը յուցնէ, այն

44. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Հետեւեալ բառերուն նշանակութիւնը տուէ՛ք եւ ա-
նոց արմատները գտէ՛ք:

Մեղաւոր, հոգեւոր, եկեղեցական, ծերունի, կու-
րորէն, օղային, վարդուհի, մարմնաւոր, կառապան,
դժոխային, ականջեղ, խնձորենի, թղինի, անակ, լճակ,
ժաղկաւէտ, ոսկեղէն, աղեղ, անկիրթ, տոգոյն, ապե-
րախտ, աղուշ, գաղտնաբար, լրջօրէն, հաստատապէս:

ՕՐԻՆԱԿ. — Մեղաւոր կը նշանակէ մեղք ունեցող,
արմատն է մեղք:

ատեն նմանեալ գոյնին ծայրը որակ մասնիկը աւելցնելով կ'ըսենք՝ սեւորակ կարմիր, դեղնորակ կանաչ, կարմրորակ, թխորակ, միսրորակ, և այլն:

Պիսակաւոր կ'ըսենք երբ բաց գոյնի մը վրայ մութ գոյնի մը մանրիկ մասերը ցանուած են, կամ հակառակը. յովազին մուշտակը պիտակաւոր է: Խայտաւոր (խաւտիկ) կ'ըսենք երբ բաց գոյնի մը վրայ մութ գոյնի մը գիծեր կամ շերտեր շարուած են միօրինակ բացութեամբ. վազրին մուշտակը խառուտիկ է: Երփնեւանգ կ'ըսենք երբ քանի մը գոյներ խառն ի խուռն կը գտնուին միեւնոյն առարկային վրայ. ծիածանը երփնեւանգ ազնղ մըն է երկինքին վրայ ձեւացած:

Ծիածանին եօթը գոյներն են՝ իրենց բնական կարգով. մանիշակագոյն, լեղակագոյն, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջագոյն և կարմիր:

45. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Կէտնուն տեղ որեք քառեր որ հետեւեալ կենդանիներուն ձայները յայտնեն:

Կատուին ...ը: — Ուշաբլին ...ը: — Կովին ...ը: — Տատրակին ...ն: — Առիւծին ...ը: — Շունին ...ը: — Էշուն ...ը: — Զիւն ...ը: — Հաւին ...ը: — Գորտին ...ը: — Ագռաւին ...ը: — Խօզին ...ը: — Գալլին ...ը: — Օձին ...ը: — Աղուէսին ...ը: — Առնետին ...ը: — Մեղուին ...ը: — Արագիւղին ...ը: — Աքաղաղին ...ը: — Այծին ...ը:

33. ԻՆՉՊԷՍ ՊԷՏԲ ԷՐԼԼԱՅ ԲԱՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԸ

1. Դուն պիտի սիրես քու դպրոցդ, որովհետեւ սա այն փառաւոր տունն է, ուր կ'աշխատին զքեզ ուսեալ և պարկեշտ անձ մը ընելու:

2. Պիտի սիրես ուսուցիչդ և ընկերներդ, պիտի ըլլաս անոնց հետ անկեղծ և բարի, որպէս զի անոնք ալ քեզի հետ ըլլան անկեղծ և բարի:

3. Պիտի ըլլաս ճշգրտահ. եթէ մէկը ոչ հասնի դասին, հետեւանքը դէշ է:

4. Մտիկ պիտի ընես դասերուդ և ուշագիւր պիտի ըլլաս միշտ. երբ դուն կը խօսիս ընկերոջ մը հետ, ուսուցիչը չի սորվեցնէր այն բանը՝ զոր դուն չգիտնալուդ համար վերջը պիտի դաւիս:

5. Պիտի գիտնաս դասերդ և պիտի կատարես պարտքերդ կրցածիդ չափ լաւ. ուսանողի մը

46. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Հետեւեալ խօսերը ամբողջացուցի՛ք:

1. Յիսուս ծնաւ (որկե՞): — 2. Աստուած մարդը ստեղծեց (ի՞նչ քանե): — 3. Լուսինը իր լոյսը կ'առնէ (որկե՞): — 4. Աստուած աշխարհը ստեղծեց (քանի՞ օրուան մէջ): — 5. Յիսուս մասնուեցաւ (որմե՞): — 6. Քրիստոսիոր Քոռովան դատաւ (ի՞նչ քան): — 7. Սահակ և Մեսրոպ հնարեցին (ի՞նչ քան): — 8. Յիսուս մկրտուեցաւ (որմե՞): — 9. Զորս աւետարանիչներն են (քե՞տե՞ր անուններնիւ):

ջանքը պարզ բան մըն է. և մանկութենէ պէտք է յարգես այն բանը՝ որ պարտք կը կոչուի :

6. Հոգ պիտի տանիս տետրակներուդ . երբ առաջին էջերը մեղանոտ են և դէշ դրուած , հոգ չես տանիր միւսները լաւ գրելու :

7. Հոգ պիտի տանիս գիրքերուդ . դիրքերդ կը բովանդակեն դիտութիւնը . պէտք է յարգես գիտութիւնը :

8. Պիտի պանծաս քու դպրոցիդ . յաջողութեանց վրայ . պիտի ուրախանաս երբ ընկերներդ քննութեան մէջ ընդունուին , և դուն իսկ պիտի ուզես բերել քու ուսուցչիդ՝ բարի վկայագիրդ :

9. Երբ թողուս դպրոցը , յաւէտ պիտի սիրես զայն ու պիտի պահես սիրտիդ մէջ ուսուցչիդ . յարգելի յիշատակը :

47. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ սահմաններուն համապատասխանող քառերը գտե՛ք :

1. Կենդանի մը որ թէ՛ ջուրի և թէ՛ ցա՛ւքի վրայ կրնայ ապրիլ : — 2. Շատ պզտիկ մարդ մը : — 3. Հիւսնադութիւն մը ուրիշ միեւնոյն ժամանակ շատ մը մարդեր կը վարակուին : — 4. Մարմին մը որուն մէջէն լոյսը չ'երևար : — 5. Տեսակ մը բոյս որուն դպչիլու ըլլանք , տերեւները կը կծկէ : — 6. Թոյնին ազդեցութիւնը չեղօքացնող դեղ մը : — 7. Գործիք մը որ օգին փոփոխութիւնը կը ցուցնէ :

34. ԶԱՓԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ամէն մարդ , թէ՛ մեծ և թէ՛ պզտիկ , սնունդի պէտք ունի որ ապրի . ումանք շատ սնունդ կ'ուզեն , ումանք քիչ : Ուժեղ և քաջառողջ մարդը շատ աւելի կերակուր կ'ուտէ , քան թէ տկար ու վտիտ մարդը : Բայց ամէնուն համար յաշի մը կայ և պէտք չէ այս չափը անցնիլ , որպէս զի անհանդիստ չըլլայ :

Ո՛վ որ չափէն աւելի կ'ուտէ , որկրաւոր կ'ըսուի , ո՛վ որ փափուկ կերակուրներ կը սիրէ փափկակեր կը կոչուի : Որկրամօլը ի՛նչ որ գտնէ կ'ուտէ՝ չնայելով որ կերածն օգտակա՞ր թէ վնասակար է իրեն . փափկակերն՝ ընտրելով կ'ուտէ և իր բոլոր խելքը լաւ ու ազուր կերակուրի հետ է : Անշուշտ մարդիկ ապրելու համար պէտք է ուտեն . բայց պէտք չէ որ իրենց բոլոր բանն ու գործը կերակուրը ընեն , և կարծեն թէ երջանիկ են երբոր միայն կ'ուտեն : Որկրամօլն ատելի կը դառնայ ամէնուն . խոհեմ տղան ամէն բանի մէջ չափաւոր կ'ըլլայ և ասով իր առողջութիւնը կը պահպանէ :

48. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ քառերուն խրափանջիւրհե՛ն երեքականութիւն քառ շինեցե՛ք :

Օրէնք , նաւ , լոյս , կարգ , մեծ , դիւան , գիր , ընկեր , խաչ , հիւանդ , հիւր , հոգ , նիւթ , չափ , պակաս :
ՕՐԻՆԱԿ . — Օրէնք , օրինաւոր , օրինասեր , օրհնադիր , սպօրհն , եղև :

35. ԵՐԿՈՒ ՄԵՂՈՒ

Մայիս ամսուն՝ շատ աղուոր առտու մը, երկու մեղու ելան որ մեղր փնտռեն : Մէկն ուշիմ ու ժուժկալ էր, միւսն անհոգ ու խենդուկ : Քիչ մը ետքը պարտէղ մը հասան, ուր անուշահամ խոտեր, հոտաւետ ծաղիկներ ու շատ համեղ պտուղներ կային : Բաւական ատեն այս աղուոր բաները ճաշակեցին. մէկն ասդին անդին իր փոքրիկը կը լեցնէր մոմով, որպէս զի իր փեթակը չի նեղու նիւթ ունենայ. միւսը մինակ անուշ նիւթերը կը ծծէր և իր հաճոյքը կը մոտածէր :

Վերջապէս մեծկակ աման մը գտան որ դեղձի մը ճիւղէն կախուած էր, այս ամանին մէջ մեղր կար : Շուտ մը՝ անխոհեմ և շատակեր մեղուն գլուխն ամանին մէջ խոթեց և սկսաւ ուրախ զուարթ քամել, թէև իր ընկերը կը խրատէր որ

49. ՀՐԱ. ՀԱ. Ն. Գ.

Ի՞նչ կ'ըստի

Զեռքին ամէնէն փոքր մատը : Հոտառութեան գործարանը : Տեսողութեան գործարանը : Զեռքին մէջի կողմը : Խոշոր մատը : Վէրքի մը թողած հեռքը : Անկենդան մարդկային մարմինը : Առողջութիւնը պահելու արուեստը : Քունին մէջ պորտոզ մարդը : Հօրմէ և մօրմէ մնացած հարստութիւնը : Արեւը ծագելէն քիչ առաջ երեւցած լոյսը : Տան մը գետնին վրայ գտնուող մատը : Երկաթուղիի կառքերը քաշող մեքենան : Շէնքերը կայծակէն պահպանող սրածայր երկաթէ ձողը :

չափէն աւելի չճաշակէ : Իսկ խելացի մեղուն՝ քանի մը վայրկեան քիչ քիչ ծծեց. ըմպելիին համը թէև անուշ էր բայց չտիրեց և կարծեց թէ անոր մէջ վտանգաւոր բան մը կայ, ուստի ձայն տուաւ իր ընկերին և նորէն պտուղներուն ու ծաղիկներուն վրայ թռաւ և իր անունդը չափով կերաւ :

Իրիկուան դէմ գնաց իր ընկերին մօտ որպէս զի մէկտեղ փեթակը դառնան. բայց ինչ տեսնէ աղէկ : Շատակեր մեղուն այնչափ ուռեր էր որ չէր կրնար շարժիլ : Իր թեւերն անուշին կոյր էին, իր ոտքերը թրջեր էին և բոլոր մարմինը ջլատեր էր. — մեռնելու վրայ էր : Հազիւ կրցաւ իր վերջին բարեւը տալ իր ընկերին, ողբաց, թէև ուշ, իր անխոհեմ ու անզգոյշ ընթացքին վրայ և շունչը փչեց :

50. ՀՐԱ. ՀԱ. Ն. Գ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Դիւանոր հագուստները որո՞նք են : — 2. Շատիկը ինչ բանով կը շինեն : — 3. Կտաւը ինչ տեսակ բան է և ինչէ՞ պատրաստուած : — 4. Ճերմակեղէն ինչ տեսակ հագուստներու կ'ըստի : — 5. Բամպակէ շինուած ինչ տեսակ հագուստներ գիտէք : — 6. Ո՞ր հագուստները ընդհանրապէս բուրդէ կը շինեն : — 7. Վերարկուն ինչ բանի կը ծառայէ : — 8. Մուշտակը ինչ է : — 9. Մեքենայէն ինչ տեսակ հագուստներուն նախնական նիւթը ինչ է և ինչ տաքսէ հագուստներուն : — 10. Ի՞նչ բաներէ կը շինեն կոշիկները : — 11. Զմեռուան մաշուոր հագուստները որո՞նք են : — 12. Մուճակները ինչո՞վ կը շինեն :

36. ՀԱՆՋԱՐԵՂ ԴԱՏԱԻՈՐ ՄԸ

Հարուստ վաճառական մը շատ մը սեռաքրքի հակեր յանձնած էր ջորեպանի մը որ զանոնք հեռաւոր քաղաք մը պիտի տանէր : Վաճառականը թէպէտեւ ճամբան ջորեպանին պիտի ընկերանար, բայց ծանր հիւանդութեան մը պատճառաւ չկըրցաւ ճամբորդել, և ջորեպանը ստիպուեցաւ մինակ մեկնիլ մետաքսի հակերով : Երբ հասաւ երթալիք քաղաքը, տեսնելով որ վաճառականը կ'ուշանար և գրեթէ յոյս ալ չկար որ պիտի առողջանայ՝ չար խորհուրդ մը յղացաւ . վաճառքը ծախեց և այլ ևս ջորեպանութենէ հրաժարեցաւ : Վաճառականը, բաւական ժամանակ վերջը, ճարտար բժիշկի մը դարմաններուն շնորհիւ առողջանալով, եկաւ փնտռել ջորեպանը : Երկար ժամանակ փնտռելէ ետքը, վերջապէս գտաւ զայն և պահանջեց մետաքսները : Բայց ջորեպանը բոլորովին ուրացաւ,

51. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Գտե՛ք ուսեղիքներ եւ քմպեղիներ որոնց կը յարմարին հետեւեալ յատկութիւնները :

1. Կակուղ, կարծր, նեարդաւոր : — 2. Սպիտակ, թուխ, օթեկ : — 3. Հասուն, հիւթաւոր, թթու : — 4. Ընտիր, հին, փրփրուն : — 5. Վճիտ, պղտոր, կաղաչին : — 6. Անարատ, սերաւոր, մածեալ : — 7. Թարմ, աղած, հալած :

ՕՐԻՆԱԿ. — Կակուղ, կարծր, նեարդաւոր (միս) :

և պնդեց թէ նոյն իսկ այդ տեսակ ջորեպան սը չի ճանչնար : Խնդիրը դատարան տարուեցաւ, բայց դժբախտաբար յայտնի աղացողներ չգտնուելուն, դատաւորը չկրցաւ վճիռ մը արձակել : Երբ երկու հակառակորդները դատարանէն կը մեկնէին, դատաւորը հանճարեղ գաղափար մը յղացաւ : Հազիւ թէ անոնք մէկ երկու քայլ առած էին փողոցին մէջ և ահա՛ դատաւորը անոնց ետեւէն սապէս պռապ . « Ջորեպա՛ն, ջորեպա՛ն, ինձի՛ նայէ, բան մը պիտի հարցնեմք : » Ջորեպանը՝ մէկէն ի մէկ չկրնալով լիշեղ թէ քիչ մը առաջ ջորեպան ըլլալը բոլորովին ուրացած էր՝ յանկարծ գլուխը ետին դարձուց : Այս կերպով ինքզինքը մատնած ըլլալով՝ դատաւորը զանոնք վերստին դատարան էանչեց, և ո՛չ միայն մետաքսներուն գինը հատուցանել տուաւ ջորեպանին, այլ նաեւ ծանր պատիժ մը տուաւ անոր իր խաբեքայութեանը համար :

52. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ քառերուն իւրաքանչիւրին յարմար ետեւեալ յատկութիւն ցուցնող քառ գտե՛ք :

1. Ծով : — 2. Մարդագետին : — 3. Գետ : — 4. Գետին : — 5. Ամպ : — 6. Լեռ : — 7. Արահետ : — 8. Ցանկապատ : — 9. Ծառ : — 10. Զոր : — 11. Ծաղիկ : — 12. Զի : — 13. Ծուն : — 14. Էշ : — 15. Կատու : — 16. Կով : — 17. Ասիւծ :

ՕՐԻՆԱԿ. — Ծով (շալմաստած, խաղաղ, աշէկոծեալ) :

37. ԱՍՏՈՒԱԾ

Լոյս տառերով քու անուն
 Սիրտերու մէջն է գրքուած.
 Այս տիեզերքը անհուն
 Պատմէ բարիքդ, ո՛վ Աստուած :
 Ի՛նչ անուշիկ Հայր մ'ես Դուն,
 Տաս մեզ շնորհներ լիովի.
 Քեզմով այս շքեղ բնութիւն
 Դեզեցկութեամբ կը փայլի:
 Քու գործերուդ աննման
 Է մարդկութիւնն՝ օրհնարան,
 Կ'երգեն քու փառքդ անսահման
 Թէ՛ բանաւոր, թէ՛ անբան:
 Երկինք լոյսեր ունի զարդ,
 Երկիր՝ ծաղիկ գոյնըգոյն,

53. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Դ

Կհեռուն տեղ երկերիւ պատշաճ բառ դրեմ :

1. ... թանկագին մետաղներ են : — 2. ... ան-
 գութ են : — 3. ... հաւատարմութեան օգտակար են տուն-
 կերուն : — 4. ... վայրի կենդանիներ են : — 5. ...
 Իտալիոյ ամէնէն մեծ գետերն են : — 6. ... Ամերիկայի
 ամէնէն բազմամարդ քաղաքներն են : — 7. ... երկրիս
 երկու բեւեռներն են : — 8. ... կը պահպանեն ոչխար-
 ները : — 9. ... տարիին ամէնէն ախորժեղի եղանակ-
 ներն են :

ՕՐԻՆԱԿ. — Ոսկին եւ արծաթը քանկագին մետաղներ են :

Իմաստութեանդ լոյսը զուարթ
 Օ՛ն, զարդ ըրէ՛ իմ հոգւոյն :

Լոյսի մը ծոցն ես հանգչած՝
 Ա՛հ, գէթ օր լը տեսնէի
 Քու պայծառ գէմքդ, ո՛վ Աստուած,
 Այդ օրուան ընդ երանի :

38. ԾԻԾԵՌՆԱԿՆԵՐԸ

Աստուծոյ դպրոց կ'երթար. բայց դրան առ-
 ջեւ յանկարծ կանգ կ'առնէ և զլուխը վեր վեր-
 ցրնելով կը սկսի դիտել ծիծեռնակներու խումբ մը,
 որ երկինքին երեսը թռչտելով՝ կ'երթային կու-
 գային, մերթ դետնին երեսէն երթալով, մերթ
 տանիքին վրայ բարձրանալով : «Ա՛հ, կ'ըսէ ան,
 Ի՛նչ երջանիկ ապրելու եղանակ :»

Մարդ մը որ հոն զանի կը դիտէր, հասկցաւ
 Աստուծոյն միտքը և բաւ անոր. «Դուն չես գի-
 տեր թէ ի՛նչ կ'ընեն այս ծիծեռնակները : Անոնք

54. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Դ

Ի՛նչ կը կոչուի

1. Այն պաշտօնեան որ դատ կը վարէ, կը վճռէ,
 եւլն : — 2. Այն պաշտօնատունն ուր դատ կը տեսնուի :
 — 3. Այն որ ուրիշին դէմ բողոքելով դատ կը բանայ :
 — 4. Այն վճիռը որով դատը կը վերջանայ : — 5. Մէ-
 կուն դէմ դատարան բողոքելը : — 6. Դատելու գոր-
 ծողութիւնը : — 7. Միտքին դատելու կարողութիւնը :

ճանճ կը բռնեն, ոչպէս զի իրենց ձագերուն տան,
որոնք, առանց անոր, պիտի մեռնէին:»

— «Այո՛, կը հասկնամ, ըսաւ Ասատուր, ա-
ղէկ բան է ատ, և դպրոց վազեց:»

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ. — Հանգիստ սիրտով կատարուած
աշխատութիւնը ձանձրացուցիչ չէ երբեք: Զուար-
թութեամբ, դպրոց մտիւր, լա՛ւ աշխատէ և առանց
նեղուելու: Ծիծեռնակները ուրախ են, որովհետեւ
իրենց ձագերուն համար կ'աշխատին: Քու ծնողքդ
ալ հաճոյքով կ'աշխատին, մտածելով որ դուն
անոնց պէտք ունիս: Դո՛ւն ալ նոյնպէս զուար-
թութեամբ աշխատէ, որովհետեւ դո՛ւն պիտի ու-
րախացնես ծնողքդ, երբոր բարի և ուսեալ մէկն
ըլլաս:

55. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Պատասխանեցե՛ք հետևեալ հարցումներուն:

1. Մեծ պահքի մէջ եկեղեցիին խորանը ի՞նչ վի-
ճակի մէջ է: — 2. Վարագոյրին վրայ ի՞նչ պատկեր
կախուած է: — 3. Մեծ պահքի մէջ վարագոյրը երբ
կը բացուի: — 4. Ի՞նչու ժողովուրդը կիրակի իրիկու-
ներն եկեղեցի կը լեցուի մեծ պահքին: — Մեծ պահ-
քին մէջ օրը քանի՞ անգամ ժամերգութիւն կ'ըլլայ: —
5. Կէս օրուան ժամերգութիւնը ի՞նչ կ'ըսուի: — 6.
Մեծ պահքին յատուկ ո՞ր ազօթքը կայ որ ամէն օր կը
կարդացուի: — 7. Քանի՞ շաբաթ կը տեւէ մեծ պահքը:
— 8. Ի՞նչ ըսել է թախախորան: — 9. Մեծ պահքին
վերջին շաբաթը ի՞նչ կը կոչուի:

39. ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

Մարմինները երեք վիճակ ունին, հաստատուն,
հեղուկ և կազային: Հաստատուն կ'ըսենք անոնց
որ քիչ չատ պնդութիւն ունենալով՝ ձեւ մը կը
պահեն. այսպէս են քարերը, փայտերը, մետաղ-
ները, թուղթը, սառը: Հեղուկ կ'ըսենք անոնց որ՝
բնաւ պնդութիւն չունենալով՝ ձեւ մը չեն կրնար
պահել և կը հոսին. ասոնք ամանի մէջ պէտք է
դրուին, և ամէն ամանի ձեւը կ'առնեն. այսպէս
են ջուրը, գինին, կաթը, ձէթը, քարիւղը: Կա-
զային կ'ըսենք անոնց որ ձեւ չունենալէ զատ, տա-
րածական են և շարունակ կ'ընդարձակուին. ա-
սոնք են օդը, շոգին, մուխը և կազ կոչուող կարգ-
մը մարմիններ, ինչպէս են լուսատու կապ, թըթ-
ուածին, ջրածին, և այլն:

Հաստատուն մարմինները պնդութեան նոյն
աստիճանը չունենալով՝ ոմանք կակուղ կ'ըսուին և
ոմանք կարծր: Կակուղ են անոնք որ ձեռքի մէջ
կրնան ճզմուիլ, այսինքն մեր մատներուն ճնշման
տեղի տալով՝ կը ծռին, կը փոքրանան, ինչպէս

56. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Հետևեալ անուններուն բնութիւնը որոշելով՝ ըսե՛ք
թե հաստատուն, հեղուկ թե կազային են:

Երկաթ, պղինձ, սնդիկ, ջուր, օդ, շոգի, քար,
ժելան, փայտ, հող, ծծումբ, ածխաթթու, գարնջուր,
կաւիճ, թթուածին, գինի, կաթ, սառ, ջրածին:

սպունգը, թուղթի թերթ մը, մեղրամոմը, կերպաս-
ները : Կարծր են անոնք որ չեն ճզմուիլ ձեռքի
մէջ, ինչպէս փայտը, քարը, մետաղները :

40. ԴԻԻՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ

Առաջինն քան երկրորդն նախամեծար կը
համարուի :

Մարդ աշխատութեամբ և խնայողութեամբ
կրնայ հասնիլ բարեկեցութեան, բայց խնայողու-
թիւնը այն ատեն միայն կարելի կ'ըլլայ, երբ մարդ
գիտէ զիմագրել իր կիրքերուն :

Պէտք է որ կիրքերնիս չափաւորել զիտնանք :
Երբ մարդ քիչ բանի կը տենչայ, խիստ քիչ բանէ
զրկուած կը զգայ ինքզինքը :

Չկայ չափ՝ այնպիսի մարդու մը հասար որ
անցած է հարկաւորին սահմանը : Քիչով գոհ չե-
ղողը բանէ մը գոհ չի կրնար ըլլալ :

57. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Ի՛նչ կ'ըսեն

1. Քերականութիւն չ'իտողին : — 2. Դեղաբանի մը
տիրոջ : — 3. Լրագրի մը տիրոջ : — 4. Լրագրի մէջ յօդ-
ուած գրողին : — 5. Պաշտօնատան մը մէջ պաշտօնա-
թղթեր պահողին : — 6. Եկեղեցիին մէջ երգողին : — 7.
Քաղաքի մը բնակիչներուն : — 8. Գիւղի մը բնակիչնե-
րուն : — 9. Կղզիի մը բնակիչներուն : — 10. Պատմու-
թիւն գիտցողին : — 11. Շատ մը լեզուներ գիտցողին :
— 12. Սմէն ինչ յոռի տեսնողին : — 13. Լաւ տեսնողին :

Սովորատ օր մը վաճառատեղիէ մը անցած
պահուն, հոն գտնուած բազմաթիւ ծախու առաք-
կաները տեսնելով՝ ըսաւ՝ «Որքա՛ն բան որոնց և
ոչ մէկուն պէտք ունիմ :»

Խեղացի մարդ մը պարտաւոր է միայն պէտք
եղածով գոհանալ և թողուլ աւելորդը : Ան որ
աւելորդը կը գնէ, քիչ ատենէն պիտի ստիպուի
պիտանին ծախելու :

Հարուստ է ան՝ որ իր ունեցածովը կը գո-
հանայ : Եթէ քեզի պէտք եղածը ունիս, երջանիկ
ես : Շքեղ տունները, մեծ ստացուածքները, ար-
ծաթի և ոսկիի դէզերը, չեն կրնար երբեք բժշ-
կել ո՛չ մարմինն և ոչ հոգիին տենդերը :

41. ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրագործները որքան շատ տղաքներ ունե-
նան, այնքան շատ հարուստ են : Որովհետեւ անոնց
տղաքները, իրենց փոքր հասակէն իսկ, կը սկսին
օգնել իրենց հօրը. կրտսերագոյնները ոչխարները

58. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցէ՛ք հետևեալ հարցումներուն.

1. Թարթիչները ի՞նչ բանի կը ծառայեն : — 2. Ոչ-
խաբին բուրդը ի՞նչ բաներու կը գործածուի : — 3. Ան-
պառները ի՞նչ բան կ'արտադրեն : — 4. Շերամը ի՞նչ կը
չինէ և ինչե՞ր կ'ընեն անոր շինածովը : — 5. Ի՞նչ է
աղամանդը և ի՞նչ բանի կը գործածուի : — 6. Կռնեփը
ի՞նչ է և անոր գործածութիւնը ի՞նչ է :

Գ. Մայր. Լեզու-Դասիւն

արօտավայրը կ'առաջնորդեն, աւելի մեծերը մեծ կենդանիներու խումբերը կը վարեն, իսկ երիցա- գոյնները իրենց հօրը հետ կը հերկեն երկիրը:

Ասդին, ընտանիքին մայրը կերակուր կը պատ- րաստէ իր էրկանն և զաւակներուն համար, որոնք օրուան աշխատութենէն յոգնած պիտի վերա- դառնան իրիկուան: Ան կը կթէ իր կովերը և ոչ- խարները, կը վառէ մեծ կրակ մը որուն բոլորտի- քը հաւաքուած՝ պիտի զուարճանան իրիկունը խօ- սելով երգելով՝ մինչև քնանալու ատեն: Մայրը կը պատրաստէ նաև պանիրը, և ձմեռուան համար զանազան պտուղներ ա՛յնպէս թարմ՝ որ կարծես դեռ նոր փրցուած են: Երկրագործը տուն կուգայ իր արօրովը. իր խոնջած եղները՝ գլուխնին կախ՝ հանգարտութեամբ կը քալեն: Յորեկուան աշխա- տութեան յոգնութիւնները կը վերջանան օրուան հետ միասին: Հոսկ ուրեմն ամէնքը կը քնանան, առանց մտածելու վաղուան յոգնութեան վրայ:

59. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ

Կետերուն տեղ յարմար քառեր դրե՛ք.

... է այն որ աշխատութիւնը չի սիրեր:

... է այն որ հիւանդանալու չափ կ'ուտէ:

... է այն որ առանց խորհրդածութեան կը գործէ:

... է այն որ ուսումը կը սիրէ:

... է այն որ աշխատութիւնը կը սիրէ:

... է այն որ տեսողութենէ զրկուած է:

ՕՐԻՆԱԿ.—Ծոյլ ե այն որ աշխատութիւնը չի սիրեր:

42. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ (Շար.)

ՅԱՄԱՔՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

ԴԱՇՏ կամ ԴԱՇՏԱԳԵՏԻՆ կը կոչուի գրէթէ հարթ հաւասար ընդարձակ գետին մը:

ԼԵՌՆԱԴԱՇՏը հարթ հաւասար տարածու- թիւն մ'է՝ դաշտագետինէն աւելի բարձր:

ԼԵՌՆ ցամաքին մակերեսոյթէն վեր բարձ- րացած հողի կամ ժայռի մեծ զանգուած մըն է:

ԼԵՌՆԱՇՂԹԱՅ կամ ԼԵՌՆԱԳՕՏԻ ըսուածը իրարու կցուած լեռներու շարք մըն է:

Լեռան մը ԳԱԳԱԹը՝ նոյն լեռան ամէնէն բարձր տեղն է:

ԲԼՈՒՐ կը կոչուին փոքր լեռները:

ՀՈՎԻՏ կամ ՉՈՐ կ'ըսուի երկու լեռներու կամ՝ բլուրներու միջեւ գտնուած տեղը:

60. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Լուսաւորութեան համար ի՞նչ միջոցներ կը գոր- ծածենք:—2. Ճրագը, մամլը ի՞նչ բանով կը շինեն:—3. Ճրագին, մամլին պատրուիչը ի՞նչ բանէ շինուած է:—4. Կանդեղին մէջ ի՞նչ բան կը վառեն:—5. Վառելու յա- տուկ իւզը ի՞նչ բանէ կը պատրաստեն:—6. Ի՞նչ է բեղ- րոլը. սերիէ կը հանուի:—7. Փողոցները ընդհանրապէս ինչո՞վ կը լուսաւորեն:—8. Օդային կազը ի՞նչ բա- նով կը պատրաստուի:—9. Լուցիլին ինչո՞վ կը շինեն:— 10. Կայծքարը ի՞նչ է:

ԿԻՐՃ ԿԱՐ ԼԵՌՆԱՄԷՋ Կը կոչուի երկու լեռի մէջտեղ գտնուած շատ նեղ անցքը :

ՀՐԱՅՈՒՂԽ Կը կոչուի այնպիսի լեռ մը որ բոցավառուած հեղուկ նիւթեր դուրս կը ցայտեցնէ, ինչպէս ծուխ, բոց, մոխիր, ևայլն :

Հրաբուխին բերանը կը կոչուի խառնարան :

ԱՆԱՊԱՏ Կը կոչուին երկրին անջուր և անբեր մասերը որոնց մէջ մարդ չի կրնար բնակիլ : Անապատներու մեծ մասը ծածկուած է աւաղով կամ ժայռերով :

ՏԱՓԱՍՏԱՆ Կը կոչուին այն դաշտադետինները որոնք խոտերով կամ մացառներով ծածկուած են :

43. Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Մ

Եկէ՛ք տեսէ՛ք սա բացուած վարդը, նայեցէ՛ք ինչպէս կ'երերայ իր կանաչացած ճիւղին վրայ : Ա—

61. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Ըսե՛ք քե ի՛նչ ընտանիքի կամ տեսակի կը պատկանին հետեւեալները .

Ապարանջան, գլխարկ, իժ, քանդակադործ, լուբիա, սպունգ, նուադարան, Յունիս, լուսին, ոտորէ, կարմրախայտ, չարութիւն, գութ, կապոյտ, քիմիա-գլխութիւն, սաս, գիրք, անխոն, Արեւելք, մանիշակ, ատաղձադործ, սղոց, կաղամախ, ցորեն, արմաւ, արև, թիթեռնիկ, փասեան, բաճկոնակ, Ափրիկէ, Քրանսացի :

ՕՐԻՆԱԿ.— Ապարանջան (գոհարեղէն), գլխարկ (հագուստ) :

սիկա է ծաղիկներուն ամենագեղեցիկը. թերթերն են կարմուկ. տեսքն է ազնիւ ու գեղեցիկ. հոտը բուներ է օդին մէջ. բայց սա վարդը ընողն՝ ալ աւելի գեղեցիկ է. ամէն սիրտի սիրելի է :

Առիւծը ամէն կենդանիներէն ուժով է. երբոր իր ծակէն ելլէ ու պոչը շարժելով սկսի մարնչել, արածող կենդանիները վախէն կը թողուն դաշտը և գաղանները անապատ կը փախչին : Ուժով է առիւծը բայց իր ստեղծողը աւելի՛ զօրաւոր է :

Պայծառ է արեւը՝ երբոր անամպ երկինքէ ծագի. երբոր փայլուն ճամբովը առաջ կուգայ՝ բոլոր երկիրս իր լուսովը կը լեցնէ : Բայց աւելի՛ փառաւոր է ան՝ որ Արեւը ստեղծեր է. ինքը ամէն տեղ կը մանէ, իր երեսին լոյսը իր ամէն ստեղծածները կը լուսաւորէ, ու ինքը գիշեր չունի. անոր անունն է Աստուած. իր գործն է աշխարհս : Ինք ալ իր ամէն գործէն վեր է, ինք է գեղեցկութիւն, զօրութիւն ու կարողութիւն :

62. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Կիտերուն տեղ որե՛ք այնպիսի քառեր որ հետեւեալ իրերուն առաջ քերած աղմուկը յայտնեն .

Կրակին...ը : — Հովին...ը : — Ճօճանակին...ը : — Առուակին...ը : — Կառքերու...ը : — Զուրին...ը : — Ալիքներուն...ը : — Տերեւներուն...ը : — Խաբաղանին...ը : — Կայծակին...ը : — Տախտակամածին...ը : — Զանգակին...ը :

44. ԵՐԿՈՒ ՆԿԱՐԻԶՆԵՐ

Ստեփան և Մինաս, հասարակ դերձակի մը զաւակները, երկու նշանաւոր նկարիչներ էին: Անոնք իրենց տղայութեան աղքատ վիճակէն շատ հեռու էին, որովհետեւ իրենց տաղանդին շնորհիւ փառք և հարստութիւն չահած էին:

Անոնցմէ մէկը՝ Ստեփան՝ մոռնալով իր խոնարհ ծագումը՝ ամբարտաւան կեանք մը կը վարէր, աղնուական և հարուստ մարդերով շրջապատուած: Բայց Մինաս ամէնուն նկատմամբ բարի էր, թէ՛ ամէնէն աղքատին և թէ՛ ամէնէն հարուստին: Օր մը ասոր եղբայրը յանդիմանեց անոր այս ընթացքը: Այն ունայնամիտը խօսելու պահուն այնքան բորբոքեցաւ որ չտեսաւ թէ Մինաս թերթ մը թուղթ առած էր և՛ իրր թէ անոր ուշադրութեամբ մտիկ ընել ձեւացնելով՝ կը գծէր:

«Ի՞նչ կ'ընես հոգ» ըսաւ անոր վերջապէս:

— Եղբայր իմ, պատասխանեց Մինաս, այս թուղթին վրայ կը գծեմ՝ անոր պատկերը՝ որ պէտք

63. ՀՐԱ ՀԱՆԳ

Հետեւեալ քառերուն սահմանները տրե՛մ:

Մակընթացութիւն, տեղատուութիւն, սիւնհողոս, ինքնաշարժ (մեքենայ), որմնաքար, ջրմուղ, քիմիագործ, տեղագրութիւն, առած, պատգամ, հեռատես, մանրագիտակ, երախայրիք, մաքրանոց, ժամասէր, անկեւանոց, կրկէս:

է միշտ մնայ մեր երկուքին սիրտին մէջ, և մեզ սիրելի ընէ ամէն մարդիկը՝ ի՞նչ վիճակի մէջ ալ ըլլան անոնք:

Եւ Մինաս ցուցուց իր եղբորը՝ գործասեղանին վրայ ծալապատիկ նստած, ասեղը ձեռքը՝ դերձակի մը պատկերը: Իրենց հօրը պատկերն էր ան:

45. ԽԱԲՈՒԱԾ ԳՈՂԸ

Սպանիացի ճամբորդ մը օրին մէկը անապատին մէջ ամերիկացի Հնդիկի մը հանդիպեցաւ: Երկուքն ալ ձի հեծած էին: Սպանիացին՝ տեսնելով որ Հնդիկին ձին աւելի մատղաշ և ուժեղ է, և վախնալով որ մի գուցէ իր ձին չկարենայ ճամբան շարունակել՝ առաջարկեց անոր՝ փոխել ձիերը: Հնդիկը մերժեց անոր այս առաջարկը: Սպանիացին՝ տեսնելով որ Հնդիկը չհամոզուեցաւ՝ պատրուակ մը գտնելով սկսաւ վիճաբանիլ անոր հետ. վիճաբանութիւնը այնքան սաստկացաւ որ կռիւի փոխուեցաւ: Սպանիացին յափշտակեց Հնդ-

64. ՀՐԱ ՀԱՆԳ

Ինչ բանի կը գործածեն

Կիրը, գաճը, չաղախը, կաւը, աղը, սաթը, սընդիկը, քարը, յետանաքարը, սոսինձը, սպունդը, կայծքարը, խէժը, կաւիձը, քարիւղը, հանքածուխը, ջրը, ջումը, շոճը, գարին, վարսակը, պղպեղը, կինամոնը:

դիկինն ձին, վրան հեծաւ և շարունակեց իր ճամբան : Հնդիկը մինչեւ մօտակայ դիւղ մը անոր ետեւէն երթալով՝ դիմեց տեղին դատաւորին և բողբոջեց իրեն եղած այս անիրաւութեան դէմ : Սպանիացին ձիովը միասին դատարան բերուեցաւ, սակայն հոն բոլորովին ուրացաւ եղելութիւնը, և նոյն իսկ պնդեց թէ այդ ձին շատ փոքր եղած ատենը գնած և տարիներով պահած ու մեծցուցած էր :

Ասոր հակառակը ապացուցանելու փաստ մը չըլլալով՝ դատաւորը բոլորովին շուարեցաւ, և երբ կ'ուզէր ճամբել զանոնք դատարանէն, Հնդիկը յանկարծ պոռաց . « Զին իմն է, Տէ՛ր դատաւոր, և զայս կրնամ ապացուցանել : » Եւ անմիջապէս վերարկուն հանեց և անով ձիուն գլուխը գոցելով՝ ըսաւ դատաւորին . « Քանի որ այս մարդը կը պնդէ թէ ինքը շատ տարիներէ ի վեր պահած ու մեծցուցած է այս ձին, հրամայեցէ՛ք իրեն որ ըսէ թէ անոր ո՞ր աչքը կոյր է : » Սպանիացին շուղելով վարանում ցոյց տալ, անմիջապէս պատաս-

65. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Ըսե՛ք թե ի՛նչ գործիքներ կը գործածեն հետեւեալ արհեստաւորները .

Ատաղձագործ, հիւան, մաւաճառ, փայտահար, երկրագործ, ժամագործ, կօշկակար, քարակոփ, ծեփիչ, դարբին, գերձակ, ձկնորս, պատկերահան, որմնագիր, պարտիզպան, ջաղացպան, լպուտ :

խանեց . « Զա՛խ աչքը : » Այն ատեն Հնդիկը ձիուն գլուխը բանալով ցոյց տուաւ թէ ձիուն աչքերէն և ո՛չ մէկը կոյր էր : Դատաւորը այս հանճարեղ ու զօրաւոր ապացոյցէն համոզուելով՝ հրամայեց Սպանիացիին որ ձին իր բուն տիրոջը վերագարձընէ :

46. Ը Ն Տ Ա Ն Ի Ք

Մինչ գարուն է, Բնութիւն չքեղ,
Լսե՞ս թռչնոյն զուարթ գեղգեղ .
Հաստատած է իր նոր բունիկ,
Իրեններուն սիրուն տունիկ :

Մինչ կը հսկէ մայրիկն զգուշ,
Իր ձագուկներ ճճուեն քնքուշ .

66. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ սահմաններուն համապատասխանող բաները գտե՛ք :

1. Գործիք մը որ հողին ուղղութիւնը կը ցուցնէ :
- 2. Գործիք մը որ օգին ջերմութեան աստիճանը կը ցուցնէ : — 3. Գործիք մը որ շողին ոյժը կը չափէ : — 4. Գործիք մը որ օգին խոնաւութիւնը կը չափէ : — 5. Գործիք մը որ մթնոլորտին ճնշումը կը չափէ : — 6. Գործիք մը որ երկրիս չորս կողմերը զանկու կը ծառայէ : — 7. Գործիք մը որ գետնին հարթութիւնը ցոյց կուտայ : — 8. Գործիք մը որ ուղղաձիգ դիժը ցոյց կուտայ :

Մօր թելին տակ յետոյ ննջեն՝
Անոնք թռչիլ դեռ սորված չեն:

Դիտէ թռչունն աչքով անթարթ
Իր ձագուկները անհանդարտ.
Սրտիկն հանդիստ չունի երբեք,
Այլ հուսկ ննջէ մայրն անձկարեկ:

Տեսէ՛ք, հանգչի՛ պատկե՛ր չքնաղ,
Բայց յուզուած է իր քունն, աւա՛ղ.
Խոկայ քունին մէջ յաւիտեան,
Ձագուկներուն երանութեան:

Առտուն, երբ մայրն կը թողու բոյն,
Աշխատելու ինք՝ օրն ի բուն,
Անոնք անուշ ձայնով կ'երգեն
Երբ բաժնուին այն մօր գրկէն:

Մանկիկ դո՛ւն ալ ունիս մի բոյն՝
Ուր վայելես երանութիւն՝
Հոն կը ննջես իրբեւ հրեշտակ,
Գու մայրիկիդ թեւերուն տակ:

47. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Գրեցե՛ք շաւ եւ գեշ յաւկուրիւնները

1. Տղու մը:— 2. Բնակարանի մը:— 3. Հա-
գուստի մը:— 4. Կօշիկի մը:— 5. Մնունդի մը:— 6.
Ձիու մը:— 7. Քահանայի մը:— 8. Գիրքի մը:— 9.
Բարեկամի մը:— 10. Փողոցի մը:— 11. Անկողնի մը:

47. Ս Ն Ո Ւ Ն Դ

Ամէն ապրող կենդանի, և մասնաւորապէս
մարդը, սնունդի պէտք ունի իր կեանքը պահպա-
նելու համար: Մենք այդ պէտքը կը զգանք անօ-
թութեան և ծարաւի զգացողութեամբ: Եթէ այդ
զգացողութիւնները չունենայինք, անտարակոյս
չպիտի մտածէինք սնունդ առնելու հարկաւորու-
թեան վրայ և հետեւաբար չպիտի կարողանայինք
ապրիլ:

Կերակուրները մեզ կը կշտացնեն, իսկ ըմպե-
լիները ծարաւնիս կ'անցընեն: Ընդհանրապէս՝ կե-
րակուր, սնունդ կ'ըսուին բոլոր այն բաները, որոնք
երբ ուտուին, ստամոքսին և աղիքին մէջ մարսուե-
լով՝ արիւնի կը վերածուին և կրնան մարմինին
կորուստները դարմանել, հիւսուածքներ շինել: Սն-
ունդները շատ տեսակ են, ոմանք բուսական են
ինչպէս՝ հաց, բանջարեղէններ, ընդեղէններ, պը-
տուղներ, շոքոլա, իւղեր, ըմպելիներ. ոմանք կեն-
դանական են, ինչպէս՝ միս, կաթ, հաւկիթ, կա-
րագ, մեղր, և այլն:

68. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Գրեցե՛ք

- Հինգ կտուցաւոր կենդանիի անուն:
Հինգ պոչաւոր կենդանիի անուն:
Հինգ եղջերաւոր կենդանիի անուն:
Հինգ ճիրանաւոր կենդանիի անուն:
Հինգ թեւաւոր կենդանիի անուն:
Հինգ թռչնաւոր կենդանիի անուն:

Ամէնէն լաւ սնունդը խառն կերակուրն է։ Արիւնը այլ և այլ նիւթերէ կը բաղկանայ . այս նիւթերէն մէկ քանին աւելի առատ կը գտնուին բոյսերու մէջ, մէկ քանին ալ միսերու մէջ։ Սոսիւրական միսերուն մէջ կովուն և ոչխարին միսը ամէնէն սննդարարն է և դիւրամարս։ Հում կամ քիչ եփուած միսն աւելի սննդարար է . կովու միսը աւելի օգտակար է հորթի միսէն, իսկ ոչխարի միսն ալ՝ գառնուկի միսէն։

Բուսական սնունդներ են հացն ու թանը, բրինձն ու դարին։ Ասոնք սովորաբար ալիւր կամ ոսլայ (սոսինձ) պարունակող տուռներ են և շատ կարեւոր, քանի որ մեր մարմինն մէջ այրող նիւթերուն ամէնէն գլխաւորներն են։ Օթեկ հացն աւելի դիւրամարս է քան թարմը, թուխ հացն աւելի օգտակար է քան թէ ճերմակը։

Պէտք է լաւ ծամել կերակուրները և ապա կլլել, այսպէս աւելի շուտ կը մարսուին . ստամոքսին անհանգստութիւնը որ անմարսութիւն կ'ըսուի, կերակուրը լաւ չծամելէն առաջ կուգայ։

69. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Հետեւեալ արմատային բառերուն իւրաքանչիւրէն հինգական քա՛ն կազմեցե՛ք.

Խօսք, սէր, լուր, խոյս, միտք, խելք, սիրտ, հիմ, գլուխ, գիր, լոյս, ջուր, ծով, համար, մեղք, հարկ, պարտք, վայլ, կարգ, դատ, քուն, ծեր, յոյս, գանձ, ծաղիկ, դրամ, դատ, վաճառք, նաւ, քար, աւտոյ՛լ, բարի։

Ըմպելիները սննդաւոր հեղուկներ են, զորս կը խմենք՝ զովութիւն, տաքութիւն, արթնութիւն և այլ ազդեցութիւններ ընդունելու համար։ Ըմպելիներուն գլխաւորն է ջուրը որ կը զովացնէ և ծարաւը կ'անցընէ . գինին, գարեջուրը և օղիներն ալիւրաւոր ըմպելի կը կոչուին . ասոնք թէ՛ սնունդ են և թէ՛ զանազան գրգռութիւններ կուտան։ Սուրճը և թէյը չափաւոր գործածուելով՝ զրգռիչ և սննդարար են։

Սովորաբար՝ բաւական է օրը երեք անգամ կերակուր ուտել, բայց աւելի կարեւոր է կանոն մը պահել ճաշի ժամանակներուն մէջ։ Կերակուրը մարտելու համար պէտք էղած ժամանակը, կերակուրին տեսակին համեմատ, երկուքէն մինչև չորս ժամ կը տեւէ։ Ո՛ր և է սնունդ ճաշէն դոնէ երկու ժամ ետքը առնելու է։ Իսկ կանոնաւոր միջոցը մէկ ճաշէն մինչեւ միւս ճաշը՝ պէտք է առնուազն չորս ժամ տեւէ։ Հարկ է պառկելէն առնուազն երկու ժամ առաջ ընթերել, որպէս զի ստամոքսը,

70. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Հետեւեալ հարցումներուն պատասխանեցե՛ք։

1. Ո՞ր բաներն են որ կրակին մէջ կը հալին։ — 2. Ո՞ր բաներն են որ ջուրին մէջ կը հալին։ — 3. Երկաթը ո՞ր պարագայի մէջ կը ժանգոտի։ — 4. Ի՞նչ ըսել է ջրաբաշխական մասուլ։ Ի՞նչ են անոր կիրառութիւնները։ — 5. Ելեկտրականութիւնը ի՞նչ կիրառութիւններ ունի։ — 6. Ի՞նչ ըսել է օգեքուցութիւն։ Գինի մը օրինակ տուէ՛ք։ — Ի՞նչ ըսել է դիտարան։

ինչպէս նաև մարմինն միւս մասերը՝ հանդարտ մնան քնանալու ատեն : Երկար ատեն ծով պահելն ալ վնասակար է, ինչպէս և չափէն աւելի ուտելը :

48. ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆ

Խելացի մարդը շուտով կը ճանչցուի իր համեստութենէն, ինչպէս յիմարը՝ իր հպարտութենէն :

Համեստութիւնը արժանիքին զարդն է : Համեստութիւնով կ'երեւայ և կը փայլի արժանիքը :

Եթէ կ'ուզէք որ ուրիշները լաւ խօսին ձեր վրայօք, դուք երբեք մի՛ խօսիք ձեր անձին վրայ : Եսը միշտ ատելի է :

Հպարտութեան հակառակ եղող առաքինութիւնը՝ համեստութիւնն է, այսինքն անձնական բուն արժանիքին ճշմարիտ գիտակցութիւնը :

71. ՀՐԱՀԱՆԳ

Հետեւեալ քառերը վերացեալ անունի վերածեցե՛ք ուրիշ մասնիկով :

Հայր, մարդիկ, եղբայր, մայր, մանուկ, ծեր, բանաստեղծ, նկարիչ, վաճառական, ինքնակալ, երաժիշտ, բժիշկ, կոյր, ուսանող, նախարար, գիւցաղն, բարեկամ, որսորդ, բարերար, մտերիմ, ճարտարապետ, հովիւ :

ՕՐԻՆԱԿ. — Հայրուքիւն, մայրուքիւն, եղն :

Համեստութիւնը պէտք է որ միայն արտաքին ըլլայ, այլ և ներքին : Արտաքուստ՝ պարտականութիւն մ'է սա՝ հանդէպ ուրիշներուն զորս պէտք է երբեք նսեմացնենք մեր գերազանցութեամբ, իսկ ներքնապէս՝ պարտք մ'է նոյն իսկ հանդէպ մեր անձին զոր պէտք է խաբենք մեր իսկական արժէքին վրայով : Երբեմն մարդիկ արտաքուստ համեստ կ'ըլլան առանց ներքնապէս ալ ըլլալու, և երբեմն ալ՝ ասոր հակառակը : Երբեմն կրնանք ուրիշներու այնպէս մը ցոյց տալ թէ բնաւ մեծ գաղափար մը չունինք մեր անձին վրայ, մինչդեռ ներքնապէս ինքզինքնիս մեծ արժանիքի տէր կը կարծենք. ապիկա պարզապէս կեղծաւորութիւն է : Ընդհակառակը՝ երբեմն ալ արտաքին կերպով կ'ուզենք յատկութիւններ և առաւելութիւններ վերագրել մեր անձին, որոնց և ոչ մէկը չունենալնիս կ'ըզմանք ներքնապէս. աս ալ շաղակրատութիւն է : Ուրեմն ջանանք որ ըլլանք համեստ թէ՛ ներքուստ և թէ՛ մտածութեամբ և թէ՛ արտաքուստ, թէ՛ խօսքով :

72. ՀՐԱՀԱՆԳ

Հետեւեալ վերացեալ անունները ածական ըրե՛ք ուրիշ մասնիկը ջնջելով :

Թշնամութիւն, ատելութիւն, համբուսթիւն, խուսթիւն, աշխուժութիւն, կայտառութիւն, զուարթութիւն, ձեռներեցութիւն, յանգգնութիւն, բաղմութիւն, շատութիւն, նրբութիւն, տխրութիւն, խմաստութիւն, պրբութիւն, հուսութիւն, առուգութիւն, փափկութիւն :

ՕՐԻՆԱԿ. — Թշնամի, ատելի, եղն :

49. ԲԺԻՇԿԸ ԵՒ ԻՐ ԶՈՐԻՆ

Բժիշկ մը իր Զորին վրայ հեծած՝ կ'երթար այցելել հիւանդի մը որ կոկորդին մէջ ուռեցք մը ունէր։ Ճիշդ հիւանդին տանը դրան մօտ, բարեկամի մը հանդիպելով՝ Զորին վար կ'իջնէ և սանձը թողլով՝ կը սկսի այդ բարեկամին հետ խօսիլ։ Զորին տանը դուռը բաց գտնելով՝ ներս կը մտնէ և արձակ համարձակ գետնայարկին վրայ գտնուող հիւանդին սենեակը կ'երթայ։ հիւանդը աղմուկ մը լսելով սենեակին մէջ՝ կը կարծէ թէ բժիշկն է եկողը և առանց գլուխը ասդին դարձնելու, բազուկը անոր կ'երկնցնէ։ Զորին իր առջև երկնցած բազուկը տեսնելով՝ բերանը կ'առնէ զայն և կը սեղմէ ակռաներուն մէջ։ հիւանդը՝ ահաբեկած՝ գլուխը կը դարձնէ և տեսնելով կենդանին՝ կը

ԳՅ. ՀՐԱՀԱՆԳ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն։

1. Որո՞նք են մեր գլխաւոր սնունդները։—
2. Մեզի սնունդ հայթայթող գլխաւոր կենդանիները որո՞նք են։—
3. Տունկերն ալ սնունդ կ'ըլլա՞ն մեզի։—
4. Յիշեցէ՛ք մէկ քանի տունկեր որո՞նք իբր սնունդ կը գործածուին։—
5. Ամէն տունկ ուտուելու յարմար է։—
6. Ասոնցմէ զատ մեր սնունդին ծառայող բաներ կա՞ն։—
7. Ի՞նչ տեսակ ըմպելիներ գիտէք։—
8. Ի՞նչ բաներ կը պատրաստուին այդ ըմպելիները։—
9. Օգտակար ըմպելիները որո՞նք են։—
10. Օրը քանի՞ անգամ կը ճաշենք։—
11. Ի՞նչ է իւրաքանչիւր ճաշին սնունդ։

ստակայ։ Անմիջապէս վար կը ցատքէ անկողինէն որպէս զի զայն դուռս արտաքսէ, յետոյ սաստիկ ջղագրգռութիւնով մը, ա՛յն սաստիճան կը խնդայ որ կոկորդին ուռեցքը ինքնիրեն կը պայթի։

Ճիշդ այդ միջոցին, բժիշկը ներս կը մտնէ և Զորին հոն տեսնելով՝ կ'ուզէ ծեծել զայն խաբազանի հարուածներով։ Բայց հիւանդը կը պոռայ. «Կեցէ՛ք, կեցէ՛ք, պարո՞ն բժիշկ, մի՛ զարնէք այդ կենդանիին. զարմանալի դէպք մը պատահեցաւ, Զորին հիւանդութիւնս բժշկեց։ Ինչ որ շատ անգամ գիտութիւնն անկարող կ'ըլլայ ընելու, պարզ միջոցով մը կարելի կ'ըլլայ։ Ասկէ վերջը երբ դարձեալ այս ողորմելի վիճակին մէջ իյնամ, փոխանակ դուք գալու՝ Զորինիդ զրկեցէք ինծի և դուք հանգիստ ըրէք ձեր տան մէջ»։

ԳԶ. ՀՐԱՀԱՆԳ

Կեանքուն տեղ յարմար քուակաւ անակաւներ դրե՛ք.

Տարին կը բաղկանայ ... ամիսէ կամ ... օրէ։ — Տարուան մէջ ... եղանակ կայ. իւրաքանչիւր եղանակ կը բաղկանայ ... ամիսէ։ — Մէկ ամիսը ընդհանրապէս ... օր է. կան ամիսներ որ ... օր են։ — Փետրուար ամիսը ... կամ ... օր է։ Նոյեմբերը տարուան ... ամիսն է։ — Մէկ շաբաթը ... օր է։ — Շաբաթ օրը շաբթուան վերջին օրն է, այսինքն ... օրը։ — Մէկ օրը ... ժամ է. մէկ ժամը ... վայրկեան է. ուրեմն ժամը օրուան ... մասն է։ — Մարդս ունի ... բերան ... ականջ ... աչք ... ձեռք, և մէն մի ձեռքի վրայ ... մատ։

Գ. Մայր. Լեւոն Դոմէն

50. ԲԱՐԵԳՈՐԾ ՊԱՐՏԻՋՊԱՆԸ

Ծեր և պարկեշտ պարտիզպան մը աղքատներուն շատ բարիք կ'ընէր։ Այն զանազան փոքր գումարները՝ զորս կրնար գործածել իր հաճոյքին համար, իրմէ նպաստ խնդրող աղքատներուն կուտար։ Այն ատեն կ'ըսէր. «Ահա ցանկին վրայէն նետուած խնձոր մըն ալ»։ Հարցուեցաւ իրեն թէ ինչ կը նշանակէր այդ խօսքը։ «Օր մը, կ'ըսէ ան, քանի մը աղաքներ մրգաստան կանչեցի և թոյլ տուի իրենց որ ուղածնուն չափ ուտեն ծառի մը վրայ գտնուած պտուղները, արգիլելով սակայն իրենց գրպանը դնելը։ Տղաքներէն մէկը, պտուղներէն ուտելով հանդերձ, մաս մըն ալ ցանկին վրայէն նետեց, որպէս զի դուրս ելլելուն, զանոնք առնէ։ Այս խաբէութիւնը կրթիչ դաս մը տուաւ ինծի։ Կ'ըսեմ ինքնիրենս. «Ինչ

ԾԾ. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ

Կեանքուն ճեղ յարմար բառեր դրե՛ք.

1. Մարդուն սովորական և օգտակար բնական է...ը։ — 2. Զուրը կը ծախէ...ը։ — 3. Այն տեղը՝ ուր տանիքի ջուրերը կը ժողվաւին, կ'ըսուի...։ — 4. Ամառ ատեն բոյսերու արմատին ջուր լեցնելու գործը լուծիւնը կ'ըսուի...։ — 5. Զուրի այն հոսանքն՝ որ բարձր տեղէ մը վար կը թափի ուժգին՝ կ'ըսուի...։ — 6. Այն գործիքն՝ որ ջրհորներուն բերանը զեանքուած է և զոր շարժելով ջուր վեր կը հանեն՝ կ'ըսուի...։ — 7. Սորունկ փոս մը՝ ուրկէ դուրսով ջուր կը քաշեն՝ կ'ըսուի...։

որ այս աղոց պատահեցաւ պարտեզին մէջ, խիստ շատ անգամ մարդոց կը պատահի իրենց կեանքին մէջ։ Աշխարհի բարիքները կը վայելենք առանց անոնցմէ բան մը մեզի հետ տանելու։ Ինչ որ խեղճերուն կուտանք, զայն կը նետենք պարտեզի մը ցանկին վրայէն, որպէս զի զայն նորէն գտնենք յաւիտենականութեան մէջ։

51. ԱՂԲԻԻՐԸ

Շատ տաք երկրի մը մէջ, փոշելից ճամբու մը մօտերը աղբիւր մը կը վազէր։ Զուրը յստակ ու զով էր՝ ժայռերէ պատուարուած ըլլալով, և վրան հին տառերով դրուած սա բառերը կը կարդացուէին. «Զիս օրինակ առէ՛ք»։

ԾԾ. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ

Հետեւեալ սահմաններուն համապատասխանող բառերը գտէ՛ք։

1. Իրարու կապուած տախտակի կտորներ՝ որ ծովուն երեսը տախտակամած մը կը կազմեն։ — 2. Նաւուն վրայ ցցուած փայտ մը՝ որ առագաստը կը կրէ։ — 3. Նաւու մը ետեւի կողմը։ — 4. Նաւուն առջեւի կողմը։ — 5. Մեքաղի կտոր մը՝ որ երկաթը իրեն քաշելու յատկութիւնը ունի։ — 6. Զուրի և օգի նշանաւ ձեւ մաս մը՝ որ կը բարձրանայ ծովուն երեսէն և մեծ աւերումներ կը գործէ։ — 7. Մեծ չորքոսանի մը՝ որ քիթին վրայ եղջիւր ունի։ — 8. Երեք ամսուան տեւողութիւնը։ — 9. Ընկուզին կանանչ կեղեւը։

Օր մը աղբիւրին մօտ երեք անցորդներ պատահեցան՝ վաճառական մը, ծեր մը, տղայ մը, որոնք ջուր խմելէ ետք՝ ժայռերուն տակ նստեցան։ Այն ատեն արձանագրութիւնը կարդալով իրարու հարցուցին. «Խնչ կը նշանակէ»։

— Այս ջուրը, կ'ըսէ վաճառականը, հեռուները կը վազէ, ուրիշ վտակներ կ'ընդունի՝ կ'ըլլայ գետակ. միշտ շարժելով՝ անդադար կը մեծնայ, մեծ գետ մը կ'ըլլայ։ Արձանագրութիւնն ըսել կ'ուզէ. Ձեր շահուն մէկ մասը պահեցէք, որպէս զի հարստանաք»։

— Ո՛չ, կ'ըսէ ծերը, ես ուրիշ իմաստ մը կը տեսնեմ։ Բարեբար աղբիւրը կը հոսեցնէ իր զով ջուրը՝ ծարաւած ճամբորդներուն համար։ Նմանի՛նք անոր։ Միշտ օգնենք աղքատներուն որ պէտք ունին։ — Իսկ դուն, տղա՛ս, ի՞նչ կը մտածես»։

Այն ատեն տղան կ'ըսէ. «Կը կարծեմ որ աղբիւրը մեզի կը խրատէ պահել մեր սիրտը այն-

77. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ.

Հետեւեալ սահմաններուն համապատասխանող քաներ գտե՛ք.

1. Ծերմակ խաշխաշին հիւթը՝ որ թմբեցուցիչ յատկութիւն ունի։ — 2. Ծովու մէջ կղզիներու խումբ մը։ — 3. Երկիրը պատող օդը։ — 4. Արեւուն կամ լուսինին մասամբ կամ ամբողջութեամբ սեւեալը։ — 5. Թռչուններ որսացող մարդ մը։ — 6. Յրուած փուչերով ծածկուած պղտիկ չորքոտանի մը։ — 7. Սանդուղի մը եզերքը գտնուող վանդակապտոր։ — 8. Ս. Հաղորդութիւն պարունակող ամանը։

պէս մաքուր, ինչպէս իր ջուրն յստակ է։ Երբ ջուրը աղտոտ է, ոչ ոք կ'ուզէ անով թրջել երջութունքները։ Երբ մեր սիրտն ալ մաքուր չըլլայ, ոչ ոք կ'ուզէ այլեւս մեր բարեկամն ըլլալ»։

52. ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՆՁ Է

Պետրոս անունով գործաւոր մը՝ որ շատ օրերէ ի վեր կը ճամբորդէր գործ գտնելու համար՝ պանդոկ մը մտաւ կազդուրուելու և հանգչելու, վասն զի շատ յոգնած էր։

Հազիւ նստած էր, տեսաւ պանդոկին առջեւ գեղեցիկ կառքի մը հասնիլը՝ որուն մէջ շատ լաւ հագուած մարդ մը կար որ պահանջեց կտոր մը խորոված և շիշ մը ազնիւ գինի։ Շատ մը խոնարհութիւններով՝ ուղածներն իր կառքին մէջ բերուեցան։

Պետրոս հակառակասիրութեամբ և նախանձով կը դիտէր զանի. «Ա՛հ, միմնջեց, եթէ ես այս մարդուն տեղն ըլլայի»։ Հարուստ ճամբորդը

78. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ.

Հետեւեալ ամսականներուն յարմարող մէկ մէկ գոյական գտե՛ք.

Հոյակապ, հսկայաքայլ, հրաշալի, տխրատեսիլ, մեծանուն, սիրատուն, նողկալի, քստմեկի, անկողմնակալ, եպերեկի, լայնատարած, դիւրագրգիւ, այլաշենի, պախարակելի, դատարկապորտ, մտացիլ, քաղցրահամ, գեղատեսիլ, արագընթաց, բարձրարեւծ, անթաւամ, մեղուաջան, խորիմաց։

հասկեցաւ Պետրոսին մոռէն անցածը և բոլոր ա-
նոր. «Կը յօժարի՞ք ձեր գիրքը իմինիս հետ փո-
խելու» :

— Ո՛հ, անշուշտ, պատասխանեց գործաւորը՝
առանց վարանելու : Թո՛ղ պարոնը հաճի միայն
իջնել իր կառքէն և ինծի յանձնել ինչ որ ունի,
ես սիրով պիտի տամ՝ անոր՝ բոլոր ունեցածս» :

Հարուստ մարդը իսկոյն պատուիրեց ծառայ-
ին զինքը կառքէն դուրս հանել : Աստուած իմ,
ի՛նչ տեսարան. իր ոտքերը բոլորովին հաշմ էին՝
չէր կրնար ոտքի վրայ կենալ, ոչ քալել առանց
երկու անթացուպերու :

«Տակաւին կը փափաքի՞ս ունեցածդ իմինիս
հետ փոխել», հարցուց չարամտութեամբ :

— Աստուած չընէ, պոռաց Պետրոս, լաւ կը
սեպեմ իմ սրունքներս հաղար ձիու սրունքէն : Աւելի
կ'ընարեմ սեւ հաց ուտել, և ոտքերովս քալել,
քան թէ անանիւ խորովածով և գինիով, և ու-
րիշներու օգնութեան կարօտ ըլլալ միշտ :

Այս խօսքերուն վրայ իր պայուսակն առաւ
և ուրախութեամբ նորէն ճամբայ ելաւ :

79. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Պ.

Ի՞նչ ըսեց ե

1. Թանձր հեղուկ : — 2. Զեռնատ մարդ : — 3. Պարբերական թերթ : — 4. Միջատառփն կենդանի : — 5. Ժուժկալ մարդ : — 6. Սառուցեալ գօտի : — 7. Հաւատարիմ սպասաւոր : — 8. Պարտաճանաչ մարդ : — 9. Ինքնակոչ հիւր : — 10. Վաճառաչա՛ն քաղաք : — 11. Առեւարական նաւահանգիստ :

53. Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ

Երկինքն է սեւ, երկիր՝ սպիտակ,
Թող հընչէ ձայն զանգակներուն.
Ծընաւ Յիսուս. կոյս վայրահակ
Ձայն կը դիտէ դէմքով սիրուն :

Հոն սրահակներ չըկան զարդի
Պահել ցուրտէն մանկիկը գիրգ
Ու միմիայն ոստայն սարդի
Գերաններէն կը կախուի պիրկ :

Զով յարդին վրայ կը սարսուռի
Սիրուն փոքրիկ Յիսուսն, ու զայն
Տաքցընել մէջն իր մըսուրի
Էջն ու եղը շընչեն վըրան :

Զիւնն իր ծոպեր կախէ գունդ գունդ,
Տանիքին վրայ երկինք՝ պայծառ.
Հովիւներուն՝ «Ծընունդ, Ծընունդ»
Հըրեշտակներ կ'երգեն անճառ :

80. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Պ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Հունտ ի՞նչ բաներու կ'ըսեն : — 2. Տնկուած հունտ մը ի՞նչ վիճակներէ անցնելով պտուղ կ'ըլլայ : — 3. Բոյսերը ի՞նչ օգտակարութիւններ ունին մեզի : — 4. Որո՞նք են սնունդ եզոյ բոյսերը : — 5. Իբր գեղ 4. զործածուող քանի մը բոյսեր յիշեցէ՛ք : — 6. Մեզի օգ-
տակար կենդանիները որո՞նք են : — 7. Վնասակար կենդանիները որո՞նք են : — 8. Ամառ ատեն ո՞ր մի-
ջատները մեզ կը նեղեն :

54. ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Կենդանի կը կոչուին բոլոր այն մարմիններն որոնք գործարաններ ունին զգալու և շարժելու :

Կենդանիները բոյսերուն պէս կեանք ունին, այսինքն միեւնոյն պայմաններով կը ծնին, կ'աճին և կը մեռնին : Կեանքը յառաջ բերելու համար կենդանիները մասնաւոր կազմութեամբ գործարաններ ունին, ուստի պէտք է կոչուին բոյսերուն պէս գործարանական մարմիններ : Մարդն ալ մարմինի կազմութեամբ տարբերութիւն չունի կենդանիներէն. ուրեմն կարելի է կենդանիներուն խումբէն համարել զայն, միայն թէ մարդը բանականութիւն ունի, այսինքն մտային կարողութիւններ և ընդունակ է անպայման կերպով զարգանալու, մինչդեռ կենդանիները՝ առ հասարակ՝ ընդգրկու կը կառավարուին :

81. ՀՐԱ. ՀԱՆԳ.

Ի՞նչ կը կոչուի

1. Աման մը՝ որուն մէջ տիւ, սխտոր, եւայլն կը ծեծեն : 2. Գործիք մը՝ զոր շինին բերանը կը դնեն մէջը ջուր լեցնելու համար : — 3. Գործիք մը՝ որով նետ կ'արձակեն : 4. Աւազան մը՝ որուն մէջ կը լուացուին : — 5. Գործիք մը՝ որով կրակ կը բռնեն : — 6. Փայտէ գործիք մը՝ որուն վրայ դերձան կը փաթթեն : — 7. Փայտէ աման մը՝ որուն մէջ կը հարեն կաթը : — 8. Դարան մը՝ որուն մէջ գլուխներ կը դնեն : — 9. Աման մը՝ որուն մէջ խունկ կը ծխեն : — 10. Գործիք մը որով փայտը կը ծակեն :

Կենդանիներ կան որ ոսկրային կմախք ունին՝ ասոնք ողնայարաւոր կենդանի կ'ըսուին : Ստնաւորները, թռչունները, սողունները, գորտազգիները և ձուկերը ողնայարաւոր կենդանիներու խումբեր են : Կենդանիներ ալ կան որ ոսկորէ զուրկ են, հետեւապէս անողնայար կենդանի կը կոչուին. օղակաւորները, թուլամորթները և կենդանաբոյսերը անողնաւոր կենդանիներու խումբեր են :

Կենդանիները շնչառութեան չորս եղանակներէ մէկը կ'ունենան. ոմանք թոքային շնչառութիւն ունին և թոքերով կը շնչեն, ինչպէս են ստնաւորները, թռչունները և սողունները. ոմանք շնչափողային շնչառութիւն ունին և շնչափող ըսուած խողովակներու և անոնց ճիւղերուն միջոցաւ օդը իրենց մարմինին ամէն կողմերը կը շրջեցնեն,

82. ՀՐԱ. ՀԱՆԳ.

Ի՞նչ կը կոչուի

1. Անոնք՝ որ միեւնոյն հասակն ունին : 2. Անոնք՝ որ միեւնոյն տարիքն ունին : — 3. Անոնք՝ որ նոյն ժամանակի մէջ ապրած են : — 4. Անոնք՝ որ միեւնոյն կրօնին ունին : — 5. Անոնք՝ որ նոյն անունն ունին : — 6. Անոնք՝ որ նոյն ֆաշաբ կը բնակին : — 7. Անոնք՝ որ միեւնոյն վիճակն ունին : — 8. Անոնք՝ որ միեւնոյն մարդու աշակերտ են : — 9. Անոնք՝ որ սրտով իրարու կապուած են : — 10. Անոնք՝ որ միեւնոյն գաղափարը ունին :

ՕՐԻՆԱԿ. — Անոնք որ միեւնոյն հասակը ունին կ'ըսուին հասակակից :

ինչպէս են միջատները, սարդազգիները և բազմա-
տանիները. ոմանք խռիկային շնչառութիւն ունին
և՛ խռիկներու միջոցաւ՝ ջուրին մէջ լուծեալ օդը կը
շնչեն, ինչպէս են ձուկերը, ջրային խեցեմորթ-
ները, ջրային որդերը և ջրային թուլամորթները.
վերջապէս ոմանք ալ մորթային շնչառութիւն ու-
նին միայն, և իրենց մորթին ծակտիքներէն կ'ըն-
դունին հարկ եղած օդը, ինչպէս են կենդանա-
բոյսերը՝ առ հասարակ: Թոքային և շնչափողային
շնչառութիւններ կատարող կենդանիները օդի մէջ
կ'ապրին և օդէն դուրս շնչահեղձ կը մեռնին.
խռիկային շնչառութիւն կատարողները ջուրի մէջ
կ'ապրին և ջուրէն դուրս շնչահեղձ կ'ըլլան:

Քանի մը կենդանիներու մարմինն ջերմու-
թիւնը բաւական շատ է. այս տեսակ կենդանի-
ները տաքութիւն կենդանիներ կը կոչուին, ինչպէս
են սողունները, գորտազգիները և ձուկերը:

83. Հ. Բ. Ա. Հ. Ա. Ն. Գ.

Ի՞նչ բաներ կրնան ըլլալ.

Հին, կայսառ, օտար, բարեգործ, թանձր, համա-
ռօտ, անցաւոր, անձնական, հաստ, կարմրագոյն, եր-
ջանիկ, սուր, աղնիւ, անդրանիկ, կատաղի, երկդիմի,
կապոյտ, շնորհալի, հետաքրքիր, մերձաւոր, գէր, նոր,
թանձրացեալ, նուրբ, դիւրաբեկ, կաշուն, մածուցիկ,
կծու, լեզի, քաղցր, կիզիչ, ողորկ, գերփուկ, շողշո-
ղուն, խիտ, անօր:

55. ՊԱՐՏՔԸ ՆՈՒՒՐԱԿԱՆ ԲԱՆ Է

Կարապետ բարի գործաւոր է. անկա կա-
նոնաւորապէս իր թռչակը տուն կը բերէ, անոր
ընտանիքն երջանիկ է և բանի մը պակասութիւն
չունի:

Օր մը հիւանդացաւ և ամբողջ ամիս մը չաշ-
խատեցաւ: Իր բոլոր խնայողութիւնները հատան
թիշկի և դեղագործի ծախքերուն համար: Կարա-
պետ վերջապէս առողջացաւ, բայց կինն ու տը-
ղաքը հացի կարօտ էին:

Կարապետ իր բարեկամներէն մէկուն դիմեց
և անոր յայտնեց իր վիճակը. բարեկամը ազնու-
թիւն ունեցաւ իրեն փոխատուութիւն մը ընելու:

— Պիտի վճարեմ՝ այս պարտքս՝ ամիսը 100
դր. տալով, կ'ըսէ անոր Կարապետ, և շնորհա-
կալ եմ բարեկամութեանդ այս ապացոյցին համար:

84. Հ. Բ. Ա. Հ. Ա. Ն. Գ.

Շեղագիր բառերուն ներհակը գործածելով նախա-
դասութեանց իմաստը շրջեցի՛ք.

1. Աշխատութիւնը սիրող ձեռքը հարսութիւն
առաջ կը բերէ: — 2. Քաղաքներու մէջ ուշ կը պառ-
կին: — 3. Ժուժկալ մարդիկ երկար կեանք կ'ունենան:
— 4. Գիտունին համեստութիւնը կը գովեն: 5. Մեր
նարմինը մահկանացու է: — 6. Աղիւսը յաճախ ողոր-
մած է: — 7. Երախսագիտութիւնը մարդը կ'ազնուացնէ:
8. Ինչ որ անօգուտ է՝ միշտ սուղ է: — 9. Յիշէ՛ ըն-
դունած բարիքներդ: — 10. Գովենք բարին, մշմարիտն
և գեղեցիկը:

— Աղէ՛կ, աղէ՛կ, կըսէ բարեկամը, կռիւ չեն
ըներ :

Կարապետ մեծ հող մը ունեցաւ, այն
իր խոտուումը կատարել : Ամէն շաբաթ՝ շահածէ
մաս մը մէկ կողմ կը դնէր : Աւելի լաւ պիտի
սեպէր անօթի մնալ, քան թէ խոտուումը չկա-
տարել :

Պարկեշտ մարդ մը խղճի մտօք իր խոտուում-
ները կը պահէ :

56. ՇՈՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԱՆՈՒՑԱՆԷ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Տղայ մը այսպէս կ'ըսէր օր մը իր հօրը.
« Հայր իմ, ինչո՞ւ համար առաւօտուն կանուկ
աշխատութեանդ գործիքները ուսդ առնելով՝ մեզ
կը թողուս կ'երթաս : Քու այդ ծանր և ամէ-
նօրեայ աշխատութիւնդ անդադար պիտի ըլլայ
ինչո՞ւ համար քու զաւակներուդ քով հանդիս
չես ըներ » :

85. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ

Հետեւեալ քառերուն սահմանը գրեցե՛ք.

Սիւք, քամի, զեփիւռ, հով : — Կօշիկ, մուճակ,
մոյլ, հողաթափ, արեխ : — Պատ, որմ, պարիսպ, պատ-
նէշ : — Գլխարկ, փեղոյր, խոյր : — Ջահ, լապտեր,
լամբար, կանգնող : — Ընտել, ընթրիք, նախաճաշ, նախ-
ընթրիք, հացկերոյթ, կոչունք : — Խուց, սենեակ,
սրահ, դահլիճ : — Յուպ, գաւազան, մական, ձուկան,
բիր : — Ուրաղ, մուրճ, կռան : — Չոր, հովիտ, եմակ,
ծմակ : — Գաւաթ, բաժակ, սկալ, սկաւառակ : —
Շիշ, սրուակ, հաղաղակ :

Հայրը կը պատասխանէ .

— Ձաւակս, աշխատութիւնս անդադար պի-
տի ըլլայ՝ ցորչափ որ դուք և ես ապրինք, որով-
հետեւ այդ աշխատութիւնն է որ ձեզ կը սնու-
ցանէ . իմ աշխատութիւնս ձեզի՛ համար է :

Երբ ձեզ թողում, զաւակներս, և երթամ
առանձին դաշտը կամ արհեստանոց, խելքս միշտ
ձեր վրայ է . մինչ թեւերս կը դործեն ծանր
դործիքներով և քրտինքը կը հոսի ճակատէս վար,
կը մտածեմ ընտանիքիս վրայ, որ իմ այսօրուան
յողնութենէս կը սպասէ վաղուան հացը : Այս մը-
տածութիւնը կը կրկնապատկէ կարողութիւնս և
նոր ոյժ կուտայ բազումներուս :

— Տղաս, մի՛ խնդրեր ինձմէ որ հանգիստ
ընեմ, ինչու որ հօր մը հանգիստը իր ընտանիքին
թշուառութիւնն է : Ինչպէս որ ձեր մայրը իր
կաթովը սնուցած է ձեզ, երբ դուք տակաւին

86. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ

Հետեւեալ սահմաններուն համապատասխանող քա-
ռերը գտե՛ք :

1. Երկաթէ երկմանի գործիք մը՝ որով նուերը ծո-
վուն վրայ անշարժ կը մնան : — 2. Պղտիկ մոլորակ մը՝
որ աւելի մեծ մոլորակի մը շուրջ կը դառնայ : — 3.
Մովսէսի հինգ զիրքերուն անունը : — 4. Գիրք մը՝ որ
ամէն գիտութեանց վրայ կը խօսի : — 5. Պարանէ պղզ-
տիկ գործիք մը, որով աղաք քար կը նետեն : — 6.
Պաշտօնեայ մը՝ որ իր կառավարութիւնը կը ներկայա-
ցնէ օտար երկրի մը մէջ :

խիստ փոքր էլք, այնպէս ալ ես հիմայ պիտի
անուցանեմ ձեզ ու ձեր մայրը՝ իմ անխոնջ աշխա-
տութեամբս: Ասիկա աղնիւ պարտականութիւն
մըն է զոր կը կատարեմ այսօր, և զոր դուք ա-
յլ մը պիտի կատարէք»:

57. ՊԷՏԲ Է ԶԱՓԱՒՈՐԵՆՔ ՄԵՐ ԻՂՁԵՐԸ

Փայտահարը մը հին կաղնիներ կը տապալէ
անտառի մը մէջ: Յոգնութենէն ոգեսպառ և
քրտնաթոր՝ խեղճ մարդը կը հառաչէր և կ'ող-
բար. «Ի՞նչ դժբախտութիւն, կ'ըսէր, ինձի պէս
աղքատ ծնիլ. ի՞նչ ըրած եմ այս տեսակ դէ-
բաղդի մը արժանի ըլլալու համար. ինչո՞ւ հա-
մար հարուստ և երջանիկ չեմ»:

Հաղիւ թէ այս խօսքերը լնցուցած էր,
ահա կը նշմարէ քանի մը քայլ անդին՝ զարդա-
րուն զգեստներով դեղեցիկ ու խարտեաշ պա-
տանի մը, որ կ'ըսէ իրեն մեղմիւ.

«Աստուած օրհնէ զքեզ, խեղճ մարդ, խընդ-
րէ ինձմէ ի՞նչ որ կ'ուզես և պիտի շնորհեմ քեզի»:

87. Հ Ի Ս. Հ Ա. Ն Պ.

Հետեւեալ բաղադրութեանց եզրերը գտնել.

1. Երկար ապրիլ իբրեւ... — 2. Փայլիլ իբրեւ... — 3. Հիւանդը մարեցաւ իբրեւ... — 4. Մնիլ իբրեւ... — 5. Երգիլ քաղցր իբրեւ... — 6. Գործունեայ իբրեւ... — 7. Չարչարուիլ իբրեւ... — 8. Յամառ իբրեւ...:

Փայտահարը կէս մը ուրախացած և կէս
մը ահաբեկ՝ քաղաքավարութեամբ վերարկուն
վրայ բերելով պատասխանեց, առանց երկար մը-
տածելու.

— Ո՛վ բարի ոգի, քանի որ այդքան մեծ կա-
րողութիւն ունիք, հրամայեցէք որ ինչ որ բռնեմ
ոսկրի փոխուի»:

— Կ'ուզէի որ, բայց պատանին տխուր դէմ-
քով մը, աւելի աղէկ բան մը պահանջէիր. բայց
ինչ որ է, քանի որ ա՛տ կը խնդրես, թող ըլլայ
ուղածդ»:

Այս խօսքերը ըսելէ վերջը, անծանօթը անհե-
տացաւ, ախորժելի անուշահոտութիւն մը բուրե-
լով օդին մէջ:

Փայտահարը հիմա ուզելով փորձել իր ստա-
ցած նոր կարողութիւնը՝ կաղնիի ճիւղ մը բռնեց
որ խսկոյն իր տերեւներովը միասին ոսկրի փոխ-
ուեցաւ:

«Ո՛հ, ի՞նչ ուրախութիւն, ի՞նչ հրաշք, կ'ա-
զազակէր փայտահարը, ասկէ վերջը ա՛լ չպիտի աշ-
խատիմ, այլ եւս միայն ճերմակ հաց և համեղ

88. Հ Ի Ս. Հ Ա. Ն Պ.

Հետեւեալ խօսքերուն մէջ նմանութեանց եզրերը գտնել.

1. Այն որ կը խօսի առանց մտածելու, կը նմանի այն
որսորդին՝ որ հրազէն կ'արձակէ առանց... — 2. Չար
օրինակը տարափոխիկ է... պէս: — 3. Առիւծին մուր-
չիւնը կը նմանցնեն... — 4. Երկիրը մեծ փեթակ մըն
է, մարդիկ կը նմանին...:

խորոված պիտի ուտեմ, և ջուրի տեղ Պորտոյի և Շամբանեայի գինի պիտի խմեմ: Հիմա նստիմ սա ծառին հովանիին տակ և վերջին անգամ ըլլալով ուտեմ սա թուխ հացս և խմեմ կուժիս ջուրը»: Այս ըսելով նստեցաւ ու քովը դտնուած հացէն պատառ մը կտրեց և բերանը տարաւ. ի՜նչ զարմանք, հացը անմիջապէս ոսկիի փոխուեցաւ. յետոյ ձեռք առաւ կուժը որ ջուր խմէ, բայց ջուրը ոսկիի ձոյլի փոխուելով չէր վազեր:

«Ի՜նչ ըրի, կ'ըսէր հիմա փայտահարը յուսահատ և դողդոջուն: Ոսկիին սէրը ի՜նչ սխալ գործել տուաւ ինծի: Միթէ այս գեղեցիկ մետաղը կրնա՞յ անցընել անօթութիւնս ու ծաբաւս: Ո՛հ, ամբողջ աշխարհի ոսկիները պատրաստ եմ տալու քիչ մը հացի և գաւաթ մը ջուրի փոխարէն: Յիշաւի անիծեալ եմ ես, ինչ որ ինծի երջանկութիւն կը թուէր, կը տեսնեմ թէ մահուանս պատճառ պիտի ըլլայ»:

Փայտահարը կ'արտասուէր՝ երբ արթնցաւ քունէն, որովհետեւ երազ էր տեսածը: — «Օրհնեալ ըլլայ Աստուած, ազազակեց, ոսկիի տեղ սեւ հացս և վճիտ ջուրս ունիմ: Ո՛րքան դո՛հ եմ վիճակէս»:

89. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Ի՛նչ կ'ըսեն

Քուն բերողին, անձրեւ բերողին, պտուղ բերողին, աւանդ առնողին, պարգեւ առնողին, փոխ տուողին, կեանք տուողին, ծնողքը սիրողին, որդին սիրողին, մարդ սիրողին, ինքզինքը դուրողին, միջատ սպաննողին, բարի գործողին, չար գործողին:

ՕՐԻՆԱԿ. — Քնաբեր, անձրեալբեր, պտղաբեր, եւայլն:

58. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԵՐԿԻՐԻՆ ՀԻՆԳ ՄԱՍԵՐԸ

ՅԱՄԱՐՆԵՐ ԵՒ ՈՂԿԻԱՆՈՍՆԵՐ

Յամաքներ. — Ծովը կը շրջապատէ բոլոր ցամաքներն ու կղզիները:

Յամաքները երեք հատ են. Հիմ Յամաքը, Նոր Յամաքը և Աւստրալիա:

Յամաքները, ասկէ զատ, կը բաժնուին նաեւ հինգ մասերու, որոնք Երկրի կամ Աշխարհի մասերը կը կոչուին և ասոնք են.

Եւրոպա, Ասիա, Ափրիկէ, Ամերիկա, Ովկիանիա: Երեք ցամաքներուն մէջ ամէնէն մեծն է Հիմ Յամաքը որ կը պարունակէ Երկրի երեք մասերը, այսինքն Եւրոպան՝ արեւմտեան կողմը, Ասիան՝ արեւելեան կողմը, Ափրիկէն՝ հարաւային արեւմտեան կողմը:

Նոր Յամաքը կը պարունակէ Ամերիկան:

Աւստրալիան ցարաքը և իրեն յարակից կղզիները կը կազմեն Ովկիանիան:

90. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Հետեւեալ խօսքերը թարգմեցիք.

Թեւը երկայն. ոտքը կարճ. շրթունքը լայն. դօրութիւնը մեծ. տունը մեծ (հարուստ). զգեստը կարճ. ոտքը արագ. բեռը ծանր. քայլը թեթեւ. մորթը թույլ. բերանը լի. այտը կարմիր. դէմքը գեղեցիկ. անունը վատ. միտքը պակաս. միտքը թեթեւ. լեզուն ծանր. սիրտը խիստ. սիրտը փափուկ. ձեռքը ունայն. բաշտկը երկայն. միտքը թանձր. հաւատքը ուղիղ:

Գ. Մ. յ. Լեզու Դասեմ

Ովկիանոսներ. — Ովկիանոս կը կոչուին՝ ցամաքներուն կամ աշխարհի զանազան մասերուն միջեւ գտնուած ծովու մեծ տարածութիւնները :
Հինգ ովկիանոս կայ որոնք են .

Հիւսիսային Սառուցեալ Ովկիանոս .

Հարաւային Սառուցեալ Ովկիանոս .

Ասլանտեան Ովկիանոս .

Խաղաղական Ովկիանոս .

Հնդկական Ովկիանոս :

Ովկիանոսներուն դիրքը. — Հիւսիսային Սառուցեալ Ովկիանոսը և Հարաւային Սառուցեալ Ովկիանոսը կը գտնուին երկրագունդին հակառակ կէտերուն վրայ, առաջինը՝ Հիւսիսային քեւտին շուրջը, երկրորդը՝ Հարաւային քեւտին շուրջը : Այս Սառուցեալ անունը առաջ եկած է՝ իրենց շուրջերուն մակերեւոյթին, սաստիկ ցուրտի պատճառաւ, դրէթէ շարունակ սառած ըլլալէն : Խաղաղական Ովկիանոսը կամ Մեծ Ովկիանոսը ամէնէն մեծ ովկիանոսն է . ասիկա ծո-

91. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Կետերուն տեղ յարմար քառեր դրե՛ք .

1. Յիսուս Իրիստոս կը միւսիթարէր... , կը բժշկէր... , հաւատքի կը դարձնէր... , կեանք կուտար... , լոյս... , խօսք... :

2. Մի՛ խօսիք ձեր... վրայ հիւանդի մը առջեւ, ո՛չ ալ ձեր... վրայ աղքատի մը առջեւ :

3. Ձկայ վարդ առանց... , երկինք՝ առանց... , ծով՝ առանց... , երջանկութիւն՝ առանց... :

վուն այն մասն է որ կը գտնուի Ասիայի, Ամերիկայի և Աւստրալիայի միջեւ և կը պարունակէ բազմաթիւ կղզիներ :

Ասլանտեան Ովկիանոսը կը գտնուի՝ մէկ կողմէն՝ Ամերիկայի, միւս կողմէն Եւրոպայի և Աֆրիկէի միջեւ . ամէնէն աւելի նաւարկուած ովկիանոսն է այս :

Հնդկական Ովկիանոսը կը գտնուի Ասիայի, Աֆրիկէի և Աւստրալիայի միջեւ :

Երկրորդական ծովեր. — Ովկիանոսները՝ ցամաքներուն դէպի ներսերը թափանցելով՝ կը կազմեն երկրորդական ծովեր, որոնցմէ մէկ քանին կարեւոր են : Այսպէս է Միջերկրական ծովը, որ կը կազմէ Եւրոպայի Հիւսիսային սահմանը, Ասիայի Արեւմտեան սահմանը մասամբ, Աֆրիկէի Հիւսիսային սահմանը . այս կերպով այս ծովը թափանցած է Հին Յաւաքին ներսերը :

92. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն .

1. Ի՞նչ ըսել է ուխտատեղի : — 2. Գանի մը ուխտատեղիներուն անունն տուէ՛ք : — 3. Ի՞նչ կ'ըսուի մեռելներու հոգիին համար կատարուած ժամերգութիւնը : — 4. Ի՞նչ կը կոչուի տօնական օրերու առջի կոչուան կատարուած ժամերգութիւնը : — 5. Ի՞նչ կը կոչուի եկեղեցիին բեմէն վարդապետին խօսած ճառը : — 6. Ի՞նչ է մկրտութեան խորհուրդը : — 7. Աւագ շաբթու մէջ եկեղեցին ի՞նչ բաներու յիշատակը կը տօնէ : — 8. Ի՞նչ անուն կուտանք սուրբերու նշխարներուն :

59. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Առողջապահութիւնը այն գիտութիւնն է որ
 զը սորվեցնէ մեզի՝ մեր առողջութիւնը պահելու
 միջոցները և զոր կրնանք մեկնել սապէս. ստանալ՝
 երիտասարդ հասակէն իսկ՝ լաւագոյն սովորու-
 թիւններ և պահել զանոնք մինչեւ կեանքի վերջը:

Այն սխալները զորս կը գործենք՝ մեր երի-
 տասարդութեան ատեն՝ առողջապահութեան օրէն-
 քին դէմ, չարաչար կերպով պիտի քաւենք մեր
 ծերութեան ժամանակ: Ուրեմն պէտք է, ամէն
 կարելի միջոցներով, խնամք տանիլ մեր մարմի-
 նին և հեռի կենալ այն պատճառներէն որոնք
 միշտ մեզի վնասել կը սպառնան. այս կերպով
 շատ հիւանդութիւններու առաջքը առած կ'ըլլանք:

Բայց առողջապահութիւնը կարծուածին պէս
 միայն մարմինին առողջութեան համար հարկաւոր
 չէ, այլ նաեւ հոգիին և մարմինին համար:

93. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Հետեւեալ խօսքերուն մեջ գոյականը ածականի
 փոխեցե՛ք և փոխադարձաբար.

Երկնային գեղեցկութիւն. կայտառ մանուկ. դո-
 վելի անկեղծութիւն. մահացու ցաւ. երաժշտական
 դորժիք. գիշերային լուսութիւն. չար սատանայ. գեղե-
 ցիկ առաւօտ. հպարտ յիմարութիւն. գէշ սովորութիւն.
 քաղցր ընկերութիւն. արեւելեան հիւրասիրութիւն.
 հոգեկան աղնուութիւն. քաղցր լեզու:

ՕՐԻՆԱԿ. — Գեղեցիկ երկինք, եւայլն:

Առողջապահութիւնը պէտք է ըլլայ միանգամայն
 ֆիզիքական, մտաւորական և բարոյական:

Գիտէք թէ, օրինակի համար, մարմինը ամէն
 օր բաւական քանակութեամբ լաւ և առողջարար
 սնունդի մը պէտք ունի, բայց ոչ չափազանց
 շատ: Միտքին և հոգիին համար ալ այսպէս է
 չափազանց մտաւորական և բարոյական սնունդն
 ալ կը վնասէ: Մի՛ կարծէք որ անվնաս կերպով
 կրնաք կարգաւ ամէն տեսակ գիրք և ներկայ
 գտնուիլ ամէն տեսակ տեսարաններու առջեւ:
 Ձեր ծնողքին և դաստիարակներուն պարտքն է
 ձեզի ըսել. «Աս գէշ է, աս աղէկ է»: Ինչո՞ւ
 համար անոնք ձեզի թող չեն տար որ ժանգոտած
 երկաթ մը կամ լուցիկ մը բերաննիդ դնէք.
 որովհետեւ գիտեն թէ անոնք կրնան թունաւորել
 ձեր մարմինը:

Ուրեմն, եթէ ձեզի արդիւեն այս կամ այն
 տեղը երթալը, այս կամ այն գիրքը կարգա-

94. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Հետեւեալ բաղադրեալները ստորագիծները զտել.

Կաթի պէս...: Փետուրի պէս...: Աշտարակի
 պէս...: Կրակի պէս...: Կայծակի պէս...: Ովկիա-
 նոսի պէս...: Շաքարի պէս...: Աւաղի պէս...: Ա-
 սեղի պէս...: Զուրի պէս...: Շղարչի պէս...: Կա-
 պարի պէս...: Ածուխի պէս...: Ապակիի պէս...:
 Օձի պէս...: Մարմարիոնի պէս...: Քարի պէս...: Ա-
 դաւնիի պէս...: Քաջախի պէս...: Բամբակի պէս...:
 Վազրի պէս...:

լը, եթէ պատուիրեն ձեզի հեռի կենալ սխա-
լումներէ, ստախոսութիւններէ, մոլութիւններէ,
այն պատճառաւ է որ գիտեն թէ ատոնք մա-
հացու թոյներ են ձեր միտքին ու սիրտին:

Ինչպէս որ օգը մարմինին առաջին սնունդն
է, այնպէս ալ ճշմարտութիւնը առաջին սնունդն
է միտքին և արդարութիւնը՝ սիրտին:

60. ԽԱՉ, ՕԳՆԷ՝ ԻՆՄԻ

Օրօրանիս մօտը նստած՝

Մայրըս անուշ երգելով՝

Ինձ շատ անգամ քուն էր ըրած՝

Խաչանըչան կընքելով:

«Աջն ու խաչը քեզ պահապան»

Անթիւ անգամ կրկներ էր,

Խաչն իր սիրոյն միշտ ապաստան

Ամէն բոպէ կանչեր էր:

95. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Դրեցե՛ք սա թառերուն սահմանները.

1. Կառք, ցալ, սալակ, յոպակ:
2. Սահակ, բալխիր:
3. Մակոյկ, նաւակ, շողենաւ, առաքատանաւ,
մարտանաւ, փոխադրանաւ, ցոկանաւ, լաստ:
4. Շուն, գամիւ, բարակ, սիւնդ, լակոտ:
5. Պատ, պարիսպ, պատուար, պատնէշ:
6. Յուպ, մական, գաւաղան, ճոկան, բիր, ճպոտ:

Երբոր թոթով լեզուս բացաւ,

Խաչի դասը աւանդեց.

Խա՛չ, օգնէ՛ ինձ, կրկնէ, ըսաւ,

Գըթոտ սիրով պատուիրեց:

Քանի՛ տարի այս սիրուն դասն

Ես շարունակ կրկնեցի,

Մայրիկիս հետ ժամ գընացի

Խաչելութիւն սիրեցի:

Ուխտատեղի թէ մատուռներ

Ո՛ւր որ ես ուխտ գընացի,

Համբուրեցի ես խաչքարեր,

Խա՛չ, օգնէ՛ ինձ, կրկնեցի:

Երբոր քիչ մը ես մեծացայ,

Մայրըս տըւաւ փերական,

Խա՛չ, օգնէ՛ ինձ, կրկնէ, ըսաւ.

Խաչն ուսմունքի օգնական:

Խաչն օգնական ինձ կանչելով՝

Այբուբենէն ըսկըսայ,

Ամէն դասիս միշտ կրկնելով

Շուտով կարդալ սորվեցայ:

Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ 96.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ ըսել է համեմ. տուէ՛ք քանի մը համեմի
անուն: — 2. Գունաւորիչ նիւթ որո՞ւ կ'ըսուի: — 3.
Գտէ՛ք այնպիսի բոյսեր՝ որոնցմէ ներկ կը պատրաստուի:
— 4. Ներկ տուող հանքեր ալ գիտէ՞ք: — 5. Դիւրա-
վառ նիւթ որո՞ւ կ'ըսուի. քանի մը օրինակներ տուէ՛ք:
— 6. Զրային կիրը ի՞նչ է: — 7. Հայելին ի՞նչպէս չին-
ուած է: — 8. Գողաւոր և գմբեթարդ հայելիները ի՞նչ
տարբերութիւն ունին իրարմէ:

61. ՄԱՅՐԵՆԻ ՍԷՐ

Մօր սէրը չի մեռնիր, կենդանի կը մնայ ան՝
զաւկին մահէն ալ, անոր ապերախտ մոռացութե-
նէն ալ ետքը: Այրերուն համար՝ հայրութիւնը,
կարծես, դէպք մըն է. կնոջ համար՝ մայրութիւնը
կեանքն իսկ է: Դիտէ՛ զայն, երբ իր զաւկին ա-
ռաջին քայլափոխը տեսնէ, երբ լսէ անոր բերնին
առաջին մըմունջը, երբ ընդունի անոր վերջին
հառաչանքը: Եթէ կ'ուզես գիտնալ թէ ինչպէս
կը խօսին հրեշտակները, թէ ինչ անուշութիւն
կայ անոնց նայուածքին մէջ, թէ ինչ է անոնց
անպատում զմայլանքը, լսէ՛ մօր հնարած լեզուն,
տե՛ս անոր աչքին ցոլմունքը: Երբ որդին մեռնի,
հայրը կուլայ ծանրաթախիծ. այլ ժամանակը ա-
նոր այս ցաւը միւս ցաւերէն աւելի չի՛ յարգեր:
Բայց տարիներով ետքը, նայէ մօր սիրտը՝ դեռ
նոյն վէրքը արիւնահոս է: Արարչագործութեան
մէջ, այն սիրոյն նմանող բան չկայ. մէկ վայր-
կեանի մէջ կը ծնի՝ սուրբ, անհուն, աննուած:
Անոր համար՝ ո՛չ զարգանալ, ոչ նուազիլ կայ՝
վասն զի այսպիսի փոփոխութիւններ անկատարու-
թեան նշաններ են:

97. ՀՐԱ. ՀԱՆՊ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ իւղեր դիտէք: — 2. Ձէթը ի՞նչ է և ի՞նչ պէս կը պատրաստեն: — 3. Յնդող իւղերը որո՞նք են և ինչո՞ւ այսպէս կը կոչուին: — 4. Օճառը ինչո՞վ կը պատրաստեն: — 5. Խմորեալ ըմպելիներու անուն տուէ՛ք: — 6. Սուրճը ի՞նչ է և իբր ի՞նչ կը գործածուի: — 7. Իւղ արտադրող տուններու անուններ տուէ՛ք:

62. ԲՈՅՍ

Բոյս կը կոչուին բոլոր այն մարմինները՝ որոնք հողի վրայ կ'ապրին և անկէ սնանելով կ'ա-
ծին: Բոյսերը կեանք ունին, այսինքն կը ծնին,
կ'ապրին և կը մեռնին: Բոյսի մը մասերն են
արմատ, ցողուն, տերեւ ու ծաղիկ: Արմատը բոյսին
այն մասն է՝ որ հողին մէջ կը մնայ ու երկու
պաշտօն ունի. առաջին՝ արտաքին պատահարնե-
րու դէմ բոյսը հաստատ բռնել հողին վրայ,
երկրորդ՝ իր ճիւղերուն միջոցաւ հողէն սնունդ
քաղել:

Յօղունը բոյսին այն մասն է որ արմատին
վրայ օդին մէջ կը կանգնի՝ իր վրայ կրելով ճիւ-
ղեր ու տերեւներ: Յօղունն ալ անօրներ կը պա-
րունակէ որոնք արմատին ու տերեւներուն մէջտեղ
սնունդի փոխադրութեան միջոցն են:

98. ՀՐԱ. ՀԱՆՊ.

Ի՞նչ կը կոչուի

1. Ծովին վրայ կամ ծովեզերքը գտնուած փոքր
աշտարակ մը՝ որուն վրայ թաւալող լոյս մը կը վառի
գիշեր ատեն, որպէս զի նաւերը հոն հիմտեանան: — 2.
Ծովուն եզերքը քարով աւազով շինուած շխտակ եւ
երկայն ճամբայ մը: — 3. Ծովեզերեայ քաղաքները
ծովի ջուրերուն ողողման դէմ պաշտպանելու համար
շինուած պատնէշը: — 4. Վաճառականի ապրանքները
պահելու յատուկ մեծ շէնք մը: — 5. Տեղ մը՝ ուր
ոչխար և այլ անասուններ կը մորթեն: — 6. Շէնք մը՝
ուր կառավարութեան պարտաթուղթերուն առուծախը
տեղի կ'ունենայ:

Յօղունին առաջին պաշտօնն է ճիւղեր ու տերեւներ կրել, երկրորդը՝ արմատէն դէպի տերեւ և տերեւէն դէպի արմատ՝ սնունդ փոխադրել, երրորդը՝ ձմրան դէմ իր մէջ սնունդ ամբարել, գարնան զանոնք վատնելով՝ նոր ճիւղեր արձակելու և տերեւ ու ծաղիկ բանալու համար:

Տերեւները կանաչ թերթեր են որ բազմութեամբ առաջ կուգան ցօղունին, ճիւղերուն և կամ ոստերուն վրայ, և ընդհանրապէս կորուսն ըստած լարով մը բռնուած են:

Տերեւները երկու երես ունին, վերին և ստորին. ստորին երեսի կողմէն յայտնի կ'երեւան ջիղերը՝ որ կոթունէն ելլելով՝ տերեւին սկաւառակին մէջ կը ցրուին ամէն կողմ:

Տերեւները երեք պաշտօն ունին, առաջին՝ օդէն բնածուկ իւրացնել, երկրորդ՝ շնչառութիւն կատարել, երրորդ՝ շոգի արտաշնչել:

Ծաղիկը բոյսին վերարտադրման գործարանն է, կը յօրինէ պտուղ և հունտ: Ծաղիկի մը կաղ-

99. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Գտե՛ք հետեւեալ շրջաբանութեանց համապատասխանող բառերը.

1. Անտառներու երգիչը: — 2. Մարդուն հաւատարիմ կենդանին: — 3. Առաջին մարդը: — 4. Փարաւոնին երազը մեկնողը: — 5. Գարնան սուրհանդակը: — 6. Եւան խաբողը: — 7. Արքատեան սոխակը: — 8. Բակքոսի տաճարը: — 9. Յաւիտենական էակը: — 10. Արդարներուն բնակարանը: — 11. Ծովուն բնակիչները: — 12. Անապատի նաւը:

մութիւնն է դուրսէն ներս՝ քաժակ, պսակ, առէջ, սերմնապիակ և սերմնափակին տակ ձուարան: Ծաղիկը ռանիկով մը հաստատուած է ցօղունին կամ ճիւղին վրայ:

63. Դ Ե Ր Զ Ա Կ Ի Ն Դ Ր Օ Շ Ը

Դերձակին մէկը ծանրապէս հիւանդացած ըլլալով՝ գիշեր մը զարմանալի երազ մը տեսաւ: Կը կարծէր որ վերջին դատաստանին օրն էր, և մահուան հրեշտակը իրեն դէմ պարզած էր ահադին դրօշ մը՝ շինուած իր յաճախորդներէն դողցած կերպասի բազմաթիւ կտորներէ: Նոյն վայրկեանին, կարծեց թէ դժոխք տարուեցաւ, և իսկոյն մեծ երկիւղով մը քունէն արթնցաւ՝ պաղ քրտինքի մէջ թաթխուած: Դերձակը այս երազը քրտինքի մէջ թաթխուած: Դերձակը այս երազը Աստուծոյ մէկ ազդարարութիւնը նկատեց և ուխտեց որ, երբ առողջանայ, այլ ևս ուղղամտութեամբ կատարէ իր գործը: Արդարեւ քիչ ատենէն առողջացաւ, և որովհետեւ ինքն իր վրայ վստահութիւն

100. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ խօսքերով բարդ բառեր կազմեցէ՛ք.

Սրինգ հարկանող, պատկեր հանող, կուռք պաշտող, տօն ցուցնող, հարկ տուող, հարկ հաւաքող, նաւաւոր, տօն ցուցնող, հարկ տուող, հարկ հաւաքող, միտքը չար, վարող, ոսկիով օծուած, հիւր մեծարող, միտքը չար, ինքնին ծնող, լոյս տուող, պարգեւ տուող, Աստուած ինքնին ծնող, լոյս տուող, պարգեւ տուող, բարի կամեցող, կրօնքը սիրող, հրաշք գործող, բարի կամեցող, կէս մեռած, բեռ կրող, երկաթ գործող:

չունէր, պատուիրեց իր գործաւորներէն մէկուն որ, ամէն անգամ երբ կերպաս կտրէ, իրեն յիշեցնէ գրօշը:

Մեր մարդուկը երկար ատեն իր ուխտին հաւատարիմ մնաց. բայց օր մը երբ թանկագին կերպաս մը կը ձեւէր, չկրնալով գիմանալ՝ ուխտը մոռցաւ: Աշակերտը անոր քանիցս յիշեցուց գրօշը, բայց ան՝ սրտնեղած՝ և առանց ականջ դնելու անոր խօսքին՝ ըսաւ. «Է՛յ, ալ հերիք զիս ձանձրացնես, երազիս մէջ տեսած գրօշիս վրայ այս գոյնը կերպաս չի կար:»

64. ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՈՒՅԼՈՒԹԻՒՆ

Մարդուս պիտոյքներէն շատերուն բուն պատճառն ու աղբիւրները՝ իր բնաւորութիւնը, կիրքերն ու ակործաններն են. ուստի, որչափ հնաժէ, մեր մանկութենէն պէտք է չափաւորութեան, սակաւապէտութեան ու պարզութեան վարժուիլ:

101. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ

Հեռեւեալ խօսքերով բարդ քառեր կազմեցե՛ք.

Վեր ամբարձած, կանխաւ ըսուած, կանխաւ գուշակուած, հազիւ գտնուող, կէս եփած, ծովու պէս ծաւալած, պինդ կազմուած, կանխաւ մտած, նոր ստեղծուած, լայն տարածուած, փոխ ըսող, բարձրէն նայող, դարանը մտած, հաստատ հիմնուած, սովէ լլկուած, ամուր կազմուած, թղթէ կազմուած, ամուր շինուած, յառաջ դատուած:

և չթողուլ որ մոլութիւնը, ունայնասիրութիւնը և փառասիրութիւնը մեր սիրտին վրայ տիրեն: Դրամը և ուրիշ բարիքները թէպէտ գործածուելու համար եղեր են, բայց այս գործածութեան նպատակը կրկնակի է. երբեմն մեղի վայելք տալու համար պէտք է ըլլան, երբեմն ալ ուրիշ նոր բարիքներ հասցնելու համար: Իրեն համար ապրուստի միջոց մը ըլլալիք հարստութիւնը վատնող շռայլ՝ աշխարհիս վրայէն նոյն չափով կտոր մը ճարտարութիւն կը վերցնէ, ու միանգամայն այն ստատարութիւն կը վստահէն կով բանելիք աղքատ գործաւորը իր վաստակէն կը զրկէ: Խնայող մարդը շատ հոգերէ աղատ կը մնայ: Պէտք չունեցող մարդը մէկէն չի վախնար, ու թէ որ ունեցածը քիչ ալ ըլլայ, գոնէ այդ քիչը ի՛րը եղած կ'ըլլայ. և իր բոլոր աշխատանքը ուրիշներուն անյագ աչքը լեցնելու համար չէ, այլ ի՛ր ու իր բնտանիքին բարեկեցութիւնը աւելցնելու համար: Ըրած ժուժկալութիւնները անպատու չեն

102. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ

Հեռեւեալ ածականներ քաղղասական ջրե՛ք ազոյն յետադաս մասնիկով: — Օրինակ. հօր — հօրագոյն:

Մեծ, թեթեւ, փոքր, սուրբ, ջերմ, ճշմարիտ, բարձր, նուրբ, գեղեցիկ, տկար, նոր, հին, երէց, լաւ:

Հեռեւեալներն ալ գերադրական ջրե՛ք ամենա նախադաս մասնիկով. Օրինակ. ճարտար — ամենաճարտար:

Դառն, ծանր, կարող, քաղցր, ողորմած, սուրբ, խաղաղ, կակուղ, կարծր, տխուր, ծոյլ:

մնար, և թէպէտ առջի բերան քիչ մը դժուարութիւն կը քաշէ, բայց ետքը՝ իր վիճակը շուայլ մարդուն վիճակին հետ բաղդատելով՝ երբ տեսնէ որ ծուլութիւնը, պարտքերը, աղքատութիւնն ու յուսահատութիւնը անոր չորս կողմը առեր են, գոհ կ'ըլլայ իր վիճակէն, ու իր չափաւորութեան պատուը եղող բարեկեցութիւնն ու հանգստութիւնը աւելի յարգ կը ստանան իր աչքին:

6. ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻՆ ՊԱՐՏՔԵՐԸ՝

ԻՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ ՇԱՆԴԷՊ

Մարդկային ընկերութիւնը չէ կրցած երբեք պէտք եղած յարգը ընծայել ուսուցիչին. անոր պաշտօնին չափ օգտակար ու նուիրական պաշտօն չկայ աշխարհիս մէջ: Տղա՛ք, անոր նկատմամբ մեծ յարգանք ունեցէ՛ք: Խնդրեցէ՛ք ձեր ծնողքէն որ

103. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Հետեւեալ արմատ բառերուն սկիզբը ուրիշ արմատ բառեր զննելով բարդ բառեր կազմեցէ՛ք.

Ընթաց, առատ, սէր, հայեաց, բնակ, պետ, շէն, հատ, բուլիս, բեր, գող, գործ, կոչ, ձայն, խօս, յաբոյց, տես, լուր, շնորհ, սուն, հոս, գիր, կամ, մարդ, զարդ, կորոյս, կէզ, ձոյլ, փայլ, չող, վաճառ, կեր, գով, զանց, ձիգ, կիր, լից:

ՕՐԻՆԱԿ. — Արագընթաց, սրընթաց, յամընթաց: Գրառաց, շխառաց, Լայլն:

դայն սիրեն միշտ և ամէն կերպով դիւրացնեն իր պաշտօնին կիրառութիւնը:

Երբ՝ ապագային՝ թողութեան դպրոցը, յիշեցէ՛ք միշտ անկէ առած դասերնիդ: Այս յիշողութիւնը պէտք է արգիլէ ձեզ անոր դէմ ապերախտ ըլլալէ:

Գիտցէ՛ք թէ շատ անգամ ուսուցիչին պաշտօնը դժուարացած է ձեր տղայութիւններով: Բայց ան՝ համբերող է և հլու, որովհետեւ քաջ գիտէ թէ մեծ պարտականութիւն մը ունի կատարելու:

66. ԱՌԱՆՑ ՇԱՅԻ ԶԱՇԸ

Օր մը, Լուդովիկոս ԺԲ. իմացաւ որ հարուստ մարդ մը երկրագործ մը ծեծեր է: Անմիջապէս կանչել տուաւ յանցաւորը և, առանց բան մը ըսելու, ճաշի վար դրաւ զանի: Եւ իր հրամանով գեղեցիկ սեղան մը պատրաստեցին անոր՝ ուր ա-

104. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Գտէ՛ք հետեւեալ արդիւնքները առաջ բերող պատճառները.

Գինովութիւն. հպարտութիւն. Աղամիս՝ դրախտէն արտաբոսումը. ջրհեղեղ. անձրև. ծովու ալիք. հաստութիւն. սառոյց. փոթորիկ. Բաբելոնի աշտաբակը. ճակատի խորշումները. ջերմաչափին մէջ անդիկին վեր բարձրանալը. ջրհանին մէջ ջուրին ցայտելը. մութութիւններ:

ՕՐԻՆԱԿ. — Ոգեկից ընկերները գինովութիւն կը պատճառեն:

մէն տեսակ համեղ կերակուրներ կային ի բաց առեալ հացը: Հարուստը՝ այս տեսներով շատ զարմացաւ և չկրցաւ հասկնալ այս բանին գաղտնիքը: Վերջը, Լուդովիկոս գալով հարցուց հարուստին թէ լաւ սպաս ըրած էին իրեն: Հարուստը պատասխանեց. «Տէ՛ր իմ, շատ գեղեցիկ ճաշ մը տուին ինձի. բայց բան մը չկրցի ուտել, որովհետեւ սնունդ առնելու համար հա՛ց հարկաւոր է, ինչ որ կը պակսէր՝ սեղանին վրայ:»

— Ուրեմն գացէ՛ք, պատասխանեց Լուդովիկոս խոժոռ գէմքով մը, և ջանացէ՛ք լաւ հասկընալ ձեզի տուած դասս: Քանի որ կ'ըսէք թէ հա՛ց հարկաւոր է սնանելու համար, ապա ուրեմն գիտցէ՛ք լաւ վարուիլ այն մարդոց հետ՝ որոնք հաց պատրաստելու կ'աշխատին:»

105. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Կետերուն տեղ յարմար քառեր դրե՛ք.

1. ...ը ուղիղ գիծ մ'է որ բոլորակի մը կեդրոնէն դէպի շրջանակը կ'երկարի:
2. ...Եւրոպայի ամէնէն մեծ երկիրն է:
3. Որմանկարը ...ի վրայ շինուած տեսակ մը ... է:
4. Ափրիկէն ... էն երեք անգամ աւելի մեծ է:
5. Գիշերահաւատարը տարուան այն միջոցն է ուր ... և ... հաւատար են:
6. Սուէիլի ... ը կարմիր ծովը և ... իրարու կը միացնէ:
7. Շրջանակի մը շառաւիղը ... ին կէսին հաւատար է:

67. Ա Շ Խ Ա Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

Ապրելու համար շատ բաներու պէտք ունինք, զորս ճարելու հարկաւորութիւնը կը դնէ մեր վրայ աշխատութեան պարտականութիւնը: Աշխատութիւնը պէտքէն կը ծնի: Բնութեան մէջ ամէն ոք կ'աշխատի, ամէն ինչ շարժման մէջ է, ամէն տեղ կը տեսնուի ճիգ, կորով, զօրութեանց կիրառում: Թռչունը կ'աշխատի իր բոյնը շինելու, մամուկը՝ իր ոստայնը հիւսելու, մեղուն՝ իր մեղրը պատրաստելու, կողբը՝ իր տնակը կառուցանելու, շուներ՝ որսը բռնելու: Կենդանիներու մէջ ամէն տեսակ գործաւորներ կը տեսնուին, ինչպէս որմնագիրներ, ճարտարապետներ, հատանողներ, որսորդներ, ճամբորդներ: Անոնց մէջ նոյն իսկ արուեստագէտներ ալ կան, կարծես, մարդուն ամէն տեսակ գործունէութեան օրինակը տալու համար:

Բայց աշխատութիւնը միայն պէտք մը չէ, այլ հաճոյք մը և ուրախութիւն մը միանգամայն: Երբ անհատ մը գոռաւորին գործ մը ի գլուխ հանէ, կ'ուրախանայ, և այնքան մեծ կ'ըլլայ անոր հպար-

106. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Հետեւեալ քայար-հասկերեհն ձեւացած քայերը գտե՛ք.
Հատոյց, հար, ձիգ, արգել, նինջ, կատար, դրուժ, գոլ, գէտ, արած, գիր, դարման, բարձ, կշիռ, գիւտ, խորով, գնացք, ձոյլ, դէտ, զուրկ, խունկ, փերթ, կեր: ՕՐԻՆՍԻ. — Հասոցանել, հարկանել, ձգել, ևայլն:

Գ. Մ-յ. Լեզ- Դ-բե-

տութիւնը որքան դժուար ըլլայ այն գործը : Աշխատութիւնը մրցման հաճոյքն ալ կ'ընծայէ մեզի . աշխատելով կը մրցինք բնութեան զօրութիւններուն դէմ, զանոնք կարգի կը դնենք և մեզի կը հպատակեցնենք : Տղայ հասակէ՝ երբ աշխատութեան վարժուինք, ի վերջոյ դժուարին կ'երեւայ մեզ պարապ մնալը : Այն մեծամեծ հարստութիւնները որ այսօր մեր աչքերը կը շլացնեն, այն ճոխ ու զարդարուն ապարանքները, կառքերը, մեքենաները և գործարանները, երկրին զանազան բերքերը որ կը պարզուին մեր առջև, բոլորն ալ արդիւնք են աշխատութեան :

68. ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

Աշխատութիւն, Աշխատութիւն,
Որչա՛փ բարիք կուտաս մարդուն .
Կեանք երջանիկ, ճոխութիւն, գանձ՝
Քու պարգեւներդ են գերազանց :

107. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Սահմանեցի՛ք եւ գծեցի՛ք սեւ տախտակին վրայ հետեւեալ երկրաչափական ձևերը .

1. Ուղիղ անկիւն	7. Հաւասարակողմ եռանկիւն
2. Բութ անկիւն	8. Երկկողմնադոյգ եռանկիւն
3. Սուր անկիւն	9. Ուղղանկիւն եռանկիւն
4. Բոլորակ	10. Զուգահեռական գիծեր
5. Եռանկիւն	11. Քառակուսի
6. Քառանկիւն	12. Տրապեզ

Ճարտարագործ ձեռքերուդ տակ
Մետաղներն են լուռ հպատակ :
Քեզմով բացուի երկրին արդանդ,
Կուտայ հունձքեր և աղամանդ :

Հոս կը կանգնին բուրգեր հսկայ,
Քու զօրութեանդ իբրեւ վրկայ,
Հոն գիւթական ճոխ ապարանք
Կը հռչակէ փառքդ ու պարծանք :

Երբ առաջին մարդն առ յաւէտ
Թողուց իր դրախտը ծաղկաւէտ,
Մենութեան մէջ քեզ գտաւ լոկ
Մխիթարող իր վիշտն ու հոգ :

108. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն .

1. Ի՞նչ ըսել է քաղաքապետութիւն և որո՞նք են քաղաքապետութեան պաշտօնեաները : — 2. Ի՞նչ ըսել է տարիկանութիւն և որո՞նք են պաշտօնեաները : — Ի՞նչ ըսել է կուսակալութիւն . քանի՞ կուսակալութիւն կալ Օսմանեան երկրին մէջ և որո՞նք են : — 4. Կուսակալութիւն մը ի՞նչ ստորաբաժանումներ ունի . իւրաքանչիւր ստորաբաժանման պետը ի՞նչ անուն ունի : — 5. Օսմ. կառավարութեան մէջ քանի՞ նախարարութիւն կայ . որո՞նք են :

69. ՔԱՐԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՆՔ

Երկրին հանքային մասը կը կազմեն քարերը, մետաղները, այրելի նիւթերը, հողերը, աղերը, ջուրը և օդը։ Այս նիւթերը կը գտնուին երկրին երեսէն սկսեալ դէպ ի խորերը։ Չանոնք դուրս բերելու համար կը բանան ֆաբրասան և հաւնի կոչուող խորունկ փոսեր։ Մետաղները գետնին խորը զուտ չեն գտնուիր, այլ օտար նիւթերու հետ խառնուած՝ կը կազմեն տեսակ մը քարեր ու հողեր դորս հանածոյ կ'անուանենք։

Այն փոսերը՝ որոնք կը բացուին քարերու չահագործութեան համար, կը կոչուին ֆաբրասան կամ ֆաբրահաւնի։ Որովհետեւ քարերն ընդհանրապէս երկրին երեսը կը գտնուին և քիչ անգամ խորերը, քարաստանները մեծ մասամբ բացօդեայ կ'ըլլան, քիչ անգամ ստորերկրեայ։ Քարաստանի մը գործաւորները կը կոչուին ֆաբրահաս։

Այն խորունկ փոսերը՝ որ կը բացուին հանածոներ և այրելիներ հանելու համար, կը կոչ-

109. ՀՐԱՆԻՍՆԵՐ

Հետեւեալ հրահաճ գրաւորութեան ձեւով գրեցե՛ք ձեր տեսակին մէջ.

Բազմաթիւ քարաքանդակ մը գիւղացիի մը հետ և ըսէ՛ք ի՞նչ անոնք ի՞նչովէս կ'ապրին, ի՞նչերով կը սրահանին, ի՞նչ զբաղումներ ունին, ի՞նչ հագուստներ կը հագնին, ի՞նչ տեսակ կրթութիւն ունին, ի՞նչ ճաշակներ ունին, ի՞նչ զբօսանքներով կը զուարճանան, ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ անոնց հարստութիւնը։

ուին հաւնի։ Հանածոներն ու այրելիները առ հասարակ երկրին շատ խորերը թաղուած են և քիչ անգամ երկրին երեսը կը գտնուին, ուստի հանքերը մեծ մասով ստորերկրեայ են, քիչերը բացօդեայ։ Հանքի մը գործաւորները կը կոչուին հանաքործ։

Հանքերու և քարաստաններու մէջ աշխատութիւնը տաժանելի է։ Հոն հանքագործը և քարահատը մէն մի քայլափոխի կը կասին կարծր ապառաժներու առջեւ, զորս չարաչար աշխատութեամբ կոտորելու կը հարկադրուին։ Իրենց բացած փոսերը քիչ ատենէն ջուրի հեղեղներով կը լեցուին, զորս հարկ կ'ըլլայ ջրհաններով պարպել։ Հնչառութիւնը հովահարութիւնով կ'ըլլայ։ միշտ խոնաւ և անմաքուր է իրենց մթնոլորտը։ արեւուն կենսատու լոյսէն զրկուած են օրերով, և միացող կանթեղի մը պլպլուն լոյսին անձնատուր՝ աւելի կը տառապին քան կ'աշխատին և երբեմն ալ արկածով մը իրենց կեանքը վրայ կուտան։

110. ՀՐԱՆԻՍՆԵՐ

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ ըսել է հորիզոն։
 2. Ի՞նչ ըսել է արեւելում։
 3. Ի՞նչ ըսել է արեգակնային դրութիւն։
 4. Ի՞նչ ըսել է մոլորակ։
 5. Ի՞նչ ըսել է կիսագունտ։
 6. Ի՞նչ ըսել է գիսաւոր։
 7. Ի՞նչ բան է առաջ կուգան գիշերը և ցորեկը։
 8. Տիեզերք որո՞ւ կ'ըսենք։
 9. Ի՞նչ է լուսինը։
 10. Ի՞նչ ըսել է համաստեղութիւն։
- Օգտւարը ի՞նչ է։

70. ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր բանականութիւնը այնպէս մը շինուած է որ երբեք չենք կրնար բաւականանալ միայն դիտելով և ըմբռնելով աշխարհը՝ ինչպէս որ կը տեսնենք, այլ իրարու կը հարցնենք և կ'ուզենք գիտնալ թէ ո՞րկէ առաջ եկած է ան և ո՞վ է անոր հեղինակը։ Որովհետեւ ամէն ինչ որ կը պատահի՝ պատճառ մը ունի, կ'ուզենք գիտնալ թէ ո՞վ է տիեզերքին առաջին պատճառը։ Երբ այս հարցումին վրայ մտածենք լաւ մը, երբ հարցնենք զայն, այս մասին ամէնէն աւելի հմտութիւն ունեցող անձերուն, ամէնքն ալ պիտի պատասխանեն։ Աստուած։

Աստուած ոչ միայն իբր ամենակարող արարիչ մը ճանչցուած է, այլ և աշխարհի վրայ տիրող

111. ՀՐԱՀԱՆԳ

Շեղագիր բառերը յասուի իմաստով գործածուած են. աշակերտը պիտի որ այդ բառերը ձեռառն իմաստով գործածէ.

Պսոյ ծառի	Փաշտոյ անկողին
Ծաղիկ գալի	Խոր քարայր
Ծառագայթ արեգակի	Սեւ մեղան
Բաղրոտիքին մեղրի	Կուրորթին աչաց
Դառնութիւն նուշի	Թեւ մարդու
Հուր վառարանի	Հարուած կացինի
Տգեղութիւն դէմքի	Սուր ասեղ

ՕՐԻՆԱԿ. — Պատու աշխատութեան, ծաղիկ հասակի, ճառագայթ մտքի, քաղցրութիւն դեմքի։

հիանալի կարգաւորութիւնը ցոյց կուտայ թէ անոր Արարիչը շատ հանճարեղ ալ է։ Ինչպէս որ գեղեցիկ մեքենայ մը լաւ գործաւորի մը և լաւագոյն ժամացոյց մը՝ ճարտար ժամագործի մը ձեռքէն ելած են, այնպէս ալ տիեզերքը՝ ուր ամէն ինչ այնքան ճարտար կերպով շինուած է, անտարակոյս անխնայալի հանճարի մը և ամենուրեք տարածուած նախախնամութեան մը գործն է։ Ո՛չ միայն աշխարհի մէջ մեր տեսած ամէն բաները Աստուծոյ գոյութիւնը կ'ապացուցանեն, այլ և մեր խիղճն ու հոգին կը զգան առանձին՝ աներեւոյթ զօրութեան մը, այսինքն Աստուծոյ գոյութիւնը։ Ահա թէ ինչո՞ւ համար բովանդակ մարդկութիւնը կը հաւատայ Գերագոյն Էակի մը գոյութեանը և կը խոնարհի անոր առջեւ։

Գործը պատճառին վկայութիւնն է։

112. ՀՐԱՀԱՆԳ

Հետեւեալ բառերուն սկիզբը, ըստ յարմարեան, ան, ալ, տ, տո կամ դ ճախադաս մասնիկները աւելցուցե՛ք եւ տուե՛ք այս կերպով կազմուած բառերուն նշանակութիւնը.

Գեղ, մարդ, լուր, կար, քուն, օրէն, ուշ, շէն, նոր, գործ, գին, առակ, ամօթ, գոհ, երախտիք, յայտ, յոյս, դոյ, միտք, գէտ, հարկ, զօր, հաճոյ, խոհեմ, ողորդելի, բժշկելի, բախտ, գոյն։

71. ՖՐԱՆՔԼԻՆԻ ՍՈՒԼԵԶԸ

Տօնի օր մըն էր, Պրանքլին իր գրպանը քիչ մը ստակ ունէր և կ'ուզէր քանի մը խաղալիք գնել։ Ուստի շուկայ իջաւ, իր ճամբուն վրայ տղու մը հանդիպեցաւ, որուն ձեռքը սուլիչ մը կար։ Տղան այս սուլիչը կը փչէր և սուր ձայներ կը հանէր, այնպէս որ Պրանքլին լսելով՝ զմայլեցաւ, տղուն մօտը գնաց և անոր ըսաւ. «Ծախէ՛ այդ սուլիչն ինծի, գրպանիս մէջ եղած բոլոր ստակը քեզի կուտամ»։ Տղան ընդունեց այս առաջարկութիւնը, և երբ Պրանքլին սուլիչը ձեռք ձրգեց, սաստիկ ուրախ եղաւ և զայն փչելով տուն մտաւ։ Իր եղբայրն ու քոյրերը հարցուցին անոր թէ ո՛րչափ ստակ տուեր էր այդ սուլիչը գնելու համար։ Պատասխանեց՝ թէ գրպանին մէջ ունեցած բոլոր ստակը տուեր էր։ Այն ատեն ամէնքը սկսան խնդալ Պրանքլինի պարզմտութեան վրայ

113. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ.

Յետադաս մասնիկներ կցեցե՛ք՝ հետեւեալ բառերուն եւ տուե՛ք նշանակութիւննին.

Ական մասնիկով ածանցեցէ՛ք. — Լեռն, պատիժ, օրէնք, ազնիւ, թիւ, հովիւ, չէն, իղձ, երէց, անուն, կայսր, հայր, մայր, տուն, վանք, տարի, հոգի, բոյս։

Ուն մասնիկով. — Եռանդ, փայլ, խօսք, հաստատ, զուարթ, իմաստ։

Ոյք մասնիկով. — Երեկ, սովոր, ծածուկ, հաս, հաւաք, ձանձիր։

և ըսին որ չափէն աւելի ստակ տուեր է։ Պրանքլին աս լսելով՝ երեսը կախեց և սկսաւ մտածել որ իր եղբայրներն ու քոյրերը իրաւունք ունէին։ Ուստի միտքը դրաւ որ ուրիշ անգամ բան մը ծախու չառնէ մինչեւ որ անոր գինը հասկնայ, միշտ յիշելով սուլիչը։

Երբոր մեծցաւ Պրանքլին, այս դէպքը չմոռցաւ և ամէն անգամ որ բան մը գնելու երթար՝ սուլիչը կը յիշէր և իր փափաքները կը զսպէր։ Երբոր բանի մը փափաքէր կամ բան մը գնէր, ինքն իրեն կ'ըսէր. «Չափէն աւելի ստակ չտանք սուլիչին»։

72. Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ ԱՐԴԱՐՆԵՐՈՒՆ ՇՈԳԻՆ

Վարդն անուշ հոտ մը ունի, փուշով պատած է. դաշտին շուշանն ալ հոտաւոր է, ու դժնիկներու մէջ կը բուսնի։

Գարունը զուարճալի է, բայց շուտով կ'անցնի. ամառն աղուոր օրեր ունի, ձմեռն ետեւէն կուգայ մոռցնել կուտայ։

Ծիրանի գօտին գոյնզգոյն կը փայլի, բայց մէկ քանի վայրկեան։

114. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Բ

(Ծարուհակութիւն)

Պան մասնիկով ածանցեցէ՛ք. — Հնոց, այգի, պարտէզ, ջորի, գինի, պահ, դուռ, էշ, ուղտ, կառք։ Յու մասնիկով. — Հարս, փեսայ, քահանայ, վարդապետ, մահ, տէր, բժիշկ։ Ուրդ մասնիկով. — Նուաղ, պարապ, արձակ, խորհ։

կեանքն ալ անուշ է, բայց մահը կը դառնացնէ :

Կայ երկիր մը, որուն վարդերը փուշ չունին, ծաղիկները գէշ խոտերու մէջ չեն բուսնիր. անոր գարունն անանց է, օրերը միշտ պայծառ : Հոն կ'աճի կեանքի ծառը՝ անթառամ ծաղիկներով : Հոն անթիւ անհամար հոգիներ Սստուածոյ աթոռին շուրջ հոգեւոր երգեր կ'երգեն. հրեշտակներն ոսկի քնար կը զարնեն. քերովբէները կրակէ թեւերով կը թռչին :

Այն երկիրն է արդարնեւորուն յաւիտենական բնակարանը. գէշ բան մը հոն չի կրնար մտնել :

Հոն ոչ ոք հիւանդութիւն և ցաւ կը քաշէ. ո՛չ ամառուան տաք կայ հոն, ո՛չ ձմեռուան ցուրտ. ամէնքն ալ զիրար կը սիրեն : Երբ մեր մէկ բարեկամը կամ ազգականը մեռնի և հողով ծածկուի, ա՛լ չենք տեսներ զինքը, բայց դարձեալ պիտի դառնանք զինքը երկինքին մէջ, ու այլ եւս պիտի չզատուինք. հոն միայն սուրբեր ու առաքելնի մարդիկ կը կենան :

115. Հ Ի Ս. Հ Ա. Ն Պ.

(Շարունակութիւն)

Այի՛ն մասնիկով ածանցեցէ՛ք. — Ծով, օդ, քաղաք, դաշտ, հիւսիս, հանք, թոք, լեարդ, նաւ, Աստուած, սէր, հող, ջիւղ, մկան, հասարակ, ժողովուրդ, ջուր, երկին, երկիր, դժոխք, մարդիկ, միտք, ոսկր :

Ան մասնիկով. — Ծոր, խած, խուժ, նիշ, շուրջ :
Ուն մասնիկով. — Ամբիտի, զուրկ, հոլով, թաւալ :

Իրաւ է որ երկրիս վրայ զԱստուած կ'օրհնենք ու կը սիրենք, բայց երկինքն ա՛լ աւելի ու կատարեալ կերպով պիտի սիրենք և օրհնենք : Հոն պիտի տեսնենք Յիսուս, որ մեզի համար երկինքէն իջաւ ու մեզի անոր ճամբան բացաւ : Պիտի տեսնենք Աստուած իր փառքին մէջ : Երկրիս վրայ չենք կրնար զինքը տեսնել, բայց կրնանք սիրել : Չենք կրնար երկիրս թողուլ, բայց պէտք է մտածենք զԱստուած :

Այս աշխարհիս մէջ անցաւոր ենք, անգամ մը որ անդին անցնինք՝ հոն պիտի բնակինք յաւիտեանս յաւիտենից :

73. ԳԵՂԶԸ ԵՒ ՈՒՌԵՆԻՆ

Գեղձի մը հունար բուսած էր թանձր ցանկապատի մը տակ : Խեղճ փոքրիկ տունկը՝ օդէ և լոյսէ զուրկ ըլլալով՝ դեռնին վրայ կը սողար և իր քով նեցուկ մը կը փնտռէր : «Ափս՜ս, կ'ըսէր, եթէ կարենայի քիչ մը բարձրանալ այս ցանկապատէն՝ որ զիս կը խեղդէ, պիտի տեսնէի արեւը :

116. Հ Ի Ս. Հ Ա. Ն Պ.

(Շարունակութիւն)

Ան մասնիկով ածանցեցէ՛ք. — Զախող, զուրկ, թշնամի, փրկել, աշխատիլ, խոստովանիլ, արշաւ :
Ուն մասնիկով. — Մանր, մաշել, քամել, արտասուել :

Սճան մասնիկով. — Ծառ, բոյր, այգի, Պարսիկ, Զին, Լեհ, անդ, Ռուս, Յոյն :

պիտի կրնայի ծաղկել:— Սպիտակ ու բարձր ճիւղերով ուռենի, կ'ուզե՞ս որ քեզի կրթընիմ:»

Ուռենին ծռեց դէպ ի երկիր՝ իր կակուղ ճիւղերէն մէկը: Գեղձը անոր կառչեցաւ, իր փոքրիկ տկար ցօղունն անոր փաթթեց: Յետոյ այն ճիւղն ելաւ մեծ ճիւղերուն՝ որպէս զի անոնց հետ հիւսէ պսակներ: Եւ ամբողջ ամառը տեսանք ուռենին՝ զարդարուած կապուտակ բոժոժիկներով, որոնք շնորհալի կերպով կախուած էին անոր ճիւղերէն: Հեռուէն կ'ըսուէր թէ այն ծաղիկներն իրեններն էին:

74. ՊԶՏԻԿ ՍՏԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՍԸ ՇԵՏԵԱՆՔԸ

Տղա՛ք, մտիկ ըրէք, ձեզի պատմութիւն մը պիտի պատմեմ, որ ցոյց պիտի տայ ձեզի՝ թէ պղտիկ ստախօսութիւն մը ի՞նչ սոսկալի հետեւանքներ կրնայ ունենալ:

117. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Պ

(Շարունակութիւն)

Անոր կամ ուր մասնիկով ամանցեցէ՛ք. — Զօր, նշան, ծոց, եղջիւր, աղեղն, դորձ, յօդ, նեարդ, զէնք, բեղմն, մանեակ, թեւ, բան, դաշն, մեղք, տուն:

Անէ մասնիկով. — Խոտ, հոտ, չա՛հ, ծաղիկ, ծառ, խունի, դալար, օգուտ, բուրումն, ինչք:

Ան մասնիկով. — Կառափն, ձեռն, քուն, գոյն, ականջ, լեզու, ծայր, մէջք, ունչ:

Այն դէպքը զոր պիտի պատմեմ, շատ տարիներ առաջ ձեզ նման փոքր տղու մը գլխուն եկած է:

Այդ տղան հիմա՛յ մեծցած է, և գրէթէ ծերացած, բայց երբէք չէ մոռցած աս եղելութիւնը և մոռնալիք ալ չունի մինչև որ մեռնի:

Յովհաննէսին ծնողքը (այս է տղուն անունը) որ մը զինքը մինակ թողած էին տունը իր դաստիարակութիւն հետ միասին, որ խեղճ և որբ աղջիկ մըն էր, և շատ ժամանակէ ի վեր իրենց տանը մէջ պաշտօն կը վարէր:

Յովհաննէս՝ որ մօրը խոստացած էր աւելի խելք կենա, իր բացակայութեան ատեն, անոր տեսեակը գացած խաղացած միջոցին՝ վառարանին վրայ ոսկի մը տեսաւ. անմիջապէս առաւ այդ դրամը և բոլորովին անհոգ և անփոյթ, առանց մտքէն գէլ բան մը անցընելու, կը զրօնուր անով՝ շարմացած անոր արտասովոր փայլին վրայ:

Անոր այդ փայլը աւելի լաւ տեսնելու համար, բաց պատուհանի մը առջեւ գնաց ու արեւին

118. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Պ

(Շարունակութիւն)

Եղե՛ն մասնիկով ամանցեցէ՛ք. — Արծաթ, պղինձ, բոց, լոյս, խոտ, հող, հուր, ձիւն, մաղ, միս, հոգի, ոսկի, նիւթ, ջուր, վէժ, քար, փռչի, կաւ, կտաւ, մի՞րդ, բանջար, ճարպ, ունդ, բոյս, երկաթ, ասպակի:

Եայ մասնիկով. — Սգամանդ, բեհեղ, փղոսկր, փայտ, դաճ, թուղթ, ոսկի, արծաթ, թիթեղ, թաւիչ:

ճառագայթներուն դէմ բռնեց զայն : Այս կերպով՝ ա՛յնչափ իր մատուրներուն մէջ դարձուց դրամը՝ որ վերջապէս ձեռքէն թռաւ և ինկաւ պարտէզին մէջ :

Յովհաննէս անմիջապէս սանդուղներէն վար վազելով՝ պարտէզ իջաւ և չորս կողմը փնտռեց , բայց չկրցաւ գտնել զայն , ինչու որ բարձր խոտերու մէջ ինկած ըլլալով չէր տեսնուէր :

Բողբոջին տխուր և յուսահատ ներս եկաւ : Բայց սրտին մէջ ձայն մը կարծես կ'ըսէր իրեն . « Յանցաւոր ես , ինչո՞ւ խաղացիր այդ ոսկիին հետ , լաւ գիտես թէ երբ ծնողքդ տեսնէին , չպիտի թողուն որ խաղաս անոր հետ » :

« Պահ , կ'ըսէր ինքնիրեն , մայրիկիս մտքէն բոլորովին ելած է , անիկայ չպիտի գիտնայ ոսկիին կորսուած ըլլալը , ես մէկուն բան մը չեմ ըսեր , ո՞վ պիտի գիտնայ » :

Երբ Յովհաննէսին մայրը տուն եկաւ , չիտակ

119. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

(Շարունակութիւն)

եղ մասնիկով ածանցեցէ՛ք . — Մազ , դօր , ոյժ , չուք , հիւթ , համ , դոյն , ինչք , ահ , մարմին , հանճար : Ենթի մասնիկով , — Խող , գառն , այծ , կուղ , ոչխար , առիւծ , սամոյր , գայլ , ձէթ , նուշ , նուռն , վարդ , սարդ , տանձ , թուղ , ընկոյզ , թութ , խնձոր , կնդուժ , ուլ , դեղձ , ծիրան , կաղնի :

ԾԱՆՈԹ. — Ծառերու անուններէն ոմանք փոխանակ ենք մասնիկին , պարզապէս ի մը կ'առնեն վերջերին :

վառարանին քով գնաց ու ըսաւ , « Յովհաննէս , մեր հոս չեղած պահուն , վառարանին քով խաղացած ատենդ , ոսկի դրամ մը տեսա՞ր » :

Պզտիկ տղան մէկէն ի մէկ կարմրեցաւ , ներսէն ձայն մը սապէս կ'ըսէր իրեն . « Յանցանքդ խոտովանէ՛ , պատմէ՛ եղածը , և պիտի ներեն քեզի » :

Երանի թէ՛ Յովհաննէս մտիկ ըրած ըլլալ այդ ձայնին : Բայց տղան գոցեց այս ձայնին դէմ եր սիրտը ու սուտ խօսեցաւ :

« Զէ՛ , մայր իմ , ըսաւ , ես բան մը չտեսայ հոգ » : Ետքը յանցանքը խեղճ դաստիարակուհիին վրայ ինկաւ : Կանչեցին զինքը և հարցուցին իրեն թէ ոսկին ո՞վ էր առած հոնկէ : Բայց հէգ աղջիկը « Ես չառի » ըսելով սկսաւ լալ :

Նորէն Յովհաննէսին հարցուցին : Այս անգամ քիչ մնաց որ պիտի խոստովանէր յանցանքը , բայց վախնալով որ պիտի պատժեն զինքը , դարձեալ սուտ խօսեցաւ և բոլորովին ուրացաւ : Ասոր վրայ խեղճ դաստիարակուհին իբր գող վաճառեցին տունէն :

120. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

(Շարունակութիւն)

Իկ կամ ուկ մասնիկով ածանցեցէ՛ք . — Գեր , գունտ , հաց , խուց , լիճ , մանուկ , մասն , նաւ , շուն , լեզու , անասուն , թռչուն , ծով , հայր , մայր , թոռ , բըլուր , թեւ , մեղմ , անոյշ , աղուոր , Աննա :

Ու՛ս մասնիկով . — Աւազ , թաւ , ջիղ , տիղմ , քար , ոսկր , օձ , մացառ , չամբ , ծարաւ , վէմ , վախ , ապառաժ , յորձանք , եղեգ , ժայռ , կոպիւճ :

Յովհաննէս գիշերները չէր կրնար քնանալ։ Իր միտքին առջեւէն չէր կրնար հեռացնել իր դաստիարակութիւնն յուսահատ և արտասուքով թրջած խեղճուկ դէմքը։ «Անիկա անմեղ է, կըսէր միտքին մէջէն, և իմ տեղս կը պատժուի. պէտք է որ խոստովանիմ յանցանքս։ Վաղը մօրս պիտի յայտնեմ ճշմարտութիւնը և պիտի խնդրեմ իրմէ որ չօգտոժէ զիս և իմ անմեղ դաստիարակութիւնս անիրաւ տեղը չվռնտէ։»

Բայց, աւա՛ղ, վաղը ա՛լ ժամանակը անցած էր և ամէն ինչ լմնցած։ Խեղճ աղջիկը՝ տեսնելով որ անիրաւ տեղը իբր գող կը դատապարտուէր, գլուխը առած գացած էր կէս գիշերին։ Գեղացիները հետեւեալ առտուն անոր մեռած մարմինը բերին։ Մութ գիշերին մէջ խեղճը գետը ինջալով խեղդուեր էր։

Անկէ ետքը Յովհաննէս պատմեց եղելութիւնը։ Բայց իր ծնողքը չծեծեցին զինքը, ինչու որ արդէն անոր խղճին խայթը և յուսահատութիւնը զինքը հիւանդացնելով անկողին ձգեցին։ Օրերով ամիսներով իր անկողին վրայ հիւանդ պառկած

121. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ

(Շարունակութիւն)

Ո՞՞ մասնիկով ածանցեցէ՛ք. — Կրակ, ժանդ, ծակ, ցեխ, քոս, նախանձ, մուր, բոր, ցաւ, նենդ, աղտ, ճարպ, միս, խոց, ոչիլ, անձուկ։

Ո՞ր մասնիկով. — Սալ, նաւ, ժառանգ, անց։

մնաց Յովհաննէս, և միշտ սոսկալի երազներու մէջ կը տեսնէր երիտասարդ դաստիարակութիւնն տըժգոյն դէմքը, որուն մահուանը պատճառ եղած էր ստախոսութեամբ մը։

Վերջապէս երկար ժամանակ յետոյ պզտիկ Յովհաննէս առողջացաւ իր հիւանդութենէն և միտքը դրաւ այլ ևս բնաւ սուտ չխօսիլ։

Այն սոսկալի օրէն ի վեր իր շրթունքները բնաւ չեն ստած։ Բայց անկէ վերջը երբեք գտած չէ իր առաջուան ուրախութիւնն ու զուարթութիւնը։ Եւ այսօր այնքան տարիներ յետոյ, իր ըրած անդարմանելի չարիքին յիշատակը դեռ ծանր բեռի մը պէս կը ճնշէ իր սրտին վրայ։

Տղա՛քս, եթէ փորձուիք ստեղծ, յանցանքնիդ ծածկելու ու պատիժէ խուսափելու համար, միտքերնիդ բերէ՛ք վերոյիշեալ պատմութիւնը, մտածեցէ՛ք թէ ամենափոքր ստախոսութիւն մը կրնայ մեծ և անդարմանելի վիշտի մը պատճառ ըլլալ։

122. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Պ

(Շարունակութիւն)

Ոց, անոց կամ արաւն մասնիկներով ածանցեցէ՛ք. — Հանգիստ, արուեստ, ծաղիկ, կրակ, մթերք, հիւր, հովանի, ձմեռ, ամառ, ամուր, աղքատ, ծեր, դարբին։

Ունի մասնիկով. — Դեպքան, ընկեր, աշակերտ, դաստիարակ, կոմս, պարկեշտ։

Ի՞նչ կամ ող մասնիկով. — Թարգման, յօրինել, հրաատարակել, սրբել, քտեղծել։

Գ. Մ-յ. Լէւ- Դ-բե-

75. Ս ՈՒ Ա Կ

Գարնան գեղեցիկ իրիկուն մը, տղայ մը ուսուցչին հետ անտառին եզերքը կը պտտէր: Յանկարծ սոսակի ձայն մը լսուեցաւ: «Ի՞նչ գեղեցիկ ներդաշնակութիւն, ըսաւ Պօղոս, երկար ժամանակ հիացմամբ մտիկ ընելէն ետքը, հետաքրքրութիւնս կը շարժի, ուսկի՞ց կուգայ այս ձայնը:»

«Զգուշացի՛ր, ըսաւ ուսուցիչը, սոխակը այնպէս վայրենի թուուն մըն է, որ մեր քիչ մը մօտենալը բաւական է խրտչեցնել զինքը ու երգը դադրեցնել:» «Բայց ինչո՞ւ համար, ըսաւ տղան. ինչո՞ւ այս թուունը, որ իր երգին գեղեցկութեամբը ուրիշները կը գերազանցէ, բուի պէս միայնութիւնը կը սիրէ: Ինչո՞ւ իր քաղցր ձայնը մեր բնակութիւններէն հեռու կը հնչեցնէ, մինչդեռ մեր պարտէզին փոքր ծառերն անգամ լեցուն են անհամ և ձանձրացուցիչ ճուռողումներ ունեցող թռչուններով:»

123. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Որո՞նք են լոյսի աղբիւրները:—2. Ի՞նչ է ցոլացումը:—3. Ի՞նչ է հայելին:—4. Ի՞նչ ըսել է բեկբեկում. օրինակ մը տուէ՛ք:—5. Ոսպնեակ ի՞նչ բանի կըսուի:—6. Լսէ՛ք թէ ի՞նչ ըսել է երկուռոյց ուսպնեակ, երկգոգ ուսպնեակ:—7. Տեսողութեան գործիքները որո՞նք են:—8. Ի՞նչ կը կոչուին այն մարդիկ որոնք հեռուն չեն տեսներ:—9. Ի՞նչ ըսել է լուսանկար:—10. Ի՞նչ տեսակ գործիքներ են խոշորացոյցը և մանրադիտակը:

«Այո՛, պատասխանեց ուսուցիչը, ասիկա մեզի կը սորվեցնէ թէ ճշմարիտ արժանիքը երկչոտ է և կը սիրէ առանձին կենալ, և զայն ունենալու համար պէտք է գիտնալ թէ ի՞նչ կերպով ձեռք բերելու է:»

76. ԱՂԱԽՆԻ ԵՒ ԿԱԶԱՂԱԿ

Կարկաչող Կաշաղակն
Ու համեստ Աղանեակն՝
Օր մը ելան ի միասին
Սիրամարդին հիւր դացին:
Լաւ ընդունեց Սիրամարդ
Հիւրերը՝ շատ մեծարեց,
Եւ դառնալնուն ժամանակ
Նորէն գալերնին խնդրեց:
Ճամբան՝ զմայլած Աղանին՝
Սիրամարդին վարմունքին,
«Ի՞նչ քաղցր, սիրուն
«Հիւրընկալութիւն»

124. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Պատասխանեցի՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ միջոցներով ջերմութիւն առաջ կրնանք բերել:—2. Ի՞նչ ըսել է լաւ հաղորդիչ, վատ հաղորդիչ (ջերմութեան նկատմամբ):—3. Ի՞նչ են ջերմութեան օգուտները:—4. Ի՞նչ է երկրին կեդրոնական ջերմութիւնը:—5. Ինչո՞ւ համար արեւը տարուան ամէն եղանակներուն մէջ միեւնոյն ջերմութիւնը չի տար:—6. Ի՞նչ է գոլորշիացումը:—7. Ի՞նչ է եռացումը:

Ըսաւ, «Ատոր կարծեմ հոգին
«Շատ նման է դըրսի տեղքին»

— Բայց դիտեցի՞ր դուն,

Հարցուց Կաշաղակ,

«Անոր ոտքերուն

«Խորթ արգելութիւն.

«Այն ի՛նչ սե, բարակ

«Ի՛նչ անախորժ ձայն,

«Ականջներս խըլացան»

«Ձէ՛, կրկնեց Աղաւնի .

«Ձտեսայ ես սոյն տեղ

«Ո՛չ մի բան խորթ՝ տգեղ .

«Անոր սիրտն է բարի

«Վայելուչ կերպարանք .

«Կեցցէ՛ Սիրամարգ»

Չարանենգ լեզուն

Գրտնեւ կ'աշխատի

— Նոյն իսկ լաւին մէջ, —

Եթէ ոչ չարութիւն

Գէթ վատ կողմ՝ կամ՝ էջ:

Այլ առաքինին

Հոգիովն արդար՝

Ծածկէ կամակար

Ինչպէս Աղաւնեակ,

Այլոց վրեպակ:

125. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալներուն մեջ եղած նմանութիւնները քուեցի՛ք.

1. Մանիշակը և համեստ մարդը: — 2. Գետ մը և
ժամանակը: — 3. Սիրամարգն և հպարտ մարդը: — 4.
Ձմեռն և ձերութիւնը: — 5. Պարտիկպանն և ուսուցիչը:

77. ԲՈՅՍԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Բոսերն անհամար օգուտներ ունին . ոմանք
անունդ կ'ըլլան մեզի, ինչպէս են արմտիքները,
ընդեղէնները, բանջարեղէնները, պտուղները և
ուսուող սուկերը. ոմանք մեր ծառայութեան մէջ
գտնուող ընտանի կենդանիներուն անունդ են,
ինչպէս դալարիք, արմտիքներէն ոմանք և հուն-
տեր. ոմանք սննդական նիւթեր և ըմպելիներ ար-
տադրելու համար են, ինչպէս խաղողէն՝ գինի,
գարիէն՝ գարեջուր, խնձորէն՝ խնձորօղի, տանձէն՝
տանձօղի, ճակնդեղէն և շաքարեղէգէն՝ շաքար,
և այլն. ոմանց հունտերէն կը հանուին իւղեր՝ ու-
տելու, վառելու և արհեստներու մէջ գործածե-
լու համար, ինչպէս են կանեփի, կտաւի, բամբա-
կի, շուշմայի, արեւածաղիկի իւղերը. ծառերը կու-
տան մեզի՝ գերան և ատաղձ՝ շինութեանց և ար-
հեստներու համար, նաեւ վառելու փայտ և փայ-
տածուխ. վերջապէս կան բոյսեր ալ որոնցմէ
կ'արտադրուին դեղեր, ներկեր, խէժեր և այլ
անթիւ կարեւոր նիւթեր:

126. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Քուեցի՛ք հետեւեալներուն մէջ եղած արքերու-
քիւնները.

1. Բարի որդին և չար որդին: — 2. Յորեկը և գի-
շերը: — 3. Ագահը և շուսիլը: — 4. Ժրաշան երկրագործը
և ծոյլ երկրագործը: — 5. Շունը և կատուն: — 6. Մա-
նուկը և ծերը: — 7. Տգէտը և գիտունը:

78. ՊԶՏԻԿ ԱՍՏՂԱԲԱՇԻՐ

Չորս կողմն անցած բաները մտադիր գիտե-
լով՝ մարդիկ շատ բաներ կը սորվին։ Շատ բաներ
միշտ տեսնելով՝ մեղի սովորական կ'երեւան և հե-
տաքրքրութիւն չեն շարժեր, բայց եթէ անոնց ինչ
ըլլալը բացատրել ուզենք՝ կը տեսնենք որ տգէտ
ենք։ Մարդ մը չի կրնար իրեն ամէն պէտք եղած
գիտելիքը դպրոցէն և գիրքերուն մէջէն սորվիլ.
պարտաւոր է որ ինքն ալ իր աչքովը քննէ, բաղ-
դատէ, դատէ և իրերու տեսակներն ու մարդիկը
ճանչէ։ Այսպէս գիտելով՝ շատ մարդիկ խելացի
եղած և շատ ճշմարիտ ու օգտակար բաներ գտած
են։ Օրինակներ պակաս չեն։

Պետրոս անուն տղայ մը կար. չորս տարեկան
էր։ Շատ անգամ աթոռի մը վրայ կ'ելլէր և վար-
դապետի պէս քարոյ կուտար. իր եղբայրներն ու
քոյրերը մտիկ կ'ընէին և երբեմն կը խնդային։
Երբ Պետրոս քիչ մը տարիքն առաւ, միտքն ուրիշ
բանի դարձուց։ Շատ կ'ախորժէր ցերեկը լեռնե-
րը, դաշտերն ու արեւը գիտել, իսկ գիշերը՝ լու-
սինն ու աստղերը։ Այս փափաքն օրէ օր աւել-
ցաւ։ Եօթը տարու էր միայն երբ շատ անգամ
անկողնէն դուրս կը ցատքէր և պատուհանն եր-
թալով՝ կը նայէր երկինքը, լուսինն ու մոլորակ-
ները որոնք կը դառնային։

127. Հ. Բ. Ա. Հ. Ա. Ն. Գ.

Ինչ բանի կրնաք նմանցնել.

1. Երկտասարդ մեռեալ մը։— 2. Պարկեշտ օրիորդ
մը։— 3. Կեանքը։— 4. Սիրուն մանկիկ մը։— 5. Ու-
սուցչի մը խօսքերը։— 7. Առաքինի երկտասարդ մը։

Իրիկուն մը պարտեղը կը պտտէր իրեն տա-
րեկից մէկ քանի տողոց ու աղջիկներու հետ։ Եր-
կինքին երեսը կը փայլէր լիալուսինն և թեթեամբ
պերը հովէն կը շարժէին։ Նոյն միջոցին տղաք սկը-
սան վիճաբանիլ թէ արդեօք լուսինը կը շարժի
թէ ոչ ամպերը։ Ամէնքն ըսին. «Անշուշտ ամպերն
թէ ոչ ամպերը միայն կը քալէ։» Բայց
անշարժ են և լուսինը միայն կը քալէ։» Բայց
Պետրոս այս կարծիքը չունէր։ Ան ըսաւ որ լուսնի
շարժումը որոշ էրեւար, հապա ամպերն են որ
շուտ շուտ կ'անցնին։ Ընկերներն ասոր չհաւտա-
ցին։ Այն ատեն Պետրոս զանոնք համոզելու հա-
մար հնարք մը մտածեց։ Մեծ ծառի մը տակ
կանչեց զանոնք և ըսաւ որ ճիւղերուն մէջէն լուս-
նին նային։ Յիրաւի տղաքը տեսան որ լուսինը ան-
շարժ կ'երեւար նոյն տեղերէն երբեք և ոտներուն
մէջտեղը, մինչդեռ ամպերը կը սահէին կ'անցնէին։
Այն ատեն ամէնքը ստիպուեցան ըսելու որ Պետ-
րոս իրաւունք ունի։ Այս տղան էր Պետրոս Գա-
ւառի որ մեծնալով երեւելի աստղաբաշխ մ'եղաւ։

128. Հ. Բ. Ա. Հ. Ա. Ն. Գ.

Հետեւեալ շրջաբանութեանց տեղ յատուկ բառերը դրեք։

1. Յրանալի մայրաքաղաքը։— 2. Մարդուն հաւա-
տարիւմ կենդանին։— 3. Կեանքի առաւօտը։— 4. Մար-
դոց նախահայրը։— 5. Կապոյտ կամարը։— 6. Լուսոյ
դոց արեւմտային վարձատրութիւնը։— 8.
Մեր վերջին բնակարանը։— 9. Գիշերուան ջահը։— 10.
Յաւիտեական քունը։— 11. Չար հրեշտակներու պետը։
ՕՐԻՆԱԿ.— Բարիք, եւայլն։

79. ԵՐԿՈՒ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

(Արաբական զրոյց)

Հին ատեն Երուսաղէմ հերկուած դաշտ մըն էր. գետինն այն մասն՝ ուր կը բարձրանայ այսօր տաճարը, սեպհականութիւն էր երկու եղբայրներու: Այս եղբայրներէն մէկը ամուսնացեալ էր և ունէր բազում զաւակներ, միւսը կ'ապրէր առանձին. ընկերութեամբ ի միասին կը մշակէին այն արտը զոր իրենց մօրմէն ժառանգած էին: Երբ հունձքի ժամանակն հասաւ, երկու եղբայրներ կապեցին իրենց որաներն, և երկու հաւասար դէզեր կազմելով թողուցին արտին մէջ:

Գիշերը, երկու եղբայրներէն այն՝ որ ամուսնացեալ չէր, լաւ խորհուրդ մը ունեցաւ: Բնաւ իւրովի. «Եղբայրս կին մը և զաւակներ ունի սրնոցանելու, արդար չէ որ իմ բաժինս իրենին չափ մեծ ըլլայ. օ՛ն երթանք իմ դէզէս առնենք քանի մը որաներ՝ աւելցնելու համար անորիններուն վրայ. չափտի նշմարէ նա այս բանը և այսպէս չափտի կրնայ մերժել:» Եւ ըրաւ ինչպէս որ մտածած էր:

129. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Պ.

Հետեւեալ թարգ թառերուն նշանակութիւնը տուի՛ք եւ ըսե՛ք թե ի՛նչ թառերե կազմուած են.

Գլխադիր, հակուղիղ, հակոտնեայ, բարեգործ, եռանկիւն, կանխատես, գրչակալ, դեմնափոր, քարայր, ներքնասնեակ, երկժանի, գանգրահեր, ուղղամիտ, կիսալուսին, փառասէր, լարախաղաց, միջնորմ:

Միւսնայն գիշերը միւս եղբայրը արթնցաւ և ըսաւ իր կնոջ. «Եղբայրս երիտասարդ է, նա կ'ապրի միայնակ և առանց ընկերուհիի. ոչ ոք ունի իրեն՝ օգնական ըլլալու համար իր աշխատութեան մէջ և սփուփելու զինքը իր խոնջութիւններէն, արդար չէ որ մենք հասարակաց արտէն նոյնքան որայ առնենք որքան ինք. ելլե՛նք, երթա՛նք և գաղտնաբար տանինք իր դէզին վրայ աւելցնել որաներուն մէկ մասը. չափտի նշմարէ նա վայրը և այսպէս չափտի մերժէ:» Եւ ըրին ինչպէս մտածած էին:

Հետեւեալ օրն, եղբայրներէն իւրաքանչիւրը արտը դնաց և շատ զարմացաւ տեսնելով որ երկու դէզերը դարձեալ նման էին. ո՛չ մէկն և ո՛չ միւսը չէին կարող ներքնապէս բացատրել այս հրաշալիքը: Նոյնպէս ըրին շատ գիշերներ շարունակ, բայց որովհետեւ անոնցմէ ամէն մէկը միւսնոյն թուով որաներ կը տանէր իր եղբոր դէզին, դէզերը կը մնային համահաւասար, մինչև որ գիշերը կը մնային համահաւասար, մինչև որ գիշերը

130. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Պ.

Հետեւեալ անուններէն մէկ մեկ բայ եւ մէկ մեկ ածական շինեցե՛ք.

Չարմանք. զմայլանք. փառասիրութիւն. քաղցրութիւն. ծերութիւն. սովորութիւն. զարհուրանք. խոնարհութիւն. փայլ. անէծք. դատապարտութիւն. ձանձրոյթ. զուարճութիւն. տաղտուկ. արդարութիւն. տխրութիւն. յարգանք. երկիւղ. ոյժ. սէր. նողկանք. խոնջանք. ճշգրութիւն:

չեր մը, երկուքն ալ գէտ կենալով՝ որպէս զի այդ գաղտնիքին պատճառը հասկնան, մէկմէկու պատահեցան, իւրաքանչիւրը իր գիրկին մէջ վերուցած այն որաները, զորս իրարու կը սահմանէին փոխադարձաբար:

Արդ, այն վայրն, ուր ա'յնքան բարի խորհուրդ մը ծագած էր միանգամայն և ա'յնքան յարատեւութեամբ՝ երկու մարդոց մտքին մէջ, անչուշտ Աստուծոյ հաճելի տեղ մըն էր, և մարդիկ օրհնեցին զայն և ընտրեցին չինելու համար հոն Աստուծոյ տուն մը:

80. ՀԱՍԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԱՌԱՋԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Եթէ ակնարկ մը նետես գլխէդ մինչև ոտքքէդ պատասպարող հագուստներուն վրայ, (նոյն իսկ եթէ աղքատի մը պէս ալ հագուած ըլլաս), պիտի տեսնես որ մշակը, մանողը, ոստայնանկը, ներկարարը, նաւավարը, մեքենագործը և ուրիշ բազմաթիւ արհեստաւորներ, հաղարումէկ դժուարին և գիտնական արհեստներ ի գործ դնելով և

131. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն. Գ.

Ի՞նչ կ'ընեն հետեւեալ գործիքներով.

Անկիւնաչափ. գրոց. անօսրաչափ. օդաչափ. պարունակ. հերիւն. պարզուտ. մաղ. հոսիչ. հեռադէտ. ցաքան. ընթացաչափ. ծուղակ. ուժաչափ. մամուլ. գայլիկոն. օդապարիկ. փքոց. շերեփ. ցնցուղ. երկանաքար. խթան:

բազում տարիներու ուսումնասիրութիւն ու փորձառութիւն ի կիր արկանելով՝ կատարելագործած են քու այդ համեստ զգեստներդ: Քու կօշիկիդ ամենափոքր գամն իսկ կը բովանդակէ իր մէջ երկաթին գիւտը, հանքերու շահագործումը, հանածոյին հալեցումը բարձր փուռերու մէջ, ձուլածոյին զտումը, թելահան գործիքին հրաշքները, դարբնոցի փքոցին շինութիւնը և գործաւորին շուտ ու հանճարեղ աշխատութիւնը: Հաղարաւոր սերունդներ աշխատած են այն ամենապարզ առարկային շինութեան համար, զոր ամենայետին գործաւորը չնչին գումարով մը կրնայ գնել այսօր:

Հասկցա՞ք հիմայ որ մեզմէ առաջ ապրող բոլոր մարդիկ, առաւել կամ նուազ մեր անանուն բարերարներն եղած են: Դուք պարտական էք անոնց զաւակներուն որ ձեզի ժամանակակից են: Բաւական չէ միայն անոնց չարիք չընել ձեր պարտքը հատուցանելու համար, այլ պէտք է որ դուք ալ բարիք մը ընէք, և թողո՞ք զայն ձեզմէ վերջիններուն, ինչպէս որ ձեր նախորդները ըրած և թողած են ձեզի:

132. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն. Գ.

Որո՞նք կ'ընեն սա գործողութիւնները.

Մաքլցիլ. կրթել. գգուել. թռչիլ. հեծեծել. ածիլ. տիրել. սեւցնել. կարմրիլ. բժշկել. քնանալ. դողալ. մաշիլ. խոնարհիլ. կրծել. թնդալ. սուլել. հնազանդիլ. հրամայել. հսկել:

ՕՐԻՆԱԿ. — Կասուն, կապիկը, արջը կը մագլցին:

81. ԳԻՒՂԻՆ ԴԱՐԲԻՆԸ

Շագանակի մը ծառին տակ լայն
Կ'երեւի դարբնոց գիւղին.
Դարբինը՝ զօրեղ մի մարդ է այն,
Հաստատապինդ ձեռքով ուժգին.
Իր բազուկները թխորակ՝
Երկաթ ձողի են նմանակ:

Մազեր գուլ, երկայն ու սև,
Դէմքն է դորշ արեւահար,
Ճակտէն հոսի քրտինքն ի հեւ,
Իր շահու դուռն է խոնարհ.
Անվախ նայի մարդու երես,
Զի ճանչեն զինք միշտ պարզերես:

Այդէն մինչ մութն յար եռանդուն՝
Իր փրփրներ տատանին.
Դիւրաւ լսուի մուրճի թնդիւնն
Որ միշտ կոփէ ծանր ուժգին,
Ինչպէս ժամհարն զարնէ արագ,
Իրիկնամուտ ժամուն զանգակ:

133. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն. Գ.

Տուե՛ք հիկոգ անուն

Մենդական բոյսի, հիւսելի բոյսի, իւղաւոր բոյսի,
գեղական բոյսի:

Եւ ըսե՛ք քեռո՞ւնք եմ այդ բոյսերուն արտադրութիւնները:

Տղաք ի դարձին դպրոցէն տուն,
Նային ուշով բաց դրան.
Սիրեն տեսնել այն բայ հրատուն,
Լսել փրփրն ահեղ ձայն,
Բռնել կայծերն թռչող հրային,
Զերդ տաշեղներ քշուած յարկին:

Կիրակի օր նա կ'երթայ մատուռ,
Մօտ իր տղոց սիրական.
Եւ քարոզին միշտ անձնատուր,
Միա զնէ նաև աղջկան
Որ կ'երգէ մէջ դպրաց դասուն,
Եւ հրճուի սիրան իր զուարթուն:

Թուի լսել ձայնն իր մօրկան,
Իբր երգող ի դրախտին.
Ի՞նչ փոյթ խորհիլ թէ իր դամբան
Ի՞նչպէս հանգչի սիրելին:
Սրբէ ձեռքովն հաստ, անկողար՝
Արտասուքն հոսող այտէն վար:

134. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն. Գ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

Ի՞նչ տեսա՛լ խաղեր գիտէք: — Ո՞ր խաղերը հրա-
հանգիչ են: — Ո՞ր տեսա՛լ խաղերը չլսասկար են: —
Տղաք ընդհանրապէս ի՞նչ տեսա՛լ բաներով զբօսնե-
լու են:

82. ՆԱՊԱՍՏԱԿՆԵՐԸ

Նապաստակներն առառաւելն եօթը կամ ութը տարի կ'ապրին : Իրենց կեանքին տեւողութիւնը, ինչպէս ուրիշ կենդանիներունը, իրենց մարմինն ամբողջական զարգացման ժամանակին համեմատական է : Անոնք գրէթէ մէկ տարուան ընթացքին մէջ կը ստանան իրենց բոլոր աճումը : Կեանքերնին առանձնութեան և լուութեան մէջ կ'անցընեն, և երբ զանոնք բռնելու կամ չարչարելու և կամ վիրաւորելու ըլլանք, այն ատեն միայն լսելի կ'ընեն իրենց ձայնը, որ սուր աղաղակ մը չէ, այլ բաւական զօրաւոր ձայն մը. գրէթէ նման մարդուն ձայնին : Իրենց սովորութենէն և բնաւորութենէն երեւցածին պէս վայրերն չեն, այլ քաղցր են և ընդունակ տեսակ մը կը թուութեան : Անոնք մինչև աստիճան մը կը վարժուին մեզի և անձնատուր կ'ըլլան մեր գգուանքին, բայց երբեք ընտանի կենդանիներ ըլլալու աստիճան չեն կրնար կըթուիլ, ինչու որ նոյն իսկ անոնք որ ձագ եղած ատեննին բռնուած և տան մէջ մեծցած են, երբ առիթը ներկայանայ, կը փախչին անմիջապէս :

135. ՀՐԱ. ՀԱՆՆՊ.

Հետեւեալ բառերը իկ, ալ կամ ուկ մասնիկներով նշագրուած ըրե՛ք.

Նաւ, գայլ, սայլ, կայծ, լիճ, հատ, որդի, հաւ, կատու, ցուպ, թռչուն, հորթ, ձագ, մանուկ, դուռ :

83. ՆԱԻ

Չուկերն ունին ի բնէ այնպիսի ձկ մը և անգամներ որ կարող կ'ըլլան ջուրի վրայ կենալ և ուղածնուն պէս շարժիլ : Մարդիկ ալ ծովուն վրայ ճամբորդելու համար շինեցին կոտեր, ալիակներ, մակոյկներ, նաւակներ և նաւեր, որոնց ձուկի ձեւ տուին, որ կկոցի կը նմանի, վասն զի, ինչպէս որ ջուհակին գործիքին թելերուն վրայ կը սահի կկոցը, նոյնպէս նաւերը ջուրի վրայ կը սահին, ճամբայ կը բանան : Թիւակներ շինելու համար ալ նաւաշէնները ձուկի լուղակն օրինակ առած են, և անոր պոչին նայելով դէպք շինած են, ինչու որ ձուկը՝ եթէ լուղակներ չունենար, պիտի չկրնար յառաջ երթալ, նոյնպէս ասորին անգին պիտի չկրնար դառնալ, եթէ չունենար պոչն որ ըստ հաճոյս աջ ու ձախ կը շարժէ :

Նաւերը քաղցնելու համար ուրիշ բաներ ալ կը գործածեն, ինչպէս չուան, թի, առագաստ, շոգի և պտուտակաւոր անիւ : Առագաստները լայն կտաւի կտորներ են՝ կայմերուն կցուած . հովէն

136. ՀՐԱ. ՀԱՆՆՊ.

Հետեւեալ բառերէն մէկ մէկ անդրադառնալ կազմեցե՛ք եւ տուե՛ք նշանակութիւնն.

Տունկ, մահ, թոն, ծամ, կաթ, խոփ, մարախ, թուխ, պատ, որս, ուլ, ծոյլ, թուփ, լերկ, հին, գոյ, ակներեւ, փուռ, կէս, դէս, խմել, խակ :

ՕՐԻՆԱԿ. — Տունկ — խոնկ. մահ — հաւ :

առաքաստները կ'ուռին, այնպէս որ նաւը առաջ
կը քշուի և ջուրին վրայ կը սահի:

Նաւերը կը ծփան օրօրուելով խեղճէն դէպ ի
առաջին, այսինքն ետեւէն ու առջեւէն, և անոր
կ'ըսեն եղեւեջ. նոյնպէս շարժում մը, ճօճում մը
կայ նաւուն աջակողմէն ճախակողմն, և ասոր
կ'ըսեն երեւում: Այս երկու շարժումներէն է որ
երբեմն մարդիկ ծովէն կը բռնուին, այսինքն՝ ի-
րենց սիրտը կը խառնուի և կը սկսին փոխել:

Նաւաստիները նաւուն սպասաւորներն են որ
նաւապետին հրամանով այլ և այլ նաւային գոր-
ծեր կ'ընեն: Նաւաղիղը նաւուն ճամբան ուղղող
մարդն է, իսկ նաւաստիներն նորահաս աշակերտ-
ներ են, որոնք օր մը նաւաստի ըլլալու կը պատ-
րաստուին:

Բաց ծովուն վրայ նաւը քալեցնելու համար,
այնպէս որ պէտք եղած տեղն երթայ, կողմնա-
ցոյց կը գործածեն: Մագնիսացած ասեղ մըն է
կողմնացոյցը որ շրջանակի մը առանցքին վրայ կը
կենայ և այս շրջանակը ժամերուն թիւերը նշա-
նակելու տեղ՝ երկրիս այլ և այլ կողմերը կը ցուց-
նէ: Մեր կիսագունդին վրայ այս ասեղին ծայրը
միշտ դէպ ի հիւսիսային թեւեռը կը դառնայ.
իսկ երբ միւս կիսագունդին վրայ գտնուի՝ ասեղը
չի դառնար:

112. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ մասնիկներով սխտող երկերկու բառ
գտնէ՛ք եւ տուէ՛ք նշանակութիւնները.

Հակ, գեր, արտ, բաց, բաղ, ենթ, համ, հոմ:

ՕՐԻՆԱԿ.— Հակոսնեայ, հակակշիռ, ևայլն:

84. ՇՈՒԱՅՏՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՐԱՅԻԿԸ

Ողորմեցէ՛ք, ողորմեցէ՛ք,
Տեսէ՛ք վիճակս խղճալի.
Կարեկցաբար հեգիս տուէք
Դանկ մը կամ մէկ պատառ հացի:

Երկու օր է չեմ ճաշակած
Կերակուրի, ա՛խ, մէկ փրշուր,
Քարերն ինձ բարձ էին եղած,
Ու անկողին՝ դեռինն ամուր:

Ո՛հ, ի՛նչ հարուստ էի, երբոր
Ծնողքէս սիրուած մանուկ մ'էի.
Սակայն, վա՛յ ինձ, մինչ մահուան օր
Ցաւ ու թախիծ իրենց տըլի:

Կ'անգոսնէի իրենց խնամ,
Սէրն ու խրատ, էի ես հետ.
Քրմացս էին ունայն, անհամ՝
Իմաստութիւն, ուսում, արուեստ:

Իմ բարք էին մեղկ ու թեթեւ,
Միշտ միտք ու սիրտ թափուր մնացին,

138. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Հետեւեալ մասնիկներով վերջացող երկերկու բառ
գտնէ՛ք եւ տուէ՛ք նշանակութիւնները.

Անք, ամ, ետ, էք, ինք, ին, իք, ոյթ, ուածք,
ուկ, ուք, ութիւն, ում, ունդ, ուստ, ուրդ, ան, եայ,
ինչ, նակ, ուն, պան, նոց, ստան, արան, իկ, ական:

ՕՐԻՆԱԿ.— Անք=Չարմանք, անցանք, եայլն:

Գ. Մ.-յ. Լեւ- Դ-Բե-

Ծնողքիս աղերսն էր ի դերեւ,
Եւ խուլ էի իրենց ցաւին:

Անոնք մեռան և ես՝ փոխան
Խնայեալու՝ շուայլ շուայտ
Եղայ լ'արդէն երբորդ ամրան
Տուն, ազարակ էին անյայտ:

Ու խոյս տուի, ինչպէս Կայէն,
Կը թափառիմ անթեւան.
Զիս մարդկութիւն դո՛ւրս իր մէջէն
Թըրքած է: Ո՛հ, ո՞վ ինձ նման...:

Արդ իմ բաժին քաղց ու զրկանք
Սիրո՛ւն մանկունք, ձեզ օրինակ. —
Զուառութիւն, ողբ, տառապանք
Են յիմարին շահն ու վաստակ:

85. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հեռու երկիրներ երթալը ճամբորդութիւն
Կըսուի, և ճամբորդութիւն կատարող մարդ մը՝
Ճամբորդ: Ճամբորդութեան նպատակն է վաճառականութիւն, և կամ պարզ պտոյտ մը զբօսան:

139. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Հսե՛ք եւ գրեցե՛ք.

1. Որո՞նք են նախադաս մասնիկները: — 2. Որո՞նք են յետադաս մասնիկները: — 3. Որո՞նք են այն նախադաս մասնիկները՝ որոնք ժխտական իմաստը կուտան բառին: — 4. Ի՞նչ ըսել է պարզ բառ: — 5. Ի՞նչ ըսել է բարդ բառ: — 6. Ի՞նչ ըսել է ածանցեալ բառ:

քի և հետաքրքրութեան համար. այս վերջին պարագային մէջ ճամբորդ մը զբօսաշրջիկ կը կոչուի:

Երկու տեսակ ճամբորդութիւն կայ, ցամաքային և ծովային: Յամաքային ճամբորդութիւնները կը կատարուին հետիոտն, ձիով, ուղտով, հեծեղանիով, կառքով, հանրակառքով կամ շոգեկառքով: Կարաւան կը կոչուի ճամբորդներու խումբ մը՝ որ ապահովութեան համար խմբովին կը ճամբորդեն հետիոտն, ձիերով, ուղտերով, սայլերով, և այլն: Ծովային ճամբորդութիւնները կը կատարուին տեսակ տեսակ նաւերով: Տեսակ մը ճամբորդութիւն ալ երեւակայած են մարդիկ, օդային ճամբորդութիւնը՝ որ կրնայ կատարուիլ միայն օդապարիկով. բայց այս դործը անկատարութիւններ ունենալուն համար գործածութիւնը սովորական դարձած չէ:

Կառախումբը խումբ մին է կառքերու (վահօն)՝ որոնք իրարու կապուած ըլլալով՝ միահաղոյն կը թաւալին երկու երկաթ ձողերու վրայէն, մաս-

140. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

Յասկացուցիչներուն տեղ յարմար ածականներ դրե՛ք.

Մարդու սիրտ, Զատիկի տօն, դրամի խօսք, դարնան ծաղիկ, աղու հարցում, ամառուան եղանակ, եկեղեցիի պաշտօնեայ, եպիսկոպոսի խօյր, ընտանիքի պատիւ, հօր տուն, մօր լեզու:

ՕՐԻՆԱԿ. — Մարդկային սիրտ:

նաւոր մեքենայի մը միջոցաւ՝ որ վայրաշարժ կը կոչուի։ Երկարուղի կ'ըսուի այն ճամբան՝ որ յատկացեալ է կառախմբի մը երթեւեկութեանց։ Կառախումբը ցամաքային ճամբորդութեանց մէջ ամէնէն արագ միջոցն է։

Օդաւարիկ կամ պարզօն ըսուածը պարապ գունտ մըն է՝ դիպակէ շինուած և ձգախէժով ջնարակեալ, որուն յատակէն կախուած է սնուակ մը՝ ուր պիտի նստի օդաչուն։ Այս գունտը կը լեցնեն օդէն աւելի թեթեւ նիւթով մը որ կրնայ ըլլալ ջրածին կամ լուսատու կաշի, այն ատեն օդը վեր կը մղէ օդապարիկը որ կը բարձրանայ մինչև տասն հազար և աւելի մէթը՝ ծովուն մակերեւոյթէն։ Գունտին դադաթը դռնակ մը կայ՝ զոր օդաչուն ուղած ժամանակ բանալով՝ պարունակեալ կազէն մաս մը կը պարպէ, որպէս զի ծանրանայ և գետին իջնէ։ Բայց եթէ իջնելէն վերջը ուղէ վերստին բարձրանալ, օդաչուն իր հետ առած աւազի պարկերէն մէկը կամ երկուքը դուրս թափելով՝ օդապարիկը կը թեթեւցնէ և այս կերպով վերստին կը բարձրանայ։

141. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Յիշեցե՛ք երեք անուն.

Բանաստեղծի, նշանաւոր նկարիչի, պատմագէտի, փիլիսոփայի, երաժիշտի, նաւահանգիստի, ծոցի, ջըրանցքի, կղզիի, պարանոցի, տօնի։

86. Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ը

Վաճառականութիւնը մարդիկ իրարու հետ կը կապէ. անով մարդիկ, կարծես, իրարու ձեռքէ կը բռնեն աշխարհիս մէկ ծայրէն միւսը։ Վաճառականն է որ հողագործին կը բերէ գործարանատիրոջ արտադրած կտաւը, գործարանատէրին բուրդը, բամպակը, կանեփը, և հողագործին ալ՝ հունտերը։

Վաճառականն է որ կը տանի քաղաքներու մէջ, նոյն իսկ գիւղերու խորերը, ծովեղբնրէն արտադրուած աղը, Հնդկաստանէն ելած համեմունքը, Ամերիկայի հարստութիւնները, անտառներուն փայտերը և հեռաւոր երկիրներու պտուղները։

Այսպէս՝ վաճառականը երկրիս զանազան հեռաւոր մասերը իրարու հետ հաղորդակցութեան կը դնէ։ Յաճախ խանութպանի մը պղտիկ խանութին մէջ կը գտնուին երկրիս ամէն կողմերուն արտադրութիւնները, ինչպէս՝ Հնդկաստանի պղղպեղը և լեզակը, Ամերիկայի բամպակը, Մօքայի

142. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Հետեւեալ յատկացուցիչները անականի վերածեցե՛ք եւ մեյմեկ յարմար գոյական յատկացուցե՛ք անոնց.

Դիշերուան, մարգու, մահուան, ձմեռուան, դիտունի, տղու, վայրենիի, սատանայի, աշխարհի, հիւանդի, յիմարի, աղքատի, հարսնիքի, հոգիի, դէմքի, ձեռքի, տան, նաւու, դաշտի, սուրբի, հովիւի։
ՕՐԻՆԱԿ. — Դիշերային պոյս, մարդկային սկարութիւն։

խահուէն, և այլն. այնպէս որ այդ պղտիկ խանութը լեցնելու համար պէտք եղած է որ ասագին նաւեր մեծածաւալ ծովերէն անցնին և երկրի մէկ ծալէն միւսը մարդիկ շարժման մէջ ըլլան:

Ուրեմն օգտակար և լաւ գործ է վաճառականութիւնը, և ինչ որ մարդոց օգտակար է, բարի և պատուաւոր ալ է:

Վաճառականը պէտք է ըլլայ ուղղամիտ և անկեղծ, առանց որու ան խաբեբայ մըն է որ կը ջանայ թակարդներ լարել՝ տգէտներու ձեռքէն ստակ կորզելու համար:

Երբ վաճառական մը կ'ըսէ գնողին. «Ահա՛ լաւ ապրանք մը»՝ դիտնալով հանդերձ թէ ան գէշ է, գողութիւն ըրած կ'ըլլայ: Երբ հնարք մը կամ դաղանի միջոց մը կը գործէ գէշ բանի մը թերութիւնները ծածկելու համար, դարձեալ գողութիւն է ըրածը:

Գողցած կը համարուի այն՝ որ ուրիշներուն տգիտութենէն օգուտ քաղելով, վաճառք մը իր կական արժէքէն խիստ շատ աւելի գինով կը ծախէ:

143. Հ Ի Ս. Հ Ս. Ն. Գ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ ըսել է գեղարուեստ. քանի մը գեղարուեստի անուն տուէք: — 2. Ի՞նչ կը կոչուի հնութիւններու հաւաքածոյ՝ մը պարունակող մեծ շէնքը: — 3. Ի՞նչ ըսել է հնութիւն: — 4. Հնութիւններ փնտռող մարդուն ի՞նչ կ'ըսեն: — 5. Ի՞նչ ըսել է կենդանաբանական պարտէզ:

Երբ վաճառականի մը խանութը մտնեմ, կը կարծեմ որ կը գտնուիմ օրինաւոր և ուղղամիտ մարդու մը քով, որը միայն արդար և իրաւացի շահ մը կը փնտռէ իր աշխատութեան փոխարէն, և ոչ թէ խաբեբայի մը մօտ, որ ինծի դէմ թակարդ պիտի լարէ քսակս գողնալու համար:

87. Խ Ի Ղ Ճ Ի Ք Ն Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Պրանքին իր երիտասարդութեանը ատեն բաւական գէշ ունակութիւններ ունենալու հակամէտ էր: Սակայն, իր վրայ հսկելուն և իշխելուն շնորհիւ, շատ առաքինի և իմաստուն մարդ մը եղաւ: Գիտէր թէ ինչպէս կարելոր է ամէն օր գործերու մասին խղճի քննութիւն ընել: — «Ի՞նչ կ'ընէ վաճառականը՝ որ կուզէ հարստանալ, կ'ըսէր: — Ճիշդ հաշիւ կը բռնէ իր ելք ու մուտքին:» Ի՞նչ պէտք է ընէ մարդ մը որ կ'ուզէ աւելի կատար-

144. Հ Ի Ս. Հ Ս. Ն. Գ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ինչո՞ւ համար երկաթագործը՝ երկաթը ծեծելէ առաջ՝ կը տաքցնէ զայն: — 2. Ինչո՞ւ համար պղինձէ ամանները կ'անաղեն: — 3. Անձրեւները ամպերէն առաջ կուգան և ամպերն ալ ծովուն աղի ջուրէն. ինչո՞ւ համար, ուրեմն, անձրեւի ջուրն աղի չէ: — 4. Ծիածանը ի՞նչ բանէ կը գոյնանայ: — 5. Ի՞նչ է փոթորիկը: — 6. Փոթորիկի ատեն ծառի տակ կենալը խոհեմութիւն է:

եալ ըլլալ: Պէտք է որ ամէն առտու և ամէն իրիկուն ուսումնասիրէ իր հոգեկան վիճակը, ինքն-իրեն հարցնէ թէ ի՞նչ բանի մէջ լաւագոյն եղած է:

Իր խղճի այս օրական քննութեան մէջ աւելի յաջողելու համար, Ֆրանքլին մտածեց պզտիկ տետրակ մը ունենալ ուր ամէն օր սև գիծով կը նշանակէր իր գործած ամէն մէկ յանցանքը, այն բարոյական սկզբունքին դիմաց՝ որու մասին թերացած էր:

Այսպէս յաջողեցաւ իր թերութիւններէն ազատիլ: Իր թերութիւնները ուղղելու լաւագոյն միջոցն է անոնց հետ մի առ մի կռուիլ:

88. ԽՈՆԱՐՀԸ ԵՒ ՀՊԱՐՏԸ

Խոնարհը իր գիտութեան, խոհեմութեան, յաջողութեան և ուրիշ յատկութեանց վրայ չի պարծիր, ու՝ երբ ուրիշները կը գովեն զինքը՝ բնաւ չի մեծամտիր, այլ իր պակասութիւնները միտքը

145. ՀՐԱ. ՀԱՆԳ.

Հետեւեալ անուններն ու ածականները վերել դրուած մասնիկներով ածանցեցէ՛ք.

(աբար)	(ապիս)	(օրհն)	(ակի)
եղբայր	հաստատ	դուարթ	յանկարծ
հայր	զօրեղ	կոյր	յաճախ
ընկեր	կարող	առատ	չեշտ
մտերիմ	քաջ	թեթեւ	ուղիղ
յիմար	մեծ	անկեղծ	թեթեւ
ծածուկ	յայտնի	լուրջ	կողմ
աէր	ճշմարիտ	վեհ	չեղ
բարեկամ	վայելուչ	անգութ	ուժգին

բերելով՝ ինքզինքը անարժան կը համարի այն գովեստին. իսկ հպարտը իր միտքին մէջ ինքզինքը գովութեան արժանի կը նկատէ և ուրիշները անարգ ու նուաստ կը համարի: Խոնարհը երբ դժուար գործի մը ձեռք զարնելու ըլլայ, իմաստուն և փորձառու մարդոց խորհուրդ կը հարցնէ և ուրիշէ խրատ առնել ամթ չի՝ նկատեր. իսկ հպարտը այնպէս կը կարծէ թէ իրմէ աւելի խելացի մարդ չի գտնուիր աշխարհի վրայ. ուստի մէկուն հետ խորհրդակցութիւն չ'ընէր: Խոնարհը ինքզինքը պակասաւոր կը ճանչնայ, և իր բարքն ու վարքը օր ըստ օրէ կը շտկէ, իսկ հպարտը իր պակասութիւնները բնաւ չի տեսնար: Իր մոլորութիւնները սովորութիւն կը դառնան և ինք միշտ խակ և անուղղայ կը մնայ: Խոնարհը, եթէ պատիւի արժանի բան մը ընէ, չի նայիր որ հասարակութիւնը զինքը պատուէ: Իսկ հպարտը, թէև հանրութեան օգուտ մը չընէ, միշտ իր անձին համար պատիւ ու մեծարանք կը խնդրէ:

Բայց ո՛րչափ հպարտը պատուուիլ կ'ուզէ, պատիւն ալ ա՛նքան հեռու կը փախչի իրմէ: Իսկ խոնարհը ո՛րչափ որ պատիւ չի փնտռեր, ա՛յնքան աւելի պատիւ կը գտնէ:

146. ՀՐԱ. ՀԱՆԳ.

Հետեւեալ խօսքերը ամբողջացուցէ՛ք շեղագիր բառերը յեղաշրջելով.

1. Ազահը չէ որ կը տիրէ իր ոսկիին, այլ...: —
2. Պարտինք ունէր ապրելու համար, և ոչ թէ...: —
3. Ատուած կը բարձրացնէ այն որ կը խոնարհի և...: —
4. Մարդ կրնայ մեծիկ ընէր առանց շեղու ինչպէս որ կրնայ...: —
5. Եթէ դուն խանութք աղէկ պահես...: —

անոնք խաբերաներ են. և ստակ առնելու համար երկդիմի և անորոշ խօսքեր կ'ըսեն ու միամիտները կը խաբեն:

90. ՃԱՆՃԱՀԱԻ

Ահաւասիկ կենդանի էակներուն ամէնէն վաշտաճելու և ամէնէն աւելի վառ գոյն ունեցողը: Արուեստով յղկուած քարեր ու մետաղներ՝ բնութեան այդ գոհարին հետ չեն բաղդատուիր: Թրուչուններուն մէջ մեծութեան վերին աստիճանին վրայ զայն դրած է բնութիւնը: Իր գլուխ գործոցն է այդ փոքրիկ ճանճահաւը. թռչուններուն տրւած ձիւքերու ամբողջութեամբ լեցուցած է զայն, թեթեւութիւն, արագութիւն, փութկոտութիւն, չնորհ և ճոխ զարգարանք, ամէն ինչ կը վերաբերի այդ փոքրիկ սիրեցեալին: Զարուստ, կարկեհան, տպազիւն կը լողան անոր զգեստներուն վրայ: Երբեք չաղտեղեր զանոնք երկրի փոշիով, և իր օդային կեանքին մէջ հազիւ երբեմն կը տեսնուի դաւարիքի դպիւր. միշտ օդի մէջ է, ծաղիկէ ծաղիկ թռչելով. անոնց թարմութիւնը ունի, ինչպէս ունի անոնց փայլը. կ'ապրի անոնց նեկտարով և միայն այն կլիմաներուն մէջ, ուր ծաղիկներ անդադար իրարու կը յաջորդեն:

149. ՀՐԱՀԱՆԳ

Ի՞նչ ըսեցի ե.

Բութ, ստորակէտ, միջակէտ, վերջակէտ, կախման կէտ, փակագիծ, չակերտ, անշատման գիծ: Բսե՛ք համառօսիւ անոնց գործածութեան եղանակները: (Տե՛ս Տարրական Բերականոնքիւն, էջ 48)

91. ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Ասեղը մեծ դեր կը կատարէ կնոջ կեանքին մէջ, գրէթէ անոր սեփական տարրն է: Ասեղին չնորհիւ՝ աղքատ աղջիկ մը, գործաւորուհի մը կըրնայ պատուաւոր ապրուստ հայթայթել, և տանտիկին մը կարելոր խնայողութիւններ ընել: Հաբուստ կամ իշխանազուն տիկիններու և օրիորդաներու համար ալ քաղցր զբաղում մըն է ասեղը. ոչ միայն դատարկակեցութեան ձանձրոյթէն կ'ազատէ զանոնք, այլ և առիթ կ'ընծայէ անոնց՝ իրենց ձեռքի վաստակով աղքատներ մխիթարելու: Ասեղը ամէն ժամանակ, կիներու զլսաւոր զբաղումը եղած է: Հին ժամանակ Յոյն և Հռոմ մայեցի տիկինները իրենց հագուստները իրենք կը կարէին. նոյնպէս իրենց ամուսինին ու զաւակներուն հանդերձները: Մեծն Ալեքսանդր պարծանքով ցոյց կուտար իր հանդերձները, զորս իր քոյրերը կը կարէին: Օգոստոս կայսրը իր կնոջ և աղջիկներուն կարած հանդերձները միայն կը հագնէր: Մարի Անթուանէթ իր զգեստները ինք

150. ՀՐԱՀԱՆԳ

1. Պատմեցէ՛ք թէ ինչպէս չերամբն հունար մետաքս կ'ըլլայ: — 2. Ինչ կ'ըսեն չերամ պահելուն և մածցնելուն: — 3. Մեր երկրին մէջ ընդհանրապէս ո՞ր քաղաքներու բնակիչները կը զբաղին այս գործով: — 4. Ինչ կ'ընեն մեր երկրին մէջ արտադրուած մետաքսը:

կը կարկտէր, և ո՞րչափ կ'օրհնէր ինքընեքը, որ աղջիկնութեան ժամանակ չէր արհամարհած ամեղնագործական աշխատութիւնները:

92. ՏԻԵՁԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տիեզերագրութիւնը կը խօսի տիեզերքի մէջ գտնուող մեծագոյն մարմիններուն վրայ, որոնք են՝ Արեւը, Լուսինը, Աստղերն ու Երկիրը որ տիեզերքի կեդրոնը բռնած է մեզի համար:

Ելկիրը, որուն վրայ կ'ապրինք, գնտաձեւ է. երկրին պէս գնտաձեւ են նաեւ արեւը, լուսինը ու երկիրքի միւս մարմինները:

Երկիրքի բոլոր այս մեծ դուռները ազդեցութիւններ ունին երկրի վրայ: Արեւը կը լուսաւորէ մեր ցորեկները և երկիրը տաքցնելով՝ կը ձեւաջընէ կլիմաները. լուսինը կը լուսաւորէ մեր գիշերները. ամէնքն ալ մէկ մէկ կերպով կը չափեն ժամանակը:

Տիեզերագրութեան մէջ կը խօսուի թէ երկնային մարմինները Երկրի վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն կ'ընեն:

151. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ է անուն կամ դոյական ըստածը: — 2. Անունը քանի՞ տեսակ է: — 3. Ածականը ի՞նչ է. քանի՞ տեսակ ածական կայ: — 4. Հոլովը ի՞նչ է և քանի՞: — 5. Յօղը ի՞նչ պաշտօն ունի: — 6. Քանի՞ տեսակ ըայ կայ: — 7. Ենթակայ որո՞ւ կ'ըսուի:

Երկնային մարմիններուն ընդարձակ գիտութիւնը Աստղագիտութիւնը կը կոչուի, ու այդ գիտութեամբ զբաղող գիտունները կը կոչուին աստղագէտ: Տիեզերագրութիւնը աստղագիտութեան համառօտ մէկ մասն է:

Տիեզերագրութեան դասին մէջ ալ կը դործածուին աստղագիտական շատ մը գործիքները. ասոնց ամէնէն գլխաւորներն են աստղագիտական դիտակն ու հեռադէտները: Այս երկուքը կը գործածուին հեռաւոր գունտերը մեծ ու աւելի մօտ տեմներու և անոնց բնութիւնը ուսանելու համար:

Դիտարան կը կոչուին այն հաստատութիւնները՝ ուր աստղագէտներ զանազան գործիքներով երկնային և դեռ ուրիշ տեսակ զննութիւններ կը կատարեն գիշեր ցորեկ անընդհատ: Ամէն երկրի մէջ մեծ ու փոքր դիտարաններ կան: Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ Կայսերական Դիտարանը կը գտնուի Բերա մասնաւոր շէնքի մէջ:

152. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ.

Պատասխանեցե՛ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Մարդկային կիսնքի զանազան հասակները ո՞րոնք են: — 2. Որոնք են մարդոց անհրաժեշտ պէտքերը: — 3. Անհրաժեշտ չեղող պէտքեր ալ ունի՞ն մարդիկ: — 4. Որոնք են մարդկային գլխաւոր ցեղերը: — 5. Քանի՞ ժողովուրդ գիտէք. անոնց իւրաքանչիւրը ի՞նչ լեզու կը խօսի: — 6. Քանի՞ տեսակ կրօնք գիտէք: — 7. Մարդոց հետգնտէ ազնուամաղուն և զարգանալուն ի՞նչ կ'ըսուի:

93. ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՐԶԱՆՔ

Մարմինն մկանները գործածուելով կ'աճին ու կը զօրանան, ուրեմն զանոնք առողջ վիճակի մէջ պահելու համար կրթութիւն և մարզանք պէտք են: Մարմնային մարզանքը արիւնին շրջանը կը դիւրացնէ և արդէն թոքերուն ու մորթին ալ օգտակար են. ջիղերը կը զօրացնեն, ախորժակ կը բանան և մարտողութեան կ'օգնեն:

Ամէն մարդ կարող է իրեն յարմար մարմնական կրթութիւն մը գտնել: Փալել, վազել, լողալ, այլևայլ խաղեր խաղալ, ձիավարել, և այլն՝ շատ օգտակար խաղեր են: Բայց աւելի օգտակար է կանոնաւոր մարմնամարզը:

Մարմինը՝ ինչպէս մարզանքի՝ նոյնպէս հանգիստի կարօտ է, թէև սիրտն ու թոքերը միշտ շարժման մէջ են: Բուն հանգիստը քունն է. որչափ որ արթուն եղած ատեննիս ալ մեր մկանները կրնան հանգչիլ, բայց որովհետև ուղեղն ու ջիղերը՝ երբոր արթուն ենք՝ կը գործեն, պարտաւոր ենք քնանալ որպէս զի անոնք ալ հանգչին:

153. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Պատասխանեցի՜ք հետեւեալ հարցումներուն.

1. Ի՞նչ է նախադասութիւնը: — 2. Ի՞նչ ըսել է յատկացուցիչ ու յատկացեալ: — 3. Մակրայ որո՞ւ կ'ըսուի և քանի՞ տեսակ է: — 4. Շաղկապը ի՞նչ է: — 5. Ի՞նչ է յետադրութիւնը: — 6. Ի՞նչ է ձայնարկութիւնը:

Մարդ սովորաբար պէտք ունի քսանընդհար ժամուան մէջ ութը ժամ քնանալու: Անոնք՝ որ քիչ աշխատանք ու քիչ հոգ ունին, կրնան աւելի քիչ քնանալ. բայց առհասարակ աւելի քնասէր են: Ընդհակառակը անոնք՝ որ ցորեկը միտքով աւելի կ'աշխատին և գիշերը աւելի շատ քնանալու պէտք ունին, ստէպ աւելի քիչ կը քնանան. այս կարգի մարդիկ երկայնակեաց չեն ըլլար: Հասուն մարդէն աւելի՝ պատանի մը պէտք ունի քնանալու. իսկ մանուկ մը պէտք է օրուան կէսը քունով անցընէ, վասն զի քունը կը սնուցանէ տղաքը:

Շատ քունը մեղ ծոյլ կ'ընէ, որովհետև անմարդութենէ դանդաղութիւն կ'ունենանք և մեր մկանները իւր կը կապեն. բայց աւելի ֆլաստալար է քիչ քունը: Պէտք է միշտ չափ մը պահել թէ՛ կրթութեան և թէ՛ հանգստի ժամերու մէջ:

94. Է Շ Ը

Էշը բնութեամբ այնքան խոնարհ, համբերող և հանդարտ է, որքան ձին կրակոտ և բուռն է: Ան յամառութեամբ և թերեւս ալ քաջութեամբ կը համբերէ իրեն տրուած հարուածներուն և չարչարանքին, անիկա շատ ժուժկալ է իրեն տրուած սնունդին թէ՛ որակին և թէ՛ քանակին նկատմամբ. կրնայ գոհանալ ամէնէն կարծր և

154. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Գրեցի՜ք քանի մը ժողովրդական առածներ:

Գ. Մ-ր. Լեւոն Դոմէր

անախորժ խոտերով զորս ձին և ուրիշ կենդանի-
ներ արհամարհելով իրեն կը թողուն, բայց շուրի
մասին շատ փափկաճաշակ է. պէտք է որ խմած
ջուրը խիստ յստակ ըլլայ, և միմիայն իր գիտ-
ցած առուններէն կը խմէ: Խմելու մասին ալ ժուժ-
կալ է ան. երբ շուր խմէ, ցռուկը ամբողջու-
թեամբ շուրին մէջ չի խոթեր, որովհետեւ, կ'ը-
սեն թէ՝ հոն իր ականջներուն շուքը տեսնելով
կ'երկնչի:

Որովհետեւ էջը, ձիուն պէս, քերելու ձանձ-
րոյթը չեն առներ, յաճախ կը գլտորի խոտերուն
մէջ, առանց հոգ ընելու վրան գտնուած բուխն
համար: Ամէն անգամ որ կարենայ, կը պառկի
գետնին վրայ գլտորելու համար, և այսպէսով
կարծես իր տիրոջ հասկցնել կ'ուզէ թէ պէտք ե-
ղածին չափ խնամք չի տանիր իրեն:

Ձիուն պէս ցետի և շուրի մէջ չի տապալակիր,
նոյն իսկ կը վախնայ իր ոտքերը թըջելու. ցետոտ
տեղերէ չ'ուզեր երբեք անցնիլ: Այս պատճառաւ
անոր սրունքները ձիուն սրունքներէն աւելի չոր և
մաքուր են: Էջը կըթութեան ընդունակ է. քա-
նինէր տեսարաններու վրայ հետաքրքրութեամբ
գիտուած են ամէնէն:

155. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

(Շարադրութիւն)

Դրեցէ՛ք շարադրութեան ձեւով թէ ինչո՞ւ համար
պէտք է որ ամէն մարդ աշխատի, թէ ի՞նչ օգուտներ
կը ծագի աշխատութենէն, և թէ ի՞նչ կ'ըլլայ անդոր-
ծութեան հետեւանքը:

9. Մ Ա Ք Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Առողջութեան գլխաւոր մէկ պայմանն ալ
մաքրութիւնն է, այսինքն մարմինին մարթը միշտ
մաքուր և թարմ պահելն է. ինչպէս մեր ներքին
գործարանները, նոյնպէս ալ մարթը իր յատուկ
գործն ունի, և այդ գործը չի կրնար կատարել
եթէ աղտոտ մնայ:

Մորթին միջոցաւ դուրս կ'ելեն արիւնին աղ-
տոտ մասերը: Այս է պատճառը որ մեր մարմինին
վրայ երկու երեք միլիոն մանր խողովակներ կան,
որ ծակտիք կ'ըստին, և որոնցմէ քրտինքով դուրս
կը թափէ արիւնը իր աւելորդ նիւթերը: Այս
ծակտիքը մարմինին բարեխառնութիւնը կը կանո-
նաւորեն: Երբոր մարմինը տաքնայ՝ յոգնեցէն կամ
կրակէն, այն ատեն կը քրտնի և քրտինքը ծակ-
տիքներէն դուրս ելլելով կը զովանայ:

Ասկէ զատ մարթը փափուկ և կակուղ կը
մնա. իւղային նիւթով մը, որ մանր խղիկներու
պէս մարթին երեսը կը սրսկի:

156. Հ Բ Ա Հ Ա Ն Գ

(Շարադրութիւն)

Նկարագրեցէ՛ք ձեր բնական քաղաքը կամ գիւղը,
ըսէ՛ք թէ ի՞նչ նշանաւոր տեղեր և շէնքեր կան հոն.
Ի՞նչ են անոր բնական և արուեստական արտադրու-
թիւնները. որո՞նք են բնակիչները և ինչո՞վ կը ղեղավի-
նը հանրապէս:

Արդ՝ թէ որ ծակտիքն ու իւղոտ խղիկները աղտոտութեամբ գոցուին, իրենց պաշտօնը չեն կրնար կատարել: Այն ատեն կա՛մ մարթը պիտի հիւանդանայ կա՛մ արիւնը պիտի խանգարի իր աղտոտ մասերը դուրս հանել չկրնալով, և կա՛մ կարելի է որ ուրիշ գործարան մը (զորօրինակ երկկամուկը) մորթին պաշտօնն ալ կը կատարէ իր պաշտօնէն զատ և այն ատեն կրնայ ծանր հիւանդութիւն պատահիլ:

Ուրեմն մարթը լուալը առողջութեան համար անհրաժեշտ է: Պէտք է ամէն օր ջուրով լուալ սարմինը կամ գէթ թաց սպունգով չփել զայն: Դէմքն ու ձեռքերը, որ միշտ բաց են, օրը երեք չորս անգամ լուալ պէտք է:

Ծովու բաղնիքը ամէնէն առողջարար լուացումն է, քանի որ ուրիշ օգուտներու հետ թարմ օդ ծծելու և կրթութիւն ընելու գրգիռ կ'ըլլայ: Ճաշէն դո՛նէ երկու ժամ ետքը բաղնիք մտնել պէտք է: Պաշ օդին պէտք չէ ծովու բաղնիք մտնել կամ երկար ատեն մնալ ջուրին մէջ:

157. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն. Գ.

Ոգ եւ ամ վերջաւորեալ դերքայներով կազմուած խօսքերը վարի օրինակին պէս յարաբերականով միջանկեալ նախադասութիւն ըրե՛ք:

Այս գիրքը քեզի տուող տղան իմ ընկերս է: — Կե-
րած պտուղդ խաղ է: Մ՛հնողներն ու եղողները կը
տեսնէի: — Բեզմէ խնորոյին տուր: — Ձեր գրած նա-
մակը ստացայ: — Աշխատող և խնայող մարդը հարուստ
կ'ըլլայ: — Ինծի ընծայած հազուստդ այսօր հազայ: —
Կորսուած տղան զանուեցաւ:

ՕՐԻՆԱԿ. — Այն տղան որ օր օր զգիրքը քեզի տուաւ,
իմ ընկերս է:

96. Ե Ձ Ը

Եղը մարդուս համար ձիէն և էշէն աւելի
օգտակար է: Մեզի կը ծառայէ և միանգամայն
կը սնուցանէ: Ասոր վրայ կը դառնան դաշտին
բոլոր աշխատութիւնները: Ագարակին ամէնէն
պիտանի գործաւորն է, գիւղական տան նեցուկը,
երկրագործութեան բովանդակ ոյժն է ան: Ատե-
նով մարդոց բոլոր հարստութիւնն էր, և այսօր
իսկ երկրագործներու ճոխութեան հիմն է:

Եղը էշուն և ձիուն չափ յարմար չէ բեռ
կրելու, կռնակին և մէջքին ձեւէն յայտնի է:
Բայց պարանոցին հաստութիւնը և ուսերուն լայնքը
ըստ բաւականի կը ցուցնեն թէ ան յարմար է
լուծ կրելու և քաշելու: Կարծես այս գործին հա-
մար յատկապէս ստեղծուած է իր մարմինին զան-
գուածը. չարժուաի դանդաղութիւնը, սրունքնե-
րուն քիչ բարձրութիւնը, ամէն ինչ, մինչև իսկ
իր հանգարտութիւնն ու տոկունութիւնը, կարծես,
կը նպաստեն արտերու մշակութեան յարմար և
ամէնէն աւելի կարող ընելու զայն:

158. Հ Բ Ա. Հ Ա. Ն. Գ.

Հետեւեալ խօսքերը այնպէս մը շարադրեցէ՛ք որ
փոխանակ երկու անկախ նախադասութեանց, ունենանք
մեկ գլխաւոր եւ մեկ ստորադաս նախադասութիւն.

1. Ծոյլ տղան պիտի պատժուի. այնպէս կը հրա-
մայէ տեսուչը: — 2. Վաղը պիտի մեկնիմ. այնպէս
կ'ուզէ հայրս: — 3. Պիտի հարստանաս. ջերմապէս կը
բաղձամ: — 4. Տղա՛ք, ձեր ծնողքին պիտի հնազանդիք.
բանականութիւնը, օրէնքը այնպէս կը պատուիրեն:

ՕՐԻՆԱԿ. — Տեսուչը կը հրամայէ որ ծոյլ տղան
պատժուի:

97. ԿԵԱՆՔԻ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Ամէն օր երկու ժամ քալէ՛, ամէն գիշեր
եօթը ժամ քնացի՛ր, քնանալ ուզելուդ պէս
պառկէ՛, աթթնալուդ պէս ելի՛ր, ելլելուդ պէս
աշխատէ՛, անօթենաս՝ կե՛ր, ծարաւնաս՝ խմէ՛ և
միշտ յամբօրէն ։

Պէտք եղած ժամանակ խօսէ՛. գրէ՛ այն զոր
կրնաս ընդունիլ . ինչ որ կրնաս ըսել, ըսէ՛ ։ Պէտք
եղածէն աւելի մի՛ յարգեր արծաթը, բարի ծա-
ռայ մը և չար տէր մըն է ան ։ Նախ բոլոր մարդոց
ներէ՛, աւելի անկատկած ըլլալու համար . մի՛ ա-
նարգեր մարդիկը, մի՛ ատեր զանոնք աւելի, և մի՛
ծիծաղիր տարապայման կերպով, ցաւակից եղիր
անոնց ։ Ամէն առտու լոյսը տեսնելուդ պէս մահ-
ուան վրայ մտածէ ինչպէս և ամէն իրիկուն՝ երբ
մութիւն տիրէ ։

Ձանա պարզ ըլլալ, օգտակար ըլլալ ։

98. ՍԻՐԱՄԱՐԳԸ ԵՒ ՍՈՒՒԿԸ

Սիրամարգը պոչին վրայ կը պարծէր
Եւ Սոխակն ալ ձայնին գովեստ կը կարդար ։
Տըխմար բան է անձը գովել անդադար
Բայց ո՞ր մարդիկ, ըլլայ տղայ, կին թէ ծեր,
Այս սխալը կեանքերնուն մէջ չեն գործեր ։

159. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ

Ըսե՛ք թե ի՞նչ բանի առաջ կու գայ .

1. Գետերուն յորդիլը ։ — 2. Զերմաշափին մէջ
անդիկին բարձրանալը ։ — 3. Անձրեւը ։ — 4. Լուսնին
խաւարումը ։ — 5. Ծովուն ալիկոծումը ։ — 6. Արեւուն
խաւարումը ։ — 7. Կայծակը ։ — 8. Որոտումը ։ — 9.
Երկրաշարժը ։ — 10. Կարկուտը ։

Թաւաշափետուր թռչունն անմիտ ու հպարտ
«Գեղն է, կ'ըսէր, միայն պատուի արժանի» ։
Տաղանդ, ձիրքեր թռչուններու խելանի
Կարհամարհէր և պշրանքով մը հանդարտ
Կը ցուցադրէր իր պերճ ազին փետրազարդ ։

Իսկ Սոխակն ալ իր ապրանքը կը քըշէր,
Սուր ծիծաղ մը թրուցներով կոկորդէն
Ուրկէ դիւթիչ մեղեդիներ կը յորդեն ։
Երբ վերջապէս վրայ հասաւ մութ գիշեր,
Սև քօղի մէջ փաթթելով վարդն ու փուշեր ։

Փայլուն լոյսերն ըստուերին մէջ մարեցան,
Սիրամարգը անհետացաւ մութին տակ .
Մինչ Սոխակին գեղգեղն անուշ և յատակ
Եթերին մէջ ծաւալելով ցիր ու ցան,
Դիւթեց երկինքն իր վանկերով քաղցրաձայն ։

Գեղեցկութեան կը յաղթէ խելքն ու տաղանդ,
Աչքին լոյսը տարիքին հետ կը մարի,
Միտքին լոյսը՝ քանի՛ կեանքը երկարի,
Կը բողբոջէ և կ'ուռճանայ մանաւանդ,
Ինչպէս տունկ մը հողի վրայ արգաւանդ ։

160. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ

(Շարադրութիւն)

Նամակ մը գրեցէ՛ք ձեր զարոյցական մէկ ընկերին
և հրաւիրեցէ՛ք զայն որ զայ արձակուրդի օրերը ձեզի
հետ անցընէ ։ Այս առթիւ համառօտ մը յիշեցէ՛ք ձեր
նամակին մէջ թէ ի՞նչ տեսակ զբօսանք և զուարճու-
թիւն վերապահած էք իրեն ։

99. Ա Յ Ծ Ը

Այժմ բնութեամբ աւելի զգայուն է և հնա-
րագէտ՝ քան ոչխարը։ Ան կամաւ կը մօտենայ
մարդուն և կ'ընտելանայ անոր։ Ոչխարէն ա-
ւելի զօրաւոր, աւելի թեթեւ, աւելի դիւրաշարժ
և նուազ երկչոտ է. անիկա վառվռուն է և թա-
փառական։ Խիստ դժուար է զանի հօտին մէջ պա-
հել և խումբով առաջնորդել. շատ կը սիրէ մա-
զըցիլ, բարձր տեղերէ վեր կենալ, նոյն իսկ քը-
նանալ ժայռերու ցցուած ծայրերուն վրայ և խոր
անդունդներուն եղերքը։ Խիստ սակաւապէտ է
ան, և հետեւաբար շատ դիւրին է զայն սնուցա-
նելը. գրէթէ ամէն տեսակ խոտ անոր համար ա-
ղէկ է։ Ոչխարի պէս, շատ տաքէն չի վախնար, ա-
րեւուն կիզիչ ճառագայթներուն տակ կը քնա-
նայ, անոր սաստիկ տաքութիւնը զինքը բնաւ ան-
հանգիստ չ'ըներ. չի սոսկար մրրիկէն, չի ձանձրա-
նար անձրեւէն. բայց, կարծես, սաստիկ ցուրտէն
կը մնի։ Իր բնաւորութեան փոփոխամտութիւնը իր
գործերուն անկանոնութեամբը կը յայտնուի. կը
քալէ, կը կենայ, կը վաղէ, կ'ոստոստէ, կը ցատքէ,
կ'երթայ, կու գայ, կը պահուրտի, երեւան կ'ելլէ
իր հաճոյքին համեմատ։

161. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

(Շարադրութիւն)

Նկարագրեցէ՛ք համառօտիւ մը գարնան եղանակը.
ըսէ՛ք թէ ինչ տեսակ աշխատութիւններ տեղի կ'ունե-
նան այդ եղանակին՝ դաշտերու մէջ։

100. Զ Գ Ե Ս Տ

Բաւական չէ՝ միայն մարմինը մաքուր պահել,
պէտք է նաև ցուրտէն ու տաքէն զայն պահպանել
զգեստով։ Զգեստը տաք կը պահէ մարմինը, մեր
բնական տաքութիւնը պահելով՝ քան թէ մեզի
տաքութիւն տալով։ Երբ մարմինը թեթեւ հագ-
ուած է, իր այրելին՝ այսինքն սնունդը աւելի
շուտով կը սպառի և հետեւապէս աւելի ուտելիք
կը պահանջէ։ Ուրեմն, հարկ է մարմինին բնական
ջերմութիւնը պահել. վասն զի երբ ջերմութիւնը
քիչնայ՝ արիւնը ներս կը քաշուի, ներքին գործա-
րանքերը կը ճնշուին և առողջութիւնը կը փաս-
ուի։ Այս է պատճառը՝ որ շատ ծեր մարդիկ և
մանուկներ կը մեռնին, երբ ձմեռը գայ։

Ամէնէն տաք լաթերը ամէնէն քիչ տաքու-
թիւն դուրս կը թողուն, ուստի փետուրը աւելի
տաք է քան բուրդը, բամպակը աւելի տաք՝ քան
կտաւը, բարակ լաթը աւելի տաք՝ քան հաստը։

Ամառ ատեն և տաք կլիմայի տակ դարձեալ
զգեստի պէտք ունինք, որպէս զի մեր մերթը ա-
րեւին տաքութենէն պաշտպանուի։ Ամառուան
համար այն լաթերը լաւ են որոնք ամէնէն աւելի
տաքութիւն դուրս կը հանեն։ Այսպէս, ճերմակ

162. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Էակի անունները փոխեցի՛ք առարկայի անուններու.
Հեռաւոր աղգական. կեղծաւոր մարդ. պարկեշտ
աղջիկ. անկեղծ բարեկամ. կրակոտ ձի. աշխոյժ նա-
ւաստի. սպիտակ արջ. գուարթ ընկեր. սուտ վկայ.
առաքինի մարդ. հաւատարիմ ծառայ։
Օրինակ. — Հեռաւոր երկիր։

կամ բաց գոյն հագուստներ շատ աւելի կը գործածուին ամառը, վասն զի շատ ջերմութիւն չեն պահեր: Դիշերները մեր հագած արտաքին լաթերը պէտք է հանենք և դիշերանոց հագնինք և շաբաթը մէկ երկու անգամ ճերմակեղէն փոխել:

Նոյնպէս հագուիլ պէտք է որ մէկ կողմէն լաթերը չսեղմեն մարմինին ո՛ր և է գործարանը և անոր գործողութիւնը չարգիլեն, և միւս կողմէն ալ ցուրտ և խոնաւութիւն չընդունին:

Մէջքը շատ սեղմելը գօտիով կամ ուրիշ բանով՝ շնչառութիւնը կ'արգիլէ, լեարդը կը ճնշէ և արիւնը մարմինին ծայրերը կը քշէ՝ անոր անշնորհ ձև մը տալով: Նոյնպէս փոսակար են նեղ վրդնոցներն ու փողկապները, անոնք կ'արգիլեն արիւնին դէպի գլուխ գալը և կրնան կաթուած բերել:

Պէտք է որ գլխանոցները թեթեւ ըլլան և գլխուն երակները չճնշեն՝ արիւնին չըջանը արգիլելով: Տղոց սրունքները սովորաբար բաց մնալով կը պաղին և ասկէ առաջ կուգան զանազան հիւանդութիւններ: Նոյնպէս, երբ մարդիկ իրենց կուրծքն ու կունակը ցուրտին բաց պահեն, իրենց առողջութեան կը վնասեն:

163. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

Հաստատական, ժխտական, հարցական, հրամայական, արգելական եւ զարմացական ձեւերով երեքական նախադասութիւն գրեցե՛ք: Օրինակ.

1. Աստուած ստեղծեց տիեզերքը (հաստատական):
2. Ոչինչէն բան մը չի կրնար գոյանալ (ժխտական):
3. Ո՞վ գտաւ Ամերիկան (հարցական):
4. Օգնէ՛ հորդ և ներէ՛ թշնամիիդ (հրամայական):
5. Մի՛ սուտ վկայեր (արգելական):
6. Քանի՞ն սքանչելի է բնութիւնը (զարմացական):

101. ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարդիկ ընկերական են, այսինքն թէ իրարու հետ անընդհատ յարաբերութեան մէջ զրտնուելով՝ կը կազմեն ամբողջութիւն մը զոր պէտք է կոչել մարդկային ընկերութիւն: Մարդկային ընկերութեան մէջ դասակարգեր կան. զբաղումի նայելով՝ կ'ըսենք. գործաւոր, վաճառական, արուեստագէտ, դիտուն, պաշտօնեայ, կալուածատէր, սպասաւոր. ընկերական կարգերու նայելով՝ կ'ըսենք. քաղաքացի, կղեր, զինուոր, պաշտօնական, ևայլն. կենցաղավարութեան նայելով կ'ըսենք՝ հարուստ, աղքատ, աղնուական, միջնակարգ:

Մարդիկ բնտանիքներ կազմած, մօտ առ մօտ կառուցուած բնակարաններու մէջ կը բնակին և կը զրաւեն առաւել կամ նուազ ընդարձակ տարածութիւններ՝ որոնք կը կոչուին փաղափ, աւան կամ գիւղ: Քաղաքը յոյժ ընդարձակ է, կը պարունակէ հազարաւոր, երբեմն իսկ միլիոնաւոր բնակիչներ. կը բաժնուի թաղերու և թաղերը՝ փողոցներու և հրապարակներու: Աւանը փոքր քաղաք մըն է, իսկ գիւղն աւելի փոքր ըլլալով, քանի մը

164. Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ.

(Շարադրութիւն)

Նկարագրեցէ՛ք ձեր դպրոցը. ըսէ՛ք թէ հոն ինչե՛ր կը սովորէ. որո՞նք են ձեր դասատուները, ձեր ընկերները. ի՞նչ պարտքեր ունիք անոնց նկատմամբ:

հարիւր կամ քանի մը տասնեակ բնակարաններով կազմուած է։ Գիւղերու մէջ մարդիկ առ հասարակ երկրագործ և հովիւ կ'ըլլան, քաղաքներու և աւաններու մէջ՝ արհեստաւոր, վաճառական, և ըն.։ Քանի մը քաղաքներ և աւաններ իրենց արուարձաններով և մերձակայ գիւղերով միասին կը կազմեն գաւառ մը. և միևնոյն իշխանութեան վերաբերեալ գաւառներու ամբողջութիւնը կ'ըսուի երկիր, որ իրեն յատուկ վեհապետը կ'ունենայ։

Քաղաքի մը մէջ շատ տեսակ շէնքեր կը գրտնուին, ինչպէս՝ տուն, ապարանք, պալատ, պանդոկ, վաճառանոց, մթերանոց, արուեստանոց, գործարան, զօրանոց, հիւանդանոց, եկեղեցի, վարժարան, թատրոն, սրճարան, զբօսարան, հասարակաց պարտէզ, բաղնիք, գրամատուն, նամակատուն, հեռագրատուն, դատարան, և այլ կառավարական պաշտօնատուներ, և այլն։ Քաղաքի մը նշանաւոր ճամբաները կ'ըսուին ծառուղի, խճուղի, նեւախայր, փարախ, եւ այլն։

165. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

(Շարադրութիւն)

Նամակ մը գրեցէ՛ք ձեր հեռաւոր մէկ ազգականին, որով պիտի իմացնէք իրեն՝ թէ ամբողջ տարին ի՞նչպէս անցուցած էք դպրոցին մէջ, ի՞նչ է եղած ձեր ամսվերջի քննութեանց արդիւնքը, և ի՞նչ վարձատրութիւն ստացած էք ձեր ուսուցիչներէն և ծնողքէն։

102. Գ Ե Ղ Ա Ր Ո Ւ Ե Ս Տ Ն Ե Ր

Գեղարուեստ կը կոչուին տեսակ մը արուեստներ՝ որոնց արտադրութիւնները յոյժ զարգացեալ մտքի ծնունդ ըլլալով՝ կը հիացնեն զմեզ և կը վերացնեն։ Գեղարուեստի գլխաւոր ճիւղերն են նկարչութիւն, քանդակագործութիւն, ճարտարապետութիւն եւ երաժշտութիւն։ Գեղարուեստի հետեւող մը արուեստագէտ կը կոչուի։

Նկարչութիւնը իրերու եւ էակներու պատկերն ու գոյները ներկայացնելու արուեստն է։ Այս արուեստը նմանողութիւն մըն է բնութեան, եւ նկարիչը, ո՛րքան մօտենայ իրականին, ա՛յնքան աւելի մեծ արուեստագէտ մըն է։

Նկարները երեքի կը բաժնուին, կրօնական, պատմական եւ դաշտանկար։

Քանդակագործութիւնը՝ կամ բուն բառով՝ բարձր քանդակագործութիւնը, իրերու եւ էակներու պատկերը ուռուցեալ ներկայացնելու արուեստն է։ Քանդակագործութեան ուրիշ մէկ ճիւղն է փորագրութիւնը՝ որ իրերու եւ էակներու պատկերը փոսացեալ կը ցուցնէ։ Քանդակագործութեան ամէնէն կարեւոր ճիւղն է մարդկային պատկերները բարէ կամ այլ եւ այլ նիւթէ շինելու արուեստը՝ որ կը կոչուի արձանագործութիւն։ Նկարիչին պէս

166. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

Գրեցի՛ք ժողովրդական առածներ՝ 6 հաս։

արձանադործն ալ չբաւականալով միայն իրականին նմանողութեամբը՝ իր միտքն ու զգացումները արտայայտող ա՛յնպիսի նշաններ կը դնէ իր ձեռակերտին վրայ՝ որ կարծես հոգի եւ կեանք կուտայ անոր :

Ճարտարապետութիւնը շէնքեր կառուցանելու արուեստն է : Շէնքերը բնակութեանց կամ այլ նպատակներու յատկացուած ըլլալով՝ ապաստանարան մը ըլլալէ զատ, ճարտարապետին դիտաւորութեանը համեմատ ցոյց կուտան մեծութիւն, ճոխութիւն, վաւելչութիւն եւ գեղ : Շէնքերը կըլլան պարզ կամ քանդակներով ու արձաններով զարդարեալ :

Երաժշտութիւնը ձայներու միջոցաւ ականջ ու միտք հրապուրելու արուեստն է : Բանաստեղծութեանց վրայ եղանակ յարմարցնելով՝ կ'ըլլայ երգ : Երեք տեսակ երաժշտութիւն կայ, սրբազան, գուսաներգական ու թեթեւ : Երաժշտութիւնը կ'ըլլայ ձայնական եւ գործիական :

167. Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

(Շարադրութիւն)

Համառօտ կերպիւ տեսութիւն մը ըրէ՛ք սոյն դասագրքին պարունակութեանը վրայ . ըսէ՛ք թէ ի՞նչ բաներ սորվեցաք անոր մէջ :

Վ Ե Ր Զ

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

2013

3988

«Ազգային գրադարան»

NL0062676

8

